

**Univerzita Hradec Králové**

**Filozofická fakulta**

**Bakalářská práce**

**2023**

**Kateřina Jílková**

**Univerzita Hradec Králové**

**Filozofická fakulta**

**Ústav sociální práce**

**Pěstounská péče na přechodnou dobu: proces předávání dítěte do původní  
rodiny z pohledu pěstounů**

**Bakalářská práce**

Autor: Kateřina Jílková

Studijní program: Sociální práce

Specializace: Sociální práce v preventivních službách

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Radka Janebová, Ph.D.

Hradec Králové

2023



## Zadání bakalářské práce

**Autor:** Kateřina Jílková

Studium: F19BP0267

Studijní program: B0923P240001 Sociální práce

Studijní obor: Sociální práce v preventivních službách

**Název bakalářské práce:** **Pěstounská péče na přechodnou dobu: proces předávání dítěte do původní rodiny z pohledu pěstounů**

Název bakalářské práce AJ: Foster care for a transitional period: the process of transferring a child to the original family from the point of view of foster parents

### **Cíl, metody, literatura, předpoklady:**

Bakalářská práce se bude zabývat pohledem pěstounů na předávání dítěte do původní rodiny. Teoretická část práce se bude zabývat pěstounskou péčí na přechodnou dobu, procesem předávání dítěte do původní rodiny a nejlepším zájmem dítěte se zaměřením na péči, ochranu a bezpečí dítěte. V empirické části bude využita kvalitativní výzkumná strategie - konkrétně technika polostrukturovaného interview.

HOFSCHNEIDEROVÁ, A. 2016. Praktický právní průvodce nejlepším zájmem dítěte [online]. Brno: Liga lidských práv. [1. 6. 2023]. Dostupné z: <https://llp.cz/wp-content/uploads/Prakticky-pravni-pruvodce-nejlepsim-zajmem-ditete.pdf> Sdělení č. 104/1991 Sb. Úmluva o právech dítěte a související dokumenty. MPSV. 2014. Vyhodnocování situace dítěte a rodiny a tvorby individuálního plánu ochrany dítěte: pro orgány sociálně-právní ochrany [online]. Praha: MSPV. [16. 3. 2023]. Dostupné z: [https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Manual-implementace-vyhodnocovani-situace-a-IPOD\\_MPSV.pdf/ff0642ac-df19-85cc-5f33-42b330c3a572](https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Manual-implementace-vyhodnocovani-situace-a-IPOD_MPSV.pdf/ff0642ac-df19-85cc-5f33-42b330c3a572) MACELA, Miloslav. Krátkodobá pěstounská péče: historie, praxe, perspektivy. Brno: Sdružení pěstounských rodin, [2019]. ISBN 978-80-270-5529-6. MATĚJČEK, Z. A KOLEKTIV. Náhradní rodinná péče. Praha: Portál 1999. ISBN 80-7178-304-8.

Zadávací pracoviště: Ústav sociální práce,  
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Radka Janebová, Ph.D.

Oponent: Mgr. Iva Junová, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 30.4.2020

## **Prohlášení**

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucí bakalářské práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Novém Hrádku dne

.....

Kateřina Jílková

## **Poděkování**

Děkuji Mgr. et Mgr. Radce Janebové, Ph.D.za odborné vedení práce, trpělivost a vstřícnost při konzultacích a za cenné rady. Poděkování patří také všem, kteří mi pomohli sehnat respondenty do rozhovorů. Děkuji také pěstounům na PD, kteří mi věnovali svůj drahocenný čas a odpověděli mi na otázky. Především děkuji svému manželovi, babičce a rodičům, že mě celou dobu podporovali a povzbuzovali.

## **Anotace**

JÍLKOVÁ, Kateřina. Pěstounská péče na přechodnou dobu: proces předávání dítěte do původní rodiny z pohledu pěstounů. Hradec Králové, 2024. Bakalářská práce.

Univerzita Hradec Králové, Filozofická fakulta (Ústav sociální práce).

Vedoucí práce: Mgr. et. Mgr. Radka Janebová, Ph.D.

Bakalářská práce se zabývá pohledem pěstounů na předávání dítěte do původní rodiny. V teoretické části je popsán systém náhradní rodinné péče, možné důvody odebrání dítěte z původní rodiny a možnost navrácení dítěte zpět do péče rodičů. Je zde vysvětlen nejlepší zájem dítěte, který je jedním z nástrojů v rozhodování v navrácení dítěte do původní rodiny. Tato bakalářská práce je zaměřena na jeden z bodů nejlepšího zájmu dítěte, kterým je péče, ochrana a bezpečí dítěte.

Empirická část je vytvořena kvalitativním výzkumem na základě polostrukturovaných rozhovorů s pěstouny na přechodnou dobu, kdy autorku bakalářské práce zajímal jejich názor na předávání dítěte do původní rodiny. Výsledky výzkumu jsou uvedeny na samotném konci práce.

**Klíčová slova:** pěstounská péče na přechodnou dobu, nejlepší zájem dítěte, péče, ochrana a bezpečí dítěte, navrácení dítěte do původní rodiny

## **Annotation**

JÍLKOVÁ, Kateřina. Temporary foster care: the process of handing over the child to the original family from the point of view of foster parents. Hradec Králové, 2024. Bachelor thesis. University of Hradec Králové, Faculty of Philosophy (Institute of Social Work). Supervisor: Mgr. et. Mgr. Radka Janebová, Ph.D.

The bachelor's thesis deals with the perspective of foster parents on handing over a child to the original family. The theoretical part describes the system of substitute family care, possible reasons for removing a child from the original family and the possibility of returning the child to the care of the parents. The best interest of the child is explained here, which is one of the tools in deciding on the return of the child to the original family. This bachelor's thesis is focused on one of the points of the child's best interest, which is the care, protection and safety of the child.

The empirical part is created through qualitative research based on semi-structured interviews with foster parents for a transitional period, when the author of the bachelor's thesis was interested in their opinion on handing over the child to the original family. The research results are presented at the very end of the work.

**Key words:** temporary foster care, best interests of the child, care, protection and safety of the child, return of the child to the original family

# Obsah

|  |    |
|--|----|
| Úvod .....   | 11 |
| 1. Cíl práce a nástin metodiky zpracování.....               | 13 |
| 2. Formy náhradní rodinné péče .....                         | 14 |
| 2.1 Svěření dítěte do péče jiné osoby .....                  | 15 |
| 2.2 Pěstounská péče .....                                    | 15 |
| 2.3 Pěstounská péče na přechodnou dobu .....                 | 16 |
| 2.4 Poručenství s osobní péčí .....                          | 16 |
| 2.5 Osvojení.....  | 17 |
| 3. Fáze pěstounské péče na přechodnou dobu .....             | 18 |
| 3.1 Doba před příchodem dítěte do PPPD .....                 | 18 |
| 3.1.1 Doprovázení pěstounů na PD .....                       | 20 |
| 3.2 Návrat dítěte do původní rodiny a co tomu předchází..... | 22 |
| 4. Nejlepší zájem dítěte .....                               | 30 |
| 4.1 Názor dítěte.....  | 30 |
| 4.2 Identita dítěte .....                                    | 31 |
| 4.3 Zachování rodinného prostředí a navázaných vztahů.....   | 32 |
| 4.4 Péče, ochrana a bezpečí dítěte .....                     | 33 |
| 4.4.1 Materiální potřeby .....                               | 34 |
| 4.4.2 Fyzická potřeba.....                                   | 35 |
| 4.4.3 Vzdělávací potřeba .....                               | 36 |
| 4.4.4 Emocionální potřeba.....                               | 38 |
| 4.4.5 Potřeba citové vazby.....                              | 39 |
| 4.4.6 Potřeba bezpečí.....                                   | 41 |
| 4.5 Zvláštní zranitelnost dítěte.....                        | 43 |
| 4.6 Právo dítěte na zdraví .....                             | 44 |
| 4.7 Právo dítěte na vzdělání.....                            | 45 |
| Shrnutí teoretické části.....                                | 47 |
| 5. Empirická část .....                                      | 48 |
| 5.1 Definice cílů .....                                      | 48 |
| 5.2 Zdůvodnění volby výzkumné strategie.....                 | 49 |
| 5.3 Transformace dílčích cílů do tazatelských otázek .....   | 50 |



|     |   |    |
|-----|---|----|
| 5.4 | Charakteristika výzkumného souboru .....  | 54 |
| 5.5 | Popis šetření.....  | 55 |
| 5.6 | Způsob zpracování získaných informací .....   | 55 |
| 5.7 | Reflexe etických rizik výzkumu a rizik zvolené výzkumné strategie z hlediska validity výzkumu .....   | 56 |
| 6.  | Popis a interpretace výsledků dosažených ve výzkumu.....  | 58 |
| 6.1 | DC 1 Zjistit, jak pěstouni na přechodnou dobu rozlišují situaci, kdy je vhodné navrátit dítě do původní rodiny a kdy návrat do původní rodiny nepovažují za vhodný z hlediska materiálních potřeb dítěte .....  | 58 |
| 6.2 | DC 2 Zjistit, jak pěstouni na přechodnou dobu rozlišují situaci, kdy je vhodné navrátit dítě do původní rodiny a kdy návrat do původní rodiny nepovažují za vhodný z hlediska fyzických potřeb dítěte. ....     | 61 |
| 6.3 | DC 3 zjistit, jak pěstouni na přechodnou dobu rozlišují situaci, kdy je vhodné navrátit dítě do původní rodiny a kdy návrat do původní rodiny nepovažují za vhodný z hlediska vzdělávacích potřeb dítěte. ....  | 65 |
| 6.4 | DC 4 Zjistit, jak pěstouni na přechodnou dobu rozlišují situaci, kdy je vhodné navrátit dítě do původní rodiny a kdy návrat do původní rodiny nepovažují za vhodný z hlediska emocionálních potřeb dítěte.....  | 68 |
| 6.5 | DC 5 zjistit, jak pěstouni na přechodnou dobu rozlišují situaci, kdy je vhodné navrátit dítě do původní rodiny a kdy návrat do původní rodiny nepovažují za vhodný z hlediska potřeby citové vazby dítěte. .... | 71 |
| 6.6 | DC 6 zjistit, jak pěstouni na přechodnou dobu rozlišují situaci, kdy je vhodné navrátit dítě do původní rodiny a kdy návrat do původní rodiny nepovažují za vhodný z hlediska potřeby bezpečí dítěte. ....      | 73 |
|     | Shrnutí výsledků .....  | 78 |
|     | Diskuze, doporučení a závěr.....  | 82 |
|     | Seznam použité literatury .....   | 85 |
|     | Seznam tabulek .....  | I  |
|     | Seznam příloh .....   | II |

## Seznam zkratk

|               |   |
|---------------|---|
| MPSV          | Ministerstvo práce a sociálních věcí                  |
| Pěstoun na PD | Pěstoun na přechodnou dobu                            |
| Syndrom CAN   | Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte |
| OSPOD         | Orgán sociálně právní ochrany dětí                    |
| ORP           | Obec s rozšířenou působností                          |
| IPOD          | Individuální plán ochrany dítěte                      |
| SPOD          | Sociálně-právní ochrana dětí                          |
| DD            | Dětský domov  |

# Úvod

Ve své práci se budu zabývat pěstounskou péčí na přechodnou dobu, která je stále poměrně novým odvětvím sociální práce. Zajímá mě především předávání dítěte do původní rodiny – v současnosti se do původní rodiny vrací téměř třetina odebraných dětí.

Hlavním cílem mé bakalářské práce je zjistit, jak pěstouni na přechodnou dobu rozlišují situaci, kdy je vhodné navrátit dítě do původní rodiny a kdy návrat do původní rodiny nepovažují za vhodný z hlediska péče, ochrany a bezpečí dítěte.

Pěstounská péče na přechodnou dobu (PD) je jedna z možností umístění dítěte mimo vlastní rodinu. Můžeme se domnívat, že se jedná o nejlepší řešení v době, kdy se buď dává čas biologické rodině dítěte vyřešit nedostatky, případně rodinné neshody, anebo se dítěti hledá nová rodina.

Symbolický cíl ve své bakalářské práci vidím v poukázání na pěstouny jako na odborníky ve svém oboru. Rozhoduje se vždy o dítěti, které pěstoun na PD, který má dítě v péči, zná nejlépe. Někdy se jedná o malé děti, které neumí mluvit, ale to neznamená, že nemohou říci, co si přejí. Zde se nejedná o řeč jako takovou, ale z dítěte je znát radost, strach, smutek. Všechny tyto emoce umí číst nejlépe ten, který s dítětem strávil nejvíce času a tím je pěstoun na PD – ne sociální pracovník nebo psycholog. Jak v rozhovorech zazní, pěstoun na PD dostane do péče „rozbité dítě“ (takto dítě označil pěstoun na PD v rozhovoru). Pěstoun na PD takové dítě co nejvíce spraví a zde mě zajímá, v jakých případech pěstouni souhlasí s návratem dítěte do původní rodiny a kdy naopak nesouhlasí.

V teoretické části se nachází všechny potřebné informace k náhradní rodinné péči a následně je detailně popsáno pěstounství na přechodnou dobu. Věnuji se také problematice dítěte v systému a následnému přijetí dítěte do náhradní rodiny. Do své bakalářské práce jsem také zahrнула možný návrat do původní rodiny. Nejlepší zájem dítěte je v mé práci hlavním bodem. Jedná se totiž o jeden z bodů, které se zjišťují u dětí, které jsou odebrané z původní rodiny. Je zde zahrnut názor dítěte, identita dítěte, zakódování rodinného prostředí a navázání vztahů, péče, ochrana a bezpečí dítěte, zvláštní zranitelnost dítěte, právo dítěte na zdraví a právo dítěte na vzdělání. Zaměřila jsem se pouze na péči, ochranu a bezpečí dítěte, které v sobě ukrývá mnoho potřeb, které v bakalářské práci dále rozvíjím. Jedná se o materiální potřeby, fyzické potřeby, vzdělávací potřeby, emocionální potřeby, potřebu bezpečí a potřebu citové vazby. Tyto potřeby jsou pro mou práci velmi důležité. Jsou totiž využívány v dílčích cílech, kde se

ptám jednotlivých pěstounů na PD, zda by vrátili či nevrátili dítě do původní rodiny z hlediska jednotlivých potřeb. Každá potřeba tudíž znamená jeden dílčí cíl.

V empirické (praktické) části následně popisuji důvod vybrané výzkumné strategie a transformaci dílčích cílů do tazatelských otázek. Vysvětluji, jak probíhalo šetření a následné zpracování získaných informací. Také upozorňuji na etická rizika, která se pojí s mým tématem a výběrem výzkumné strategie. Po celou dobu výzkumu mi záleží na zachování anonymity jednotlivých zdrojů. Proto jsou jména respondentů (pěstounů na PD) či dějových aktérů (dětí, biologických rodičů apod.) změněna, případně vynechána. Posledním velkým bodem jsou samotné výsledky mého výzkumu, kde získané informace od respondentů interpretuji a vyhodnocuji. Nedílnou součástí této práce jsou doslovně přepsané rozhovory s jednotlivými pěstouny na PD.

# 1. Cíl práce a nástin metodiky zpracování

Hlavním cílem této bakalářské práce je zjistit, jak pěstouni na přechodnou dobu rozlišují situaci, kdy je vhodné navrátit dítě do původní rodiny, a kdy návrat do původní rodiny nepovažují za vhodný z hlediska péče, ochrany a bezpečí dítěte.

Hlavní cíl je dále rozdělen do šesti dílčích cílů, kdy mě zajímá, v jakých případech pěstouni na PD doporučují návrat do původní rodiny a v jakých případech návrat do rodiny nepovažují za vhodný. V rámci prvního dílčího cíle se zaměřuji na materiální potřeby dítěte, kam se řadí např. bydlení, prostředí, finance. Ve druhém dílčím cíli se zaměřuji na fyzické potřeby dítěte, do kterých spadá základní péče o dítě, ošacení dítěte, hygiena a dohled nad dítětem. Třetí dílčí cíl je zaměřen na vzdělávací potřeby dítěte, kde zjišťuji motivaci k učení, potřebu zvyšování kompetencí dítěte a prostředí pro vzdělávání. Čtvrtým dílčím cílem jsou emocionální potřeby dítěte, kam např. spadá poznávání emocí, zvládání emocí a utváření nových vztahů. V pátém dílčím cíli zkoumám potřebu citové vazby dítěte, do které spadá např. psychická deprivace. V rámci šestého dílčího cíle se zaměřuji na potřebu bezpečí dítěte, do kterého se např. řadí syndrom CAN a pocit bezpečí dítěte.

V teoretické části se nejprve zaměřím na formy náhradní rodinné péče, do kterých spadá mé téma, a to pěstounská péče na přechodnou dobu. Následně popíšu, jak se dítě dostává k pěstounům na přechodnou dobu a jak se postupuje při navrácení dítěte do původní rodiny. Další kapitola je pro mou práci stěžejní. Jedná se o nejlepší zájem dítěte, pod který spadá hlavní cíl práce. Jedná se zde o péči, ochranu a bezpečí dítěte. Tento pojem v sobě skrývá šest potřeb, které jsou v mé práci dílčími cíli. Pro upřesnění se jedná o materiální potřeby, fyzické potřeby, vzdělávací potřeby atd.

V empirické části bude využit kvalitativní výzkum, který bude tvořen polostrukturovanými rozhovory s vybranými pěstouny na PD.

Aplikační cíl vidím ve využití mého zpracovaného tématu, obzvláště pro organizace zaměřující se na pěstounskou péči na přechodnou dobu. Věřím, že tato práce bude přínosem pro všechny aktéry, kteří jsou součástí pěstounské péče na přechodnou dobu, a to nejvíce ve chvíli, kdy se jedná o možnost navrácení dítěte do původní rodiny. Aktéři budou moci porovnat své vlastní názory na předávání dítěte do původní rodiny a možná se i s některými odpověďmi ztotožní.

## 2. Formy náhradní rodinné péče

Vzhledem k tomu, že se ve své práci zaměřuji na pěstounskou péči na přechodnou dobu, vnímám za nutné ve zkratce vysvětlit, jaké jsou varianty náhradní rodinné péče. Dítě je v pěstounské péči na přechodnou dobu omezený čas. Během doby, kdy je dítě u pěstounů na PD se rozhoduje, zda se dítě vrátí do původní rodiny nebo zda se vybere jiná forma náhradní péče např. osvojení nebo pěstounská péče. Empirická část se zaměřuje na možnost vrácení dítěte do původní rodiny. Zde se respondentů ptám, kdy je podle nich vhodné nebo naopak nevhodné navrátit dítě do původní rodiny. Proto vnímám za nutné čtenářům vysvětlit, jaké jsou jiné možnosti náhradní rodinné péče, když se dítě z nějakého důvodu nemůže vrátit do původní rodiny.

Náhradní rodinná péče se využívá ve chvíli, kdy dočasně nebo trvale není možná péče dítěte ve vlastní rodině (Zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí).

Náhradní rodinná péče je vykonávána pěstouny, kteří jsou pro dítě náhradními rodiči. Touto formou péče je dítěti umožněno vyrůstat v prostředí, kde je kladen důraz na individualitu a především se nejvíce podobá klasické rodině. Náhradní rodinná péče má přednost před ústavní péčí, kde dítě vyrůstá v kolektivním výchovném zařízení tzv. dětském domově (MPSV, 2023).

Podle zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí mají osoby pověřené výkonem sociálně-právní ochrany dětí vyhledávat děti, které potřebují pomoc ve formě jiné náhradní rodinné péče (pěstounská péče či osvojení). V tomto případě označí místo soud, kam dítě umístí, a zároveň dbá na zájem dítěte (např. aby bylo umístěno blízko rodiny).

Vždy má přednost náhradní rodinná péče před ústavní péčí. Náhradní rodinná péče se primárně zajímá o blaho dítěte, které z nějakého důvodu nemůže vyrůstat (dlouhodobě, nebo určený čas) ve své biologické rodině, *aby mělo možnost vyrůstat v takovém prostředí, které se nejvíce podobá „přirozenému prostředí rodiny a kde je mu poskytována individuální péče“* (Smutková, 2007:47).

Náhradní rodinná péče se dělí do několika forem: svěřeni dítěte do péče jiné osoby, pěstounská péče, pěstounská péče na přechodnou dobu, poručenství s osobní péčí, osvojení (MPSV, 2023).

Pokud se chce osoba stát pěstounem, pěstounem na PD, anebo osvojitelem, musí zažádat o zapsání do evidence žadatelů a poté následují testy, rozhovory, odborné

posouzení apod. Na základě zjištění vhodnosti či nevhodnosti je osoba zapsána/nezapsána do evidence. Poté se hledá vhodné dítě do rodiny, pěstouna či osvojitele (Pěstouni, 2023).

## **2.1 Svěření dítěte do péče jiné osoby**

Svěření dítěte do péče jiné osoby se využívá v těch případech, kdy o dítě nemůže pečovat alespoň jeden z rodičů ani poručník. Soud v těchto případech stanoví rozsah výživného rodičům na dítě, s ohledem na možnosti rodiče. Výživné je určeno k rukám pečující osoby (Občanský zákoník č. 89/2012 Sb.).

Pečující osoba má povinnost rozvíjet a prohlubovat vztah mezi dítětem a jeho biologickými rodiči a příbuznými, pokud soud nerozhodne jinak (MPSV, 2023).

Pečující osoba má právo rozhodovat jen v běžných záležitostech dítěte. Vždy rozsah práv a povinností pečující osoby určí soud (Krausová, Novotná, 2006).

## **2.2 Pěstounská péče**

Pěstounská péče neboli pěstounství je další možností náhradní rodinné péče. Dítě je na základě soudu svěřeno do péče pěstouna na dobu, po kterou rodič/rodiče nemohou pečovat o dítě. Pěstoun při převzetí dítěte má přiměřená práva a povinnosti, které vyplývají z rodičovské odpovědnosti. Rodiče dítěte mají nadále některá práva a povinnosti např. právo pravidelného setkávání s dítětem, právo na informace o dítěti, pokud soud nestanoví jinak v zájmu dítěte (MPSV, 2023).

Rodič má i po umístění dítěte do pěstounské péče vyživovací povinnost, výši výživného stanovuje soud podle možnosti rodičů a potřeb dítěte. Rodič může požádat soud o navrácení dítěte zpět do péče. Pokud je navrácení dítěte v souladu se zájmem dítěte, soud vyhoví (Občanský zákoník č. 89/2012 Sb.).

Pokud se o dítě chce starat příbuzná osoba, soud vyhoví přání v tom případě, pokud je to v zájmu dítěte. Příbuzenská péče má přednost před pěstounskou péčí (Občanský zákoník č. 89/2012 Sb.).

## 2.3 Pěstounská péče na přechodnou dobu

Soud může dítě svěřit do péče pěstounům na PD, a to nejdéle na jeden rok. Důvody svěřeni dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu jsou po dobu (Zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí § 27a, odst. 9, písm. a, b, c):

- a) „*dobu, po kterou nemůže rodič ze závažných důvodů dítě vychovávat,*“
- b) „*dobu, po jejímž uplynutí může matka dát souhlas k osvojení nebo po kterou může rodič souhlas k osvojení dítěte odvolat, nebo*“
- c) „*dobu do nabytí právní moci rozhodnutí soudu o tom, že souhlasu rodičů k osvojení není třeba.*“

Pěstounská péče na přechodnou dobu se používá v případech (Smutková, 2007):

- kdy se rodič o dítě nemůže starat přechodně, a to z důvodu např. nemoci,
- je reálný předpoklad, že je naděje k vylepšení rodinné situace v rodině taková, aby se dítě mohlo navrátit do rodiny
- hledá se jiná forma náhradní rodinné péče např. osvojení a dlouhodobá pěstounská péče

Každé tři měsíce soud přezkoumává důvody odebrání dítěte. Soud musí rozhodnout, zda došlo ke zlepšení rodinné situace rodičů dítěte a je možné navrátit dítě do rodiny (Zákon 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí).

*„Účelem pěstounské péče na přechodnou dobu je zejména poskytnout rodičům čas, aby si mohli upravit své poměry tak, aby byli znovu schopni převzít dítě do své péče, nebo se pro něj našla jiná vhodná stabilní rodina“* (Středisko náhradní rodinné péče, 2014). V souvislosti s touto problematikou Macela (2019) uvádí, že do rodiny se vrací zhruba každé šesté dítě.

## 2.4 Poručenství s osobní péčí

*„Není-li tu žádný z rodičů, který má a vůči svému dítěti vykonává rodičovskou odpovědnost v plném rozsahu, soud jmenuje dítěti poručníka“* (Občanský zákoník č. 89/2012 Sb. § 928, odst. 1). Stává se z něho zákonný zástupce, který o dítě může osobně pečovat. Poté se na poručníka pohlíží shodně jako na pěstouna a dostává dávky pěstounské péče, a má také práva a povinnosti pěstouna (MPSV, 2023).



Poručnictví s osobní péčí se nejčastěji využívá, pokud oba rodiče zemřeli, oba rodiče byli zbaveni rodičovské odpovědnosti, byla omezena rodičovská odpovědnost nebo jsou rodiče dítěte nezletilí (MPSV, 2023).

Poručníkem mohou být pro jedno dítě i dvě osoby, a to nejčastěji, pokud se jedná o manžele (Občanský zákoník č. 89/2012 Sb.).

## **2.5 Osvojení**

Osvojením neboli adopcí vzniká příbuzenský vztah mezi osvojiteli (rodiči) a osvojeným dítětem. Dítě získává nový rodný list, ve kterém jsou zapsáni osvojitelé jakožto rodiče, a dítě automaticky získává příjmení po osvojitelích (Matějček a kol. 1999).

O osvojení rozhoduje soud na základě žádosti neboli návrhu osoby nebo páru, který chce osvojit nezletilé dítě. Mezi osvojiteli a osvojovaným dítětem musí být řádný věkový rozdíl. Jedná se zpravidla min. o šestnáct let (Občanský zákoník č. 89/2012 Sb.).

## **3. Fáze pěstounské péče na přechodnou dobu**

Pro lepší pochopení empirické části jsem zařadila do teoretické části také fáze pěstounské péče na přechodnou dobu. Jelikož se v empirické části věnuji možnosti navrácení dítěte do původní rodiny, vnímám za nutné vysvětlit, jak probíhá cesta dítěte k pěstounům, a jak probíhá možný návrat dítěte do původní rodiny, ze které bylo dítě odebráno. Návrat do původní rodiny úzce souvisí s důvody odebrání dítěte, proto se zaměřím na celý proces dítěte v systému.

Do fází pěstounské péče jsem zařadila, jak se osoba může stát pěstounem na PD, následně cestu dítěte k pěstounům a návrat do původní rodiny.

### **3.1 Doba před příchodem dítěte do PPPD**

#### **Evidence pěstounů na PD**

Krajský úřad vede evidenci pěstounů na PD, kteří mohou pěstounskou péči na přechodnou dobu vykonávat. Do této evidence se zařazují osoby, které podají žádost u obce s rozšířenou působností a následně se uznají na základě odborného posouzení za vhodné osoby pro výkon pěstounské péče na přechodnou dobu. Tato evidence shromažďuje informace např. o jaké děti (kojenec, dítě, počet dětí) je pěstoun na PD chopen pečovat (Zákon 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí).

#### **Dítě v systému**

##### **Důvody odebrání dítěte**

Děti mají primárně vyrůstat v rodině. Jsou ale důvody, kdy je nezbytné odebrat dítě z rodiny. (Presslerová, 2012).

Podle zákona 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí je potřeba zasáhnout, pokud se ocitlo bez péče nepřiměřené jeho věku, bylo duševně, tělesně týrané nebo zneužívané nebo je jeho zdárný vývoj ohrožen nebo narušen.

Odebrání dítěte by mělo být poslední možností. Pokud je to možné, s rodinou se spolupracuje na zlepšení rodinné situace. Jsou ale případy, ve kterých může dojít k odebrání takřka ihned. Soud může využít předběžné opatření, zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, pěstounskou péči na přechodnou dobu, nebo ústavní výchovu (Presslerová, 2012).

K odebrání dítěte nestačí pouze nevyhovující bydlení a těžká finanční situace (MPSV. 2023).

### **Odebrání dítěte**

Pokud není dítě v ohrožení života, nemělo by k odebrání docházet v nočních hodinách a podobně nevhodnou dobu. Dítě má být s ohledem na věk informováno o průběhu odebrání, o průběhu pobytu mimo rodinu a o zařízení, kam bude přemístěno, a z jakého důvodu je odebráno. Také rodiče dítěte by měli mít dostatek informací o celém průběhu a o všem, co se týká dítěte (Presslerová, 2012).

Všichni zúčastnění by měli především myslet na to, co je pro dítě nejlepší a na případný psychický dopad odebrání dítěte biologickým rodičům. Pokud je i malá šance na vrácení dítěte do rodiny, rodiče by o této možnosti měli být informováni. Na základě toho by se s rodinou mělo pracovat, aby se dítě mohlo navrátit co nejdříve – to znamená zlepšit a minimalizovat důvody, které vedly k odebrání dítěte (Presslerová, 2012).

Vždy je důležité začít s rodinou pracovat ihned. Má totiž největší motivaci ke změně. Po uplynutí delšího času od odebrání dítěte si rodina zvykne na život bez dítěte (Matoušek, Pazlarová 2014).

### **Dítě u pěstounů**

Podle zákona o sociálně-právní ochraně dětí může dítě strávit v pěstounské péči na přechodnou dobu pouze jeden rok, jak je již uvedeno výše. „*To neplatí, pokud jsou do pěstounské péče téhož pěstouna svěřeni sourozenci dítěte, kteří byli do této péče svěřeni později, ne však na dobu delší, než po kterou má trvat pěstounská péče podle věty první u sourozence, který byl do pěstounské péče na přechodnou dobu témuž pěstounovi svěřen jako poslední*“ (Zákon 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí § 27a. odst. 9)

Dítě do pěstounské rodiny na přechodnou dobu přichází z nejrůznějších důvodů. Jedním z častých důvodů je, že dítě vyrůstalo v nevyhovujících podmínkách. Má mylné představy o tom, jak rodina správně funguje, jeho zkušenost s rodiči může být špatná. Jeho zkušenosti s rodinou jsou zabudovány v jeho osobnosti. Je důležité dítě „uzdravit“, a k tomu se může využívat terapeutické rodičovství. Podle amerického psychologa Daniela Hughese (2017) se terapeutické rodičovství skládá z pěti základních prvků, které společně tvoří zdravý a spíše i léčivý postoj nových rodičů např. příjemná atmosféra, zájem o dítě, snaha chápat dítě a empatický přístup.

Každé dítě je jiné – může se jednat o kojence, batole, dítě předškolního věku, školního věku nebo také adolescenta. Každé dítě se do pěstounské péče na přechodnou dobu dostalo z jiných důvodů. Ke každému dítěti se proto musí přistupovat individuálně (MPSV 2015).

Pěstouni na PD by měli nastavit základní pravidla, kterými by se mělo dítě řídit - - respektive pravidla, kterými se řídí celá rodina. Při nedodržování pravidel by měl být pěstoun klidný, laskavý ale také důsledný. Měl by se dodržovat řád, žádné náhlé změny nejsou příznivé (MPSV, 2015).

Pěstouni na PD průběžně připravují dítě na návrat do původní rodiny nebo naopak na možnost osvojení nebo dlouhodobé pěstounské péče. Pokud je v nejlepším zájmu dítěte kontakt s rodičem, pěstoun na PD dítě v kontaktu podporuje. (SUPR, 2023)

### **3.1.1 Doprovázení pěstounů na PD**

Podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí je nutné poskytovat sociálně-právní ochranu pověřenými osobami pečující osobě, se kterou uzavřely dohodu o výkonu pěstounské péče. Je nutné poskytnout výchovnou a poradenskou péči a sledovat průběh výkonu pěstounské péče.

Osoby v evidenci a osoby pečující o dítě (v tomto případě jsou myšleni pěstouni na PD) mají právo i povinnost uzavřít dohodu o doprovázení. Může se jednat o úřad s rozšířenou působností, krajský úřad, obecní úřad, ale může se také jednat o pověřenou osobu, kterou se myslí doprovázející organizace např. Dobrá rodina (MPSV, 2023).

Hlavními aktéry v doprovázení pěstounských rodin jsou doprovázející organizace – orgán sociálně-právní ochrany dítěte a orgán sociálně právní ochrany, který je určen pro pěstounskou rodinu (MPSV, 2023).

Doprovázející sociální pracovník se zajímá o svěřené dítě – z jakých důvodů bylo odebráno rodině, jak prožívá danou situaci, zda se nevyskytl nějaký problém s dítětem, zda je dítě v kontaktu s rodinou a pokud ano, jak setkání probíhají apod. Sociální pracovník nabízí pěstounům na PD odbornou pomoc, poradenství a podporu při výchově svěřeného dítěte (Dobrá rodina, 2020). Podle MPSV (2023) je v doprovázení cílem *„pomoc a podpora osobám pečujícím a osobám v evidenci (pěstounům) při vytváření bezpečného a stabilního prostředí pro svěřené dítě“*.

OSPOD sleduje, jak se dítěti v náhradní rodinné péči daří a zda se dodržují jeho práva a povinnosti. Je povinen navštěvovat náhradní rodinu minimálně jednou za šest

měsíců (při převzetí dítěte do péče i častěji), zpracovávat spisovou dokumentaci o dítěti, a také individuální plán ochrany dítěte. Orgán sociálně-právní ochrany, který je určený pro pěstouny na PD, vede jejich dokumentaci, ptá se pěstounů na PD na průběh péče a zároveň kontroluje kvalitu péče. Stává se, že se jedná pouze o jeden orgán, který chrání primárně zájmy dítěte a zároveň má uzavřenou dohodu s pěstounskou rodinou (Nadační fond J. T., 2015).

### **3.1.2 Kontakt dítěte s původní rodinou**

Dítě má právo na pravidelný kontakt s rodiči, pokud soud nestanoví jinak z důvodu nejlepšího zájmu dítěte (Sdělení č. 104/1991 Sb. Úmluva o právech dítěte a související dokumenty). Jelikož ale u pěstounské péče na přechodnou je z hlavních pilířů navrácení dítěte do původní rodiny, klade se na kontakt s rodinou ještě větší důraz. Na základě nejlepšího zájmu dítěte jsou vytvořeny podmínky kontaktu dítěte s původní rodinou, ve kterých jsou popsány body kdy, jak často, kde, za jakých podmínek, a v jaké formě bude dítě s rodinou v kontaktu (Pazlarová 2016).

Během pobytu v pěstounské péči na přechodnou dobu se tyto podmínky mohou měnit na základě aktuální situace, a to omezením styku, navýšením styku nebo změnou formy styku např. pouze kontakt přes mobilní telefon (Štěpánková Štýbrová, 2020).

Dítě potřebuje budovat svoji identitu a potřebuje znát svůj životní příběh, proto mu může pomoci kontakt s rodinou nebo příbuznými, (Jirková, 2021) ale také pravidelná komunikace o rodičích (Uhlířová, 2012). „*V případě, že není v nejlepším zájmu dítěte udržovat styk s jedním z rodičů bez dohledu, je třeba zvážit možnost osobního styku s dohledem nebo jiné formy styku s tímto rodičem*“ (Sdělení č. 91/2005 Sb. m. s. Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o styku s dětmi článek 4 odst. 3).

Pro posílení vztahu mezi dítětem a rodičem je velmi důležitý kontakt. Pravidelný kontakt také „dodává sílu“ rodičům změnit podmínky, aby se dítě mohlo navrátit (Matoušek, Pazlarová, 2014).

## 3.2 Návrat dítěte do původní rodiny a co tomu předchází

### 3.2.1 Podmínky návratu dítěte do původní rodiny

Soud je „povinen nejméně jednou za 3 měsíce přezkoumat, zda důvody, pro které bylo dítě svěřeno do pěstounské péče, stále trvají. Za tím účelem si vyžaduje zejména zprávy příslušného orgánu sociálně-právní ochrany. Soud rozhodne o výchově dítěte vždy, odpadnou-li důvody, pro které bylo dítě svěřeno do pěstounské péče“ (Zákon 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí § 27a, odst. 8)

Po odebrání dítěte z rodiny je nejvhodnější doba nabídnout opět pomoc rodině. V tuto chvíli je rodič nejvíc motivován ke spolupráci s organizacemi a ke změnám, které by napomohly k navrácení dítěte k rodině (Hurychová, 2016).

Po odebrání dítěte z rodiny se mohou používat různé metody, jak umožnit návrat. Rodič musí splňovat podmínky, které mu stanoví OSPOD a na základě IPOD a jiných dokumentů pomáhá rodině nastavit situaci rodiny do takové míry, aby se dítě mohlo vrátit. V některých případech po navrácení dítěte do původní rodiny, rodina musí nadále spolupracovat s OSPOD nebo dalšími institucemi, nestátními organizacemi atd. (MPSV, 2017)

Už před odebráním dítěte je dané rodině nabídnuta pomoc od Orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Tento orgán nabízí spolupráci se sociálním pracovníkem, koordinátorem, ale také neziskovými organizacemi, které nabízejí psychologické poradenství, rodinou terapii, sanaci rodiny apod. (Presslerová, 2012).

OSPOD už před odebráním dítěte spolupracuje s rodinou a nabízí různé další organizace, které by mohly napomoci s danou situací v rodině. Rodina má svého sociálního pracovníka – koordinátora, který vyhodnocuje situaci v rodině a plánuje s pomocí rodiny řešení, které by pomohlo k navrácení dítěte do původní rodiny (MPSV, 2014). Obec s rozšířenou působností má povinnost „*pravidelně vyhodnocovat situaci dítěte a jeho rodiny, a to zejména z hlediska posouzení, zda se jedná o dítě uvedené v § 6, podle druhu a rozsahu opatření nezbytných k ochraně dítěte, a poskytnout pomoc rodičům nebo jiným osobám odpovědným za dítě*“ (Zákon 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí § 10, odst. 3, písm. c).

## **1. Přípravná fáze vyhodnocování**

Do přípravné fáze spadají všechny informace, které dosud známe o rodině, např. jaký byl důvod k práci s rodinou (např. zanedbávání dítěte, podezření na syndrom CAN...). Dále se zjišťuje, jaká je motivace rodiny k řešení problému (např. hrozí odebrání dítěte, dítě bylo odebrané) nebo se také zapisuje celkový časový harmonogram a spolupráce s OSPOD. (MPSV, 2014).

## **2. Sběr a záznam informací**

Sběr informací slouží následně k formulaci nejlepšího zájmu dítěte a ke zjištění možných rizik, které jsou nebezpečné pro dítě a možné zanedbávání dítěte. Všechny informace by měly být z kvalitních zdrojů a na danou situaci by se mělo dívat ze všech úhlů a souvislostí (MPSV, 2014).

## **3. Třídění informací**

Třídění informací pomáhá k ucelení situace rodiny. Zjišťuje se, zda jsou informace adekvátní a co nám z informací vyplývá (v jakých případech je dítě ohroženo, kdo je pro dítě pečující osobou a osobou se zdrojem bezpečí apod.) (MPSV, 2014).

## **4. Vymezení rizik a ochranných faktorů**

Tento krok slouží k vymezení rizik, které ohrožují nebo by mohly ohrožovat dítě, a jaké by mohlo být řešení pro snížení těchto rizik (MPSV, 2014).

## **5. Vymezení potřeb dítěte**

V této fázi se zjišťují potřeby dítěte s ohledem na přání dítěte (MPSV, 2014).

## **6. Zjištění přání dítěte a rodičů**

Přání dítěte a pečujících osob je doplňkem potřeb dítěte. Dítě má právo na vyjádření názoru. O právu dítěte na názor je více napsáno ve třetí kapitole (MPSV, 2014).

## **7. Analýza situace dítěte a rodiny**

Při analýze se tvoří IPOD (více v kapitole 3.2.1.1). Hodnotí se celková situace rodiny, možné rizikové faktory po zdravý vývoj dítěte a možnosti ochrany dítěte před fyzickou a emocionální újmou (MPSV, 2014).

## 8. Aktualizace vyhodnocení

Rodinná situace se po čase mění, a proto je důležité aktualizovat IPOD. Při práci s rodinou je dobré průběžně zapisovat změny, které nastaly po vytvoření IPODu a na základě sepsaných změn upravit IPOD. „Z tohoto důvodu je nutné termínovat jednotlivé úkoly/cíle, a také si stanovit termín pro přehodnocení jako nejzazší dobu návratu k dítěti a rodině“ (MPSV, 2014:28).

Na základě dobře zpracovaného Vyhodnocení situace dítěte a rodiny se zpracovává IPOD (MPSV, 2014:83).

### 3.2.1.1 IPOD

Individuální plán ochrany dítěte, dále pouze IPOD, je plán, který slouží k práci s dítětem a rodinou (MPSV, 2014). „Individuální plán ochrany dítěte se zpracovává s důrazem na přijetí opatření, které umožní setrvání dítěte v péči rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu, vypracovává se od počátku doby poskytování sociálně-právní ochrany, nejpozději do 1 měsíce od zařazení od zařazení dítěte do evidence obecního úřadu obce s rozšířenou působností, pravidelně se aktualizuje, zejména v situacích, kdy je uloženo výchovné opatření, nařízena ústavní výchova, ochranná výchova nebo kdy je dítě svěřeno do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, do pěstounské péče nebo jiné náhradní výchovy“ (Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí § 10, odst. 5).

IPOD obsahuje postupy, jak dojít ke smluvenému cíli. Obsahuje také další varianty při nesplnění podmínek nebo postupů. Tento dokument se neustále mění, doplňují se již splněné kroky k naplnění cíle (MPSV, 2014).

Rodina by díky IPODu měla vědět, jaký krok mají aktuálně dělat, dokdy tento úkol mají splnit a jak se zjistí, že je úkol splněný (MPSV, 2014).

IPOD by měl splňovat následující body (MPSV, 2014:83-84):

- Cíl by měl být jasný a zřetelný (postup k cíli i samotný cíl by měl být pojmenován např.: pan P. do pátku dojde na ÚP a podá žádost o příspěvek na bydlení).
- Postupy, kterými dojde klient k cíli, by na sebe měly racionálně navazovat.



- Cíle by měly směřovat od nejdůležitějších k méně důležitým (např.: pokud klient nemá vyhovující bydlení, nemůže se řešit na prvním místě škola pro dítě, může se totiž stát, že se bydlení najde v jiném městě/vesnici a je třeba řešit docházku v jiné škole).
- Cíle i postupy musí být časově rozvržené. Vždy je potřeba mít jasno, kdy (dokdy) se musí splnit nějaký bod/cíl.
- IPOD by měl být srozumitelný, aby bylo jasné, jaký cíl se splnil, na jakém se pracuje, do kdy má být splněn, kdo na cíli pracuje kromě rodiny (např. škola...), *„jak poznáme, že dané opatření je nebo není naplňováno“*
- IPOD musí být variabilní. Měl by obsahovat více možností, které se mohou realizovat na základě plnění/neplnění cílů.
- IPOD musí počítat s vývojem situace. Rodina by měla být informována, že nic není definitivní (např. při umístění dítěte do DD, do náhradní rodinné péče apod.)
- IPOD musí být stručný.
- IPOD má být vymezený, aby cíle vedly k vyřešení situace dítěte a rodiny
- IPOD má být hlavním a jediným dokumentem, který obsahuje postupy a cíle k vyřešení situace dítěte a pokud existuje další dokument, měl by obsahovat stejné cíle i postupy.

*„K aktualizaci vyhodnocení by mělo dojít vždy, když dojde ke změně v IPOD“* (MPSV, 2014:28). Je velmi důležité mít dané termíny na přehodnocení situace v rodině a přehodnocení termínu navrácení dítěte do původní rodiny. Podle zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí musí soud, pokud bylo dítě svěřeno do pěstounské péče, přezkoumat jednou za 3 měsíce situaci v původní rodině a zjistit na základě dokumentů z OSPOD zda důvody k odebrání stále trvají.

### **3.2.2 Možnosti pomoci při řešení problémů**

Při řešení problémů v rodině můžou napomoci i sociálně-aktivizační služby, např. sanace rodiny, která je součástí některých neziskových organizací. Tyto organizace se zaměřují na klienty, jimž hrozí odebrání dítěte nebo dítě bylo odebráno, a je zde možnost dítě navrátit do původní rodiny. Tato služba pomáhá upravovat podmínky v rodině tak, aby byl umožněn co nejrychlejší návrat dítěte. Služby výše uvedené nabízí např.: organizace Amaltea, která sídlí v Pardubickém kraji (Náhradní rodina, 2023).

### 3.2.2.1 Sanace rodiny

Uzdravení, napravení, či vyléčení lze jedním slovem nazvat sanace. Hlavním cílem sanace je obnovení, či zachování funkcí rodiny v prostředí, které jí je přirozené. Důležité je také, aby dítě vyrůstalo v podmínkách, které splňuje funkční rodina – nejlépe rodina biologická. Podporována je především činnost aktivizační, výchovně – vzdělávací a sociálně terapeutická (Vítková Rulíková, 2009). Jedná se o ambulantní, případně terénní službu, která pomáhá rodinám s dítětem, u kterého je narušen zdárný vývoj v důsledku krizové sociální situace (Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách).

Její pomoc se také zaměřuje na rodiče, kterým z nějakého závažného problému bylo odebráno dítě, a to buď do pěstounské péče na přechodnou dobu, do ústavní péče apod. Pomáhá zvyšovat úroveň v rodině nebo také napomáhá k vyřešení závažných problémů (bydlení, finance, zaměstnání...), aby se dítě mohlo navrátit do rodiny (Bechyňová, Konvičková, 2008). „*Základním principem sanace rodiny je podpora dítěte prostřednictvím pomoci jeho rodině*“ (Bechyňová, Konvičková, 2008:18).

Pro práci s rodinou je vhodné použít vypracovaný IPOD (MPSV, 2014). Při sanaci rodiny se pracuje s formální stránkou rodiny a také obsahovou stránkou rodičovství. Původní rodina by měla chápat, že umístění dítěte mimo domov např. pěstounská péče na přechodnou dobu nemusí být „navždy“, ale že tuto dobu mohou využít k řešení problémů, aby se dítě mohlo vrátit co nejdříve. Sanaci rodiny by rodiče mohli využívat i po návratu dítěte zpět do péče (Bechyňová, Konvičková, 2008).

Sanace rodiny pomáhá upravit/zlepšit formální a obsahovou stránku rodičovství. Do formální stránky rodičovství spadají např. dluhy, kdy se pomáhá zajistit splátkový kalendář nebo se jedná o zaměstnání, kdy se rodičům pomáhá najít zaměstnání nebo se může jednat o zajištění návštěv s dětmi, které pobývají mimo domov (např. pěstounská péče, DD...). Pokud rodič potřebuje, sanace rodiny může pomoci zařídit platné doklady totožnosti nebo sociální dávky, kdy se může jednat např. o doplatek na bydlení (Bechyňová, Konvičková, 2008).

Při obsahové stránce rodičovství se pracuje s rodiči na tématech jako je např. vztah rodičů k dětem, jejich den s dítětem, schopnost řešení aktuálních potřeb dítěte, jak fungují tresty a pochvaly v rodině nebo i jaké dětství měli rodiče dítěte (zde se řeší zažitý stereotyp, bolesti z minulosti apod.) (Bechyňová, Konvičková, 2008).

Sanace rodiny je velmi důležitá ve všech fázích rodiny. Před odebráním a po odebrání dítěte z rodiny, při řešení problémů s cílem navrátit dítě do rodiny a následná podpora rodiny po návratu dítěte zpět do rodiny (Matoušek, Pazlarová, 2014).

### **3.2.3 Návrat dítěte do původní rodiny**

#### **3.2.3.1 Proces předávání dítěte do původní rodiny**

Předáváním se nemyslí pouze samotný akt daného momentu, kdy pěstouni na PD předají dítě rodiči, popřípadě rodičům. Jde o dlouhodobý proces, na který jsou všichni zúčastnění dlouhodobě a pečlivě připravováni (Pazlarová, 2016).

Hojně je využívána případová konference, kam jsou pozvány všechny důležité osoby, které mohou přispět k co nejlepšímu předání dítěte do původní rodiny (Pazlarová, 2016). Účastníky jsou: dítě, pěstouni na PD, původní rodina, SPOD, facilitátor (vede diskuzi), psycholog apod. (MPSV. 2011).

#### **Potřeby dětí**

*„U nejmenších dětí probíhá příprava formou postupného předávání péče budoucím trvalým pečovateli“* (Pazlarová, 2016:165). Může se jednat o pěstouny na PD, osvojitele nebo o původní rodinu, zpravidla o matky, které se z nějakého důvodu nemohly o dítě starat, a byla zde možnost, že se dítě za nějakou dobu k matce nebo původní rodině vrátí (Pazlarová, 2016).

Nová pečující osoba by ideálně měla postupně zastupovat pěstouny na PD v každodenních činnostech, aby si dítě zvykalo na novou osobu a začínalo ji brát jako známou osobu (Matoušek, Pazlarová, 2014).

Předávání dítěte do původní rodiny oproti předávání dítěte do jiné náhradní rodiny má mnoho specifik. Dítě by si mělo postupně zvykat na novou pečující osobu (původní rodinu), kdy pěstouni na PD dají prostor původní rodině, aby se zapojila do běžných činností spojených s dítětem. Může se jednat o krmení, hraní si s hračkami, procházkami, uspávání apod. Dítě si díky tomu zvyká na novou osobu a nenásilně se s ní seznamuje. Pečující osoba přebírá postupně více každodenních činností. Někteří pěstouni na PD nabízejí i přespaní u dítěte, pokud k tomu mají dostatečně velký prostor. V průběhu předávání dítěte do původní rodiny pečující osoba dostává přehled o tom, jaké má dítě rituály, jaké má potřeby apod. Přesto se doporučuje stručný přehled o dítěti, který sepisují pěstouni na PD (Pazlarová, 2016).

U dětí, se kterými se dá dobře komunikovat, je důležitým faktorem dialog. Je potřeba mluvit s nimi o všem, co se jich týká a být otevření. Měly by vědět, že odchod od rodiny nerozhodují pěstouni na PD, ale že o těchto věcech rozhoduje soud. Pěstouni na PD by měli však děti podporovat, aby řekly svůj názor, který je pro soud i pro ostatní osoby velmi důležitý a nebere se na lehkou váhu. Přesto se může stát, že soud nevyhoví přání dítěte (Pazlarová, 2016).

Samotné předávání dítěte se musí pečlivě promyslet. Předávání dítěte do původní rodiny, ať se jedná o batole nebo dítě školního věku, by mělo být postupné. Jedná se především o obnovení vztahu k budoucím pečovatelům. Vždy se snaží všichni aktéři uzpůsobit čas a způsob předání dítěti. Promýšlí se tedy čas, místo předání, co si dítě nese od pěstounů na PD – vždy se jedná o dokumentaci, kterou pěstouni na PD tvoří v době jeho pobytu u nich, může jít o fotoknihu, knihu života, hračky apod.) (Pazlarová, 2016).

Dítě se během pobytu u pěstounů na PD změnilo, zestárlo, a proto je velmi důležité si uvědomit, že se do rodiny nevrací stejné dítě se stejnými potřebami. Dítě si může pamatovat prostředí a chování původní rodiny jinak než ve skutečnosti je a bylo. Proto navrácením dítěte do rodiny práce s rodinou nekončí a pomáhá se jí s adaptací (Matoušek, Pazlarová, 2014).

Dítě dostává od svých pěstounů na PD tzv. knihu života, kam pěstouni na PD zapisují různé informace, co dítě zažilo s nimi (mohou podpořit i fotografiemi). Pokud dítě dokáže něco samo vymyslet, může do „knihy života“ samo něco přispět (Klimesš, 2006).

### **Potřeby pěstounů na PD**

Pěstouni na PD mají po celou dobu nárok na psychologickou a jinou pomoc (MPSV. 2023).

Pocity pěstouna na PD se mohou lišit a to na základě toho, kam se dítě předává. Pokud se jedná o osvojení nebo dlouhodobou pěstounskou péči, obvykle pěstouni na PD prožívají lépe. Pokud jde o předávání dítěte do původní rodiny, mohou pěstouni na PD cítit obavy a stres, protože mohou mít pochybnosti, zda v původní rodině dostane péči, jakou by měli mít. Zvláště pokud se jedná o předchozí špatnou péči, závislost nebo jiné problémy (Pazlarová, 2016).

Po definitivním předání dítěte do původní rodiny by mělo dojít ke zhodnocení celého případu. Sociální pracovník by měl naslouchat pěstounům na PD a pomoci jim se srovnat s odchodem dítěte z rodiny (Pazlarová, 2016). Někteří pěstouni na PD potřebují

supervizi, psychologa nebo pouze čas na to vše zpracovat, než přijmou další dítě do pěstounské péče na přechodnou dobu (MPSV. 2023).

Při předávání dítěte do původní rodiny, následné péče nebo adopce se nesmí zapomínat, že je odchod dítěte těžký nejenom pro dítě, ale také pro pěstouny na PD. U pěstounské péče jako takové se očekává, že pěstoun na PD má u dítěte podporovat schopnost citové vazby (Pazlarová, 2016). Je jasné, že se citová vazba nevytvoří pouze na straně dítěte, ale také na straně pěstouna na PD *„Čím menší je dítě, o které pěstoun pečuje, čím delší je doba, kterou v péči stráví a čím více věcí spolu musí překonat, tím silnější citové pouto vzniká“* (Pazlarová, 2016:165).

## 4. Nejlepší zájem dítěte

Bakalářská práce se zaměřuje na péči, ochranu a bezpečí dítěte, které spadá pod nejlepší zájem dítěte. Z toho důvodu krátce vysvětlím nejlepší zájem dítěte a jeho jednotlivé body, kterými jsou např. názor dítěte, identita dítěte a další, mezi které spadá hlavní téma bakalářské práce a to péče, ochrana a bezpečí dítěte. Péče, ochrana a bezpečí dítěte se dále dělí do několika potřeb, které mám uvedeny jako dílčí díle. Z toho důvodu se této části budu věnovat nejvíce.

Nejlepší zájem dítěte se má především chápat jako zájem „plného a harmonického rozvoje osobnosti“. V nejčastějších případech se jedná o děti, které vyrůstají v rodinném prostředí. Toto rodinné prostředí by mělo mít atmosféru v podobě lásky, porozumění, štěstí a dítě by zde mělo mít schopnost se harmonicky rozvíjet (Sdělení č. 104/1991 Sb. Úmluva o právech dítěte a související dokumenty).

Zájem dítěte je nutné posuzovat vždy při jakémkoli rozhodování týkajícího se dětí (Sdělení č. 104/1991 Sb. Úmluva o právech dítěte a související dokumenty). Nejlepší zájem dítěte se posuzuje individuálně a zkoumá se konkrétní situace dítěte (pokud je dítě v rodině více, nejlepší zájem dítěte se posuzuje u každého zvlášť, protože každé dítě v daném věku potřebuje něco jiného a ohrožuje ho něco jiného) (Šance dětem, 2011). Nejlepší zájem dítěte se dále dělí do několika zájmů: názor dítěte, identita dítěte, zachování rodinného prostředí a navázání vztahů, péče, ochrana bezpečí dítěte, zvláštní zranitelnost dítěte, právo dítěte na zdraví, a nakonec i právo dítěte na vzdělání (Nadační fond J. T., 2015).

Zkoumá se také životní úroveň, možnost plnohodnotného dětství, podmínky nezbytné pro zdravý duševní, tělesný, duchovní, sociální a mravní vývoj dítěte (Šance dětem, 2011). Může se stát, že v některých případech dojde ke kolizi mezi některými ze zájmů dítěte. Poté je důležité vyhledat kompromis, který by byl nejvhodnější pro dítě a zároveň zohlednit názor dítěte (Nadační fond J. T., 2015).

### 4.1 Názor dítěte

Názor dítěte musí být vždy vyslyšen. Znamená to, že pokud dítě umí vyjadřovat svůj názor, musí se s ohledem na věk a úroveň brát ohled např. při správním nebo soudním řízení (Sdělení č. 104/1991 Sb. Úmluva o právech dítěte a související dokumenty).

Dokument o právech dítěte pod záštitou OSN uvádí, že při odebrání dítěte z rodiny, adopci dítěte nebo umístění dítěte do pěstounské péče musí být dítě vyslyšeno, aby bylo určení nejlepšího zájmu dítěte správně vyhodnoceno (Sdělení č. 104/1991 Sb. Úmluva o právech dítěte a související dokumenty).

*„Zjišťování názoru dítěte vyžaduje určitou citlivost, schopnost vytvořit pocit bezpečí a důvěry, schopnost nebo aspoň snahu podívat se na věci z perspektivy dítěte“* (Nosál, 2011). Názor dítěte *„je nezbytným předpokladem zjištění nejlepšího zájmu dítěte“* (Hofschneiderová, 2016:13). Dítě má právo na vyjádření ke všemu, co se ho týká. Nemůže se brát v potaz pouze verbální vyjádření dítěte na určitou otázku, protože každé dítě má právo se vyjádřit bez ohledu na věk. Podle OSN jsou i malé děti schopné vyjádřit své pocity a přání (Hofschneiderová, 2016). Může se stát, že názor dítěte bude v kolizi s nejlepším zájmem dítěte až v takové míře, že bude dítě např. v ohrožení zdraví nebo života. V takových případech se „pouze“ názor dítěte zohlední, ale nemusí se mu vyhovět (Westphalová, Šínová, 2009). Obecně platí pravidlo: *„Čím je dítě starší, tím více obsahu jeho nejlepšího zájmu „zabírá“ jeho názor“* (Hofschneiderová, 2016:14).

## 4.2 Identita dítěte

Do identity spadá pohlaví, osobnost dítěte, sexuální orientace, náboženství a přesvědčení, kultura a národnost. Pokud se náboženské hledisko nebo kulturní hodnoty neslučují s nejlepším zájmem dítěte, nemohou být zohledněny v rozhodování dítěte (Sdělení č. 104/1991 Sb. Úmluva o právech dítěte a související dokumenty).

Dítě má podle Úmluvy o právech dítěte právo na „svobodu myšlení, svědomí a náboženství“. Dítě má také právo na zjišťování informací, a to zejména takových, které ho rozvíjejí v duchovním, sociálním, duševním, sociálním a mravním zdraví. Vždy se má brát ohled na děti, které mají jiný jazyk, který je součástí menšiny nebo domorodého obyvatelstva, ke kterému dítě patří. Při osvojení je *„nutno brát potřebný ohled na žádoucí kontinuitu ve výchově dítěte a na jeho etnický, náboženský, kulturní a jazykový původ“* (Sdělení č. 104/1991 Sb. Úmluva o právech dítěte a související dokumenty článek 20 odst. 3). Dítě má právo na takovou životní úroveň, která rozvíjí duchovní, mravní, sociální a tělesný rozvoj. Výchova dítěte by měla vždy vést k rozvoji osobnosti i nadání, a také jeho fyzických, rozumových schopností (Sdělení č. 104/1991 Sb. Úmluva o právech dítěte a související dokumenty).

Dítě by mělo znát informace o své původní rodině, mělo by mít možnost poznat kulturu, náboženství, ze kterého pochází. To vše pomáhá, aby podle Úmluvy si mohlo zachovat svoji identitu (Sdělení č. 104/1991 Sb. Úmluva o právech dítěte a související dokumenty).

### **4.3 Zachování rodinného prostředí a navázaných vztahů**

Dítě má podle Sdělení č. 104/1991 Sb. Úmluvy o právech dítěte a související dokumenty právo znát svoje biologické rodiče a má také právo na jejich péči. Dítě nemůže být diskriminováno za svůj původ (rod, postavení rodičů nebo zákonných zástupců).

Dítě nemá být „*odděleno od svých rodičů proti jejich vůli, ledaže příslušné úřady na základě soudního rozhodnutí a v souladu s platným právem a v příslušném řízení určí, že takové oddělení je potřebné v zájmu dítěte*“ (Sdělení č. 104/1991 Sb. Úmluva o právech dítěte a související dokumenty § 9, odst. 1) Pokud je dítě odebráno od rodičů, má právo na pravidelný kontakt s oběma rodiči, pokud soud nestanoví jinak (Sdělení č. 104/1991 Sb. Úmluva o právech dítěte a související dokumenty).

Ve správném rodinném prostředí by mělo fungovat vzájemné uspokojování potřeb nejen dětí, ale i rodičů, ať už se jedná o biologické rodiče nebo o lidi, kteří se o dítě starají. Má se jednat o společnou, ale otevřenou budoucnost. Dítě má zároveň v rodinném prostředí ideálně pociťovat soukromí, kdy rodič nenarušuje intimitu dítěte a nevtírá se k dítěti (Matoušek, 2005).

Dítě má právo vyrůstat v rodinném prostředí, zvláště pak ve vlastní rodině. Odebrání dítěte z rodiny musí být vždy posledním řešením. Před odebráním dítěte by stát měl spolupracovat s rodinou, aby k tomuto řešení nemuselo dojít (Sdělení č. 104/1991 Sb. Úmluva o právech dítěte a související dokumenty).

Materiální, bytové a finanční nedostatky nemohou být hlavním důvodem k odebrání. Tyto nedostatky jsou důležitým upozorněním, aby se s rodinou začalo pracovat a začaly se posilovat rodičovské kompetence. (Hofschneiderová, 2016)

Pokud dítě nemůže vyrůstat ve vlastní rodině, mělo by mít možnost alespoň přímého kontaktu s rodinou, širší rodinou a známými, pokud to není v rozporu s nejlepším zájmem dítěte. (Sdělení č. 104/1991 Sb. Úmluva o právech dítěte a související dokumenty).



## 4.4 Péče, ochrana a bezpečí dítěte

Na začátek je nutné upozornit na fakt, že základní potřeby dítěte se prolínají, a je proto jisté, že neexistuje jedno správné řešení vysvětlení jednotlivých potřeb. Je proto důležité moje vysvětlení jednotlivých potřeb brát jako inspiraci a ne jako dogma.

Kritérium péče, ochrany a bezpečí dítěte se obecně nazývá jako blaho dítěte. Pod blahem dítěte jsou zahrnuty základní fyzické, vzdělávací, materiální a emocionální potřeby dítěte, a také potřeba pocitu bezpečí a lásky (Westphalová, Šínová, 2009).

Podle Sdělení č. 104/1991 Sb. Úmluvy o právech dítěte a související dokumenty má rodič či jiná osoba, která se stará o dítě, zajistit dítěti životní podmínky nezbytné pro jeho rozvoj. Rodičům nebo osobě starající se o dítě, kteří nezvládají zajistit péči dítěti, má stát pomoci zejména v materiální věcech (jídlo, oblečení, bydlení). Stát by měl také pomáhat obnovovat péči o děti ze strany rodičů či jiných osob starající se o dítě.

Pokud některé ze základních potřeby dítěte nejsou dostatečně a dlouhodobě naplňovány, může se jednat o zanedbávání dítěte. Pečující osoba jedná tak, že nejsou naplněny potřeby pro fyzické a psychické zdraví dítěte (Hanušová, 2006).

Stát podle Sdělení č. 104/1991 Sb. Úmluvy o právech dítěte a související dokumenty má zajistit, aby žádnému dítěti nebylo ubližováno (mučení, nelidské, kruté zacházení a trestání, vykořisťování, únos dítěte, obchodování s dětmi apod.). Dítě má být chráněno před zneužíváním, duševním, tělesným či jiným násilím, špatným zacházením apod. kdy je dítě v péči rodičů nebo jiné osoby.

Dítě má právo „na ochranu před hospodářským vykořisťováním a před vykonáváním jakékoli práce, která může být pro něho nebezpečná nebo bránit jeho vzdělávání, nebo která by škodila zdraví dítěte nebo jeho tělesnému, duševnímu, duchovnímu, mravnímu nebo sociálnímu rozvoji“ (Sdělení č. 104/1991 Sb. Úmluva o právech dítěte a související dokumenty článek 32).

Podle Sdělení č. 104/1991 Sb. Úmluvy o právech dítěte a související dokumenty má dítě právo na volný čas (kulturní a umělecký život), kdy mají být poskytovány rovné možnosti v oblasti oddechové a kulturní činnosti, které dítě využívá ve volném čase.

Dítě, které je zbaveno svého rodinného prostředí, má právo na náhradní péči, kdy je nutné individuálně přistupovat ke každému dítěti z hlediska kulturního, etnického, náboženského původu. Dítě, až na výjimky, má právo na kontakt s rodinou (Sdělení č. 104/1991 Sb. Úmluva o právech dítěte a související dokumenty).

Při zanedbání základních materiálních a fyzických potřeb dítěte je na první pohled patrný problém. Při emočním zanedbávání, je zjištění míry zanedbání složité. Ve chvíli, kdy se dítě neumí verbálně domluvit, je potřeba zkoumat chování dítěte, emoční pouto s pečující osobou a jejich vztah (jistá vazba, nejistá vazba, ambivalentní vazba neboli úzkostná citová vazba). Pokud dítě komunikuje, je potřeba mu dopřát prostor, kde se bude cítit v bezpečí a získá důvěru k osobě, která s dítětem komunikuje (sociální pracovník, psycholog). Při závažném nezajišťování základních potřeb dítěte, kdy je zdrojem problému pečující osoba, je nutné zasáhnout a zařídit náhradní pečující osobu dítěti např. pěstouny na PD (Matoušek, Pazlarová, 2014).

Náznaky zanedbání dítěte bývají u psychomotorického vývoje dítěte, dítě je pasivní vůči předmětům a lidem, nemá vztah s pečující osobou (bojí se jí, je odtahité), je zpomalené v sociálních dovednostech (Hanušová, 2006).

#### **4.4.1 Materiální potřeby**

Do materiálních potřeb spadá bydlení a prostředí okolo bydlení, finanční situace a s tím související zaměstnání rodičů, zdravotní péče a jídlo (EU, Právo na dětství, MPSV, 2020).

V některých bodech se tyto potřeby prolínají s fyzickými potřebami dítěte nebo s jinými potřebami.

##### **Bydlení**

Podle IPOD se z hlediska bydlení řeší např., zda se jedná o dům, byt, azylový dům apod. Dále zda nemovitost vlastní či nikoli a v neposlední řadě, jaké je v domácnosti vybavení a jaké jsou podmínky k bydlení (EU, Právo na dětství, MPSV, 2020).

Nevyhovující bydlení bývá nejčastěji ve vyloučených lokalitách nebo v ubytovnách. Prostor kolem bývá velmi zanedbané, a to včetně nedostatku osvětlení, pitné vody a nefungující nebo neexistující kanalizace. Byty ve vyloučených lokalitách nebo ubytovnách často nemají svoji koupelnu ani záchod. Může se jednat o plíseň na zdech kvůli zhoršené izolaci. Kvůli nedostatku financí je např. odpojená elektřina apod. (Matoušek, Pazlarová, 2014).

Děti potřebují stálý domov, který bude vhodný pro jejich zdravý vývoj, a to fyzický i emocionální (Bechyňová, 2008).

Podle Matouška a Pazlarové (2014) stojí za problémem neschopnosti platby za bydlení tyto následující body:

- dluhy
- závislost na návykových látkách
- nedoplatky za elektřinu a vodu
- bezvýhodná situace rodiny

### **Domácnost**

Domácnost se podle Matouška a Pazlarové (2014) může rozdělit do několika bodů, které musí splňovat alespoň jedna pečující osoba, aby dostatečně rodinná domácnost fungovala. Spadá sem péče o děti, hospodaření s financemi, vaření, úklid, praní prádla apod.

Při posuzování fungování domácnosti v rodině se zjišťuje, jaký má rodina příjem, co rodinu trápí a zejména, kdy nastal zlom (v nejčastějších případech se jedná o nemoc, ztrátu zaměstnání, nebo odchod jednoho z partnerů), a kdo rodině může pomáhat či pomáhal (Matoušek, Pazlarová, 2014).

Aby se mohl řešit jakýkoliv problém ohledně financí a vedení domácnosti, je nutné sepsat rodinný rozpočet, do kterého spadá zdroj příjmů, nutné výdaje rodiny a jiné výdaje. Do zdrojů příjmů patří veškerá mzda, brigády, případně sociální dávky nebo výživné. Do nutných výdajů spadají např. jídlo, nájem, výdaje spojené s bydlením, dluhy, úvěry nebo hypotéka, ošacení pro děti i ostatní a další. Do ostatních výdajů spadá vše, bez čeho by se rodina měla obejít bez vyšších problémů jako např. dovolená, módní značky a hračky (Matoušek, Pazlarová, 2014).

### **4.4.2 Fyzická potřeba**

Do základní fyzické potřeby spadá podle IPODu základní péče. Tzn. dítěti je nutné zajistit stravování (nejlépe zdravé jídlo), oblečení, zdravotní péči, základní podmínky pro možnost vzdělávání, hygienu, zdravý stav dítěte apod. (EU, Právo na dětství, MPSV, 2020).

Dítě podle Sdělení č. 104/1991 Sb. Úmluvy o právech dítěte a související dokumenty má být chráněno před tělesným zneužitím, fyzickým zanedbáním a nedbalým zacházením.

V oblasti vzdělání do základních fyzických potřeb spadá právo dítěte na prostředí, které je vhodné pro vzdělání, dostatek pomůcek do školy. Prostor by mělo být vhodné pro emocionální vývoj dítěte (Matoušek, 2017).

K zanedbávání dítěte může docházet v situacích, kdy je dítě bez dozoru pečující osoby a hrozí mu nebezpečí (může se jednat o zanechávání novorozence samotného doma). Dále např. nemají vhodné oblečení (v zimě nosí letní obuv, nemají zimní oblečení apod.). Fyzické zanedbávání nastává také tehdy, kdy není poskytnuta zdravotní péče a zajištění zdraví dítěte obecně (Turnovská, 2011).

### **Péče o zdraví**

Péče o zdraví dítěte velmi úzce ovlivňuje prostředí, ve kterém dítě žije a vyrůstá – ekonomický a sociální status rodiny a informovanost rodiny (Matoušek, Pazlarová, 2014).

Péči o zdraví dítěte je třeba brát v potaz již před narozením dítěte a v prenatálním období dítěte. Je tím myšleno především: jak se matka stravuje, zda má dostatek zdravé a vyvážené stravy, zda nepije a nekouří a nebere jiné drogy. To vše totiž ovlivní celý život dítěte. Na začátku života dítěte je nutné čisté a bezpečné prostředí pro dítě, dostatek tepla, vhodná výživa, očkování a jiné pediatrické prohlídky dítěte (Matoušek, Pazlarová, 2014).

Ve starším věku dítěte je velkým rizikem závislost na alkoholu, drogách a kouření. Na okraji společnosti a ve vyloučených lokalitách se objevuje nedostatečná hygiena, vyskytování návykových látek (např. toluen). Taková prostředí jsou nebezpečná také ohledně různých úrazů. Dalším nebezpečím ohledně zdraví dítěte může být násilí v rodině, a to včetně sexuálního zneužívání (Matoušek, Pazlarová, 2014).

Tichá (2012:13) uvádí, že je zdraví „*relativně optimální stav tělesné, duševní a sociální pohody při zachování všech životních funkcí, společenských rolí a schopnosti organismu přizpůsobit se měnícím se podmínkám prostředí*“. Zdraví je také ovlivněno správnou hygienou, docházení k zubaři, pravidelné mytí rukou a mnoho dalších aspektů (Matoušek, 2017).

### **4.4.3 Vzdělávací potřeba**

Každé dítě má právo na kvalitní vzdělání viz. Právo dítěte na vzdělání. V tomto případě se vzdělávací potřeba nezaměřuje na systém (mateřská školka, základní škola

apod.), zaměřuje se na rodinu, protože v rodině dochází k primárnímu vztahu k učení. Rodiče mají povinnost posílat dítě do školy/školky (Hanušová, 2006).

Podle Sdělení č. 104/1991 Sb. Úmluvy o právech dítěte a související dokumenty má dítě právo na takovou výchovu, která podporuje rozvoj osobnosti, nadání dítěte a rozumových a fyzických schopností.

Na začátku života dítě potřebuje pečující osobu, která se o něj stará. Postupem času je ale potřeba dítěti přenechávat některé kompetence, které může dělat za pomoci pečující či jiné osoby nebo samo. Např. nejdříve dítě obujeme, postupem času mu ukazujeme, jak se obouvat, a nakonec se dítě bez pomoci samo obuje = zvyšování kompetencí (Matoušek, 2017).

### **Podměty zvenčí**

Matějček (2005) podměty zvenčí uvádí jako potřebu dítěte stimulovat k akci. Dříve se uvádělo, že „dítě si na věci přijde samo, počkáme, až začne mluvit“ apod. To už v dnešní době neplatí. Dítě, ať už se jedná o jakýkoli věk, potřebuje správně stimulovat, aby se vyvíjelo dobře. Předměty k učení a stimulaci je potřeba střídat, nemůže jich být moc ani málo, měly by být uzpůsobené věku dítěte (Matějček 2005). Např. řeč musí být stimulovaná formou povídání na dítě, i když nečekáme odpověď (Matějček, 2013).

Rodina pro dítě i pro všechny rodinné příslušníky je vzdělávacím prostředím – takzvanou školou života. Dítě se v rodině učí životním hodnotám, názorům o různých věcech, učí se přemýšlet, učí se žít s ostatními – pomáhat ostatním, být ohleduplný. Dítě se učí „odkoukávat“ různé činnosti např. vaření, oprava auta, výměna žárovky. Děti si v rodinném prostředí tvoří názory na politiku, vztah k přírodě, k ostatním (např. sousedům), vztah ke zdraví a zdravému životnímu stylu (Matějček, 1994).

Selhání základních vzdělávacích potřeb přichází často ve chvílích rozvodu, nebo pokud je dítě velmi fixované na rodiče a nemá svůj vlastní svět, který by patřil pouze dítěti (Matějček, 1994).

Není to pouze tak, že je dítě ovlivňováno rodinou, rodinným prostředím. Je to i naopak – dítě ovlivňuje rodinu. Když se osoby stanou rodiči, vždy je to nějakým způsobem změni, ovlivní jejich vzor chování (Langmeier, Krejčířová, 1998).

### **Smysluplný svět**

Smysluplný svět vysvětluje Matějček (1994) jako potřebu řádu a smyslu v podmínkách. Z podmětů se následně mají tvořit zkušenosti a nové poznatky, které tvoří základ učení. Ve chvílích, kdy se dítě učí novým věcem, má být povzbuzováno a chváleno

– tím získává kladný vztah k učení se, který ho provází celý život. Zároveň Matějček, (2005) v pozdějším díle uvádí, že dítě učí i rodiče. Rodiče díky dětem získávají životní moudrost, kterou by bez dítěte neměli. (Matějček, 2005)

#### 4.4.4 Emocionální potřeba

Emocionální potřeba je úzce spojena s potřebou citové vazby. Malé dítě potřebuje „jistotu ve vztazích ke svým lidem“ (Matějček, 2013:9). Dalo by se říci, že se jedná o potřebu citové vazby. Pro uspokojení emocionální potřeby dítěte je nutné přijetí dítěte do rodiny a to na vnitřním přijetí dítěte pečující osobou (Matějček, 2013).

Při zjišťování zajištění základních emocionálních potřeb se zkoumá emoční vývoj a chování dítěte. IPOD se zaměřuje na možné psychické obtíže, zvládání emocí, empatii k dítěti, jak pečující osoba napomáhá se zvládáním emocí, jak dítě zvládá stresové situace, nebo jak se dítě chová k ostatním, ale i samo k sobě (EU, Právo na dětství, MPSV, 2020).

Hughes (2017:23) uvádí tři základní potřeby správného emocionálního vývoje. Jedná se o „*schopnost vytvářet vztahy, zvládat své emoce a rozumět svému vnitřnímu světu*“.

**Zvládání emocí** je disciplína, kterou děti na začátku života neumí ovládat. Od pečující osoby nebo rodičů potřebuje pomáhat se zvládáním vzteku, smutku, radosti apod. Dalo by se říci, že pokud rodič nebo pečující osoba umí zvládat svoje pocity a na dítě nepřiměřeně nekřičí, dokáže dítěti pomoci také s jeho pocity. Pokud tedy dítě začne křičet, rodič nebude automaticky na dítě křičet taky, pouze se ale přizpůsobí energii dítěte (Hughes, 2017).

**Umění vytvářet vztahy** závisí na vztahu s primárně pečující osobou. Aby dítě mělo v budoucnu zdravé a fungující vztahy, potřebuje zdravý vztah s pečující osobou a popřípadě s rodinou. Jak mají fungovat vztahy, vidí primárně v rodině a poté v okolí, ve kterém žije. Pokud se jedná o špatně fungující vztahy, dítě je často vezme za své (Matějček, 2013).

**Porozumění svému vnitřnímu světu** závisí zejména na potřebě porozumět sobě samému. Svým pocitům a potřebám (Hughes, 2017).

„*Charakteristickým rysem života v rodině je oboustranné uspokojování duševních potřeb*“ (Matějček, 1994:28). Pečující osoba (rodič) s dítětem navzájem pociťují pocit lásky, radosti, jistoty, spokojenosti, které jsou charakteristické ke správnému uspokojení emocionálních potřeb jak dítěte, tak rodiče. Emocionální potřeby se ale samozřejmě

vyvíjejí s ohledem na věk dítěte - vždy je nutné se přizpůsobit aktuálním potřebám (Matějček, 1994).

### **Psychická deprivace**

Psychická deprivace = citové zanedbávání (Bechyňová, Konvičková, 2008). Psychická deprivace může nastat při nezajišťování základních emocionálních potřeb a ve chvíli, kdy dítě nemá primární osobu, která se o něj stará nebo pouto mezi dítětem a primární osobou je z nějakého důvodu přetrženo. Langmeier spolu s Matějčkem uvádějí, že pokud dítě dostává dostatek lásky, empatie a citové vřelosti a podpory, zvládne lépe nedostatek jiných podmětů (např. málo vzdělání, málo hraček, jiné nevhodné výchovy) (Langmeier, Matějček, 2021).

*„Následky emoční deprivace přitom bývají vždy o to závažnější, čím dříve ve vývoji dítěte k deprivaci docházelo“* (Herentin, 2017). Podle Jedličky (2017) následky deprivace provází člověka celý jeho život a ovlivňuje chování jedince k ostatním i k sobě samému.

### **4.4.5 Potřeba citové vazby**

Děti, které mají „porouchanou“ citovou vazbu s pečující osobou mají, problém s vypořádáním vlastních emocí. Jedná se o výbuchy hněvu, pláče apod. (Cairns, 2013).

### **Budování citového pouta**

Podle Bowlbyho (2010:160) si každé dítě do prvních dvanácti měsíců života vytváří vazbu k osobě, nejčastěji k matce. V prvním roce života dítě rozezná matku, a pokud je jejich pouto zdravé, dítě chce mít matku na blízku – tvoří se tzv. trvalé emoční pouto. *„Trvalé emoční pouto, charakterizované potřebou vyhledávat a udržovat blízkost s určitou osobou, zejména v podmínkách stresu“* (Bowlby, 2010, cit. dle Kulíšek 2000:406).

Dítě potřebuje ke správnému vývoji citovou vazbu neboli attachment k pečovateli (ať se jedná o rodiče, pěstouny na PD...) Pro jeho emoční, ale i fyzické přežití je tato vazba velmi důležitá (Bowlby, 2010).

Každý malý jedinec má 3 vrozené vzorce chování při nebezpečí (Wallin, 2020:26):

1. *„Vyhledávání, monitorování a snaha o udržení blízkosti ochraňující vazebné postavy“*
2. *„Používání vazebné postavy jako „bezpečné základny“*

### 3. „Uchylování se k vazebné postavě jakožto k „bezpečnému útočišti“ v okamžicích nebezpečí a znepokojení“

Každé dítě potřebuje primárně jednu osobu (většinou se jedná o matku), ke které se dítě vrací. U prvního vzorce se jedná o blízkost dítěte s pečující osobou např. v podobě mazlení, volání po pečující osobě apod. U druhého vzorce se jedná spíše o prozkoumávání světa/okolí, přičemž se na chvíli vrátí k pečující osobě a po chvíli jde opět „zkoumat svět“. Pečující osoba je totiž pro dítě základnou, ke které se může vždy vrátit, kde se cítí v bezpečí a přijaté. Třetí vzorec je dětmi i dospělými využíván v nebezpečných situacích. Dítě, které se něčeho/někoho bojí, potřebuje pečující osobu. Např. v neznámém prostředí se dítě nemusí cítit v bezpečí, a proto vyhledává pečující osobu – typický znak vazebného chování (Wallin, 2020).

#### **Typy citové vazby v dětství**

##### **a) Jistá citová vazba**

Jistá citová vazba neboli zdravý/bezpečný attachment je důsledkem správného vztahu mezi pečující osobou a dítětem. Pečující osoba dává dítěti lásku, naplňuje jeho potřeby včas, cítí se s pečující osobou v bezpečí. Dítě ví, že se na pečující osobu může obrátit s prosbou o pomoc. Dítě se cítí přijaté, vnímá se pozitivně (Právo na dětství, 2013).

Dítěti jsou naplňovány jeho potřeby včas a správně. Signály dítěte o pomoc pečující osoba správně vyhodnocuje. (Právo na dětství, 2013). Stejně, jako uvádí Wallin, jistou citovou vazbu lze pozorovat ve chvíli, kdy se dítě znovu setká se svou matkou. Pokud se dítě brzy uklidní a začne si znovu hrát, poté se s největší pravděpodobností jedná o jistou citovou vazbu (Wallin, 2020). Pokud dítě nemá jistou citovou vazbu s pečující osobou, tato vazba se může nahradit jinou osobou. Zejména se jedná o druhého rodiče nebo o někoho blízkého z rodiny nebo přátel. V takovém případě se hovoří spíše o „ochranném faktoru,“ který pomáhá zmírnit negativní vlivy, které působí na dítě (Furman, 2015).

##### **b) Vyhýbavá citová vazba**

Vyhýbavá citová vazba je následkem emocionálního nebo fyzického odstupu pečující osoby od dítěte a zároveň je chování pečující osoby předvídatelné. U dítěte se vyhýbavá citová vazba projevuje zdánlivou samostatností dítěte. Dítě se spoléhá pouze na sebe a při odchodu ani příchodu matky se neprojeví na první pohled žádná změna



(Právo na dětství, 2013). Dítě je však ve skutečnosti více ve stresu než dítě s jistou citovou vazbou (Wallin, 2020).

Dítě s vyhýbavou citovou vazbou může mít problém s chápáním vlastních potřeb, nemusí rozumět svým pocitům, natož emocím ostatních. Ukázalo se, že děti s touto citovou vazbou nedávají najevo své emoce a pocit strachu (Wallin, 2020).

### c) **Ambivalentní citová vazba**

Ambivalentní citová vazba, neboli úzkostná citová vazba, se projevuje u dětí, kterým se nedostává psychické nebo fyzické přítomnosti pečující osoby. Pečující osoba je v tomto případě nečitelná pro dítě. Dítě neví, co od pečující osoby čekat. Necítí se v blízkosti pečující osoby v bezpečí. Vyžaduje pozornost pečující osoby za každých okolností. Má strach ze ztráty pečující osoby a potřebuje neustálé ujištění, že je v bezpečí (Právo na dětství, 2013).

Podle Wallina (2020) existují dva druhy takových dětí – pasivní a zlostné. Pasivní dítě vypadá bezmocně a zoufale. Naproti tomu zlostné dítě dává najevo vztek, i když se matka po odloučení vrátí. Dalo by se říci, že je matka dítětem odmítnuta. Touto citovou vazbou se vyznačují děti, které nejsou vedeny k soběstačnosti.

## **4.4.6 Potřeba bezpečí**

Základní potřeba dítěte zahrnuje všechny základní potřeby dítěte, které jsou popsány v této kapitole Péče, ochrana a bezpečí dítěte. Pokud se dítěti nedostává dostatečně jakékoli potřeby, může se cítit ohrožené nebo je opravdu ohrožené na zdraví jak psychickém, tak fyzickém. Podle Úmluvy o právech dítěte musí každý stát chránit dítě před nebezpečím, násilím, v době, kdy o dítě pečují rodiče nebo jiné pečující osoby. Do násilí spadá urážení, sexuální zneužívání, zanedbávání, týrání, duševní násilí, tělesné násilí a další (Sdělení č. 104/1991 Sb. Úmluva o právech dítěte a související dokumenty).

*„Tělesné tresty a další ponižující formy trestů mohou způsobit závažné poškození fyzického, psychologického a sociálního rozvoje dětí, které pak bude nutné odborně řešit z lékařského či pečovatelského hlediska“* (Sdělení č. 104/1991 Sb. Úmluva o právech dítěte a související dokumenty).

### **Syndrom CAN**

Syndrom CAN neboli syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte je charakteristický pro děti, které trpí tělesným nebo citovým týráním, zneužíváním nebo

zanedbáváním (Hanušová, 2006). Pokud dítě je tělesně týráno nebo zanedbáváno, vždy strádá také emocionálně a psychicky (Presslerová, 2012).

**a) Rodič a dospělí jako rizikový faktor**

Rizikovým rodičem může být rodič, který si sám prošel týráním, zneužíváním nebo jinou formou násilí. Dalším rizikovým faktorem je nízký věk a nezralá osobnost rodiče. Nicméně takový rodič nemusí nutně představovat riziko pro dítě. Takový rodič může být naopak dobrým rodičem (Hanušová, 2006).

Typickým rizikovým faktorem jsou také alkoholici, nezaměstnaní, toxikomani, nebo lidé se sexuálními úchytkami nebo lidé s demencí (Matějček, 2005).

**b) Dítě jako rizikový faktor**

Dítě může být rizikovým faktorem ve chvíli, kdy trpí mentálním nebo zdravotním postižením. Rodič nemusí vědět, jak s takovým dítětem pracovat a proto může být na dítě vyvíjeno násilí, i když možná nechtěné. . Jedná se také o děti, které jsou „náročnější“ na výchovu, více pláčou, v noci nespí, jsou neklidné apod. (Hanušová, 2006).

**c) Prostředí, jako rizikový faktor**

Jedná se např. o vyloučené lokality, které nepříznivě ovlivňují rodiče i dítě v chování k ostatním. Spadají sem také rizikové situace jako např. rozvod, náhradní rodinná péče (Presslerová, 2012).

**d) Situace, jako rizikový faktor**

Situací, které vyvolávají týráním dítěte, je mnoho. Matoušek uvádí základní situace, jako jsou rozvod rodičů a v něm zahrnuté spory o dítě. Také se může jednat o hmotnou bídu nebo jiné stresové situace jako je např. nemoc v rodině (Matoušek, 2005).

**Pocit bezpečí**

Podle Matějčka (2005) se cítí dítě v bezpečí, pokud je nablízku jeho pečující osoba nebo osoba jemu blízká. To ale pouze v případě, pokud se jedná o jistou citovou vazbu. Dítě už od půl roku života dokáže rozlišit co je známé a co neznámé, a také co je bezpečné a nebezpečné. Většinou chápe neznámé věci jako nebezpečné. Při prozkoumávání světa mu pečující osoba dodává citovou jistotu, že se dítě nemusí bát a má bezpečné útočiště. Viz kapitola 3.4.5. Potřeba citové vazby.

## Zajištění ochrany a bezpečí dítěte

Nejde pouze o pocit dítěte být v bezpečí. Podle IPOD musí pečující osoba umět vyhodnocovat rizikové situace a chránit dítě před šikanou, násilím, psychickým i fyzickým týráním, sexuálním zneužíváním apod. (EU, právo na dětství, MPSV, 2020).

## 4.5 Zvláštní zranitelnost dítěte

Zvláštní zranitelností dítěte se převážně myslí dítě se zdravotním postižením, dítě z menšiny nebo dítě jiné národnosti a etnika. V těchto případech se nejčastěji jedná o uprchlíky (Hofschneiderová, 2016).

Dítě nesmí být podle Sdělení č. 104/1991 Sb. Úmluvy o právech dítěte a související dokumenty diskriminováno v žádné z těchto oblastí: rasa, barva pleti, jiné smýšlení, pohlaví, jazyk, národní, sociální nebo etnický původ, majetek, duševní nebo tělesná nezpůsobilost, rod postavení rodičů apod.

Dítě, které je označeno za uprchlíka, musí obdržet potřebnou humanitární pomoc a ochranu. Článek 22 Sdělení č. 104/1991 Sb. Úmluvy o právech dítěte a související dokumenty sděluje: *„Jestliže rodiče nebo jiné členy rodiny nelze nalézt, poskytuje se dítěti stejná ochrana jako každému jinému dítěti z jakéhokoli důvodu trvale nebo přechodně zbavenému své rodiny“* V případech dítěte s tělesným nebo duševním onemocněním má právo na plnohodnotný život. Dítěti je potřeba zajistit důstojné zacházení a umožnit mu se co nejvíce zapojit do života. V tomto případě má dítě právo na zvláštní péči, kterou se myslí např. vzdělání, zdravotní péče, rehabilitace s ohledem na finanční možnosti rodiče. Pokud dítě pochází z etnicky, nábožensky či jinak odlišné kultury, je třeba mu umožnit poznávání a kontakt se svojí kulturou a její praktikování (Sdělení č. 104/1991 Sb. Úmluva o právech dítěte a související dokumenty).

Situace dítěte se zvláštní zranitelností se posuzuje jiným způsobem než u jiných dětí. Ke každému dítěti je potřeba postupovat individuálně. Minulost dítěte se zvláštní zranitelností je třeba přezkoumat a vyhodnotit (vztahy s rodiči, školní šikana apod.) (Sdělení č. 104/1991 Sb. Úmluva o právech dítěte a související dokumenty).

Dětem se zvláštní zranitelností je poskytnuta ochrana stejně jako ostatním dětem, a to bez diskriminace a předsudků (Westphalová, Šínová, 2019).

## 4.6 Právo dítěte na zdraví

Dítěti se má poskytnout především bezplatně zdravotní a rehabilitační péče vedoucí k co nejvyšší soběstačnosti. Duševně nebo tělesně postižené dítě má požívat plného a řádného života v podmínkách zabezpečujících důstojnost, podporujících sebedůvěru a umožňujících aktivní účast dítěte ve společnosti (Sdělení č. 104/1991 Sb. Úmluva o právech dítěte a související dokumenty).

Stát by měl zajišťovat taková opatření, které minimalizují dětskou úmrtnost. Zdravotní péče by měla být pro všechny děti dostupná a lékařská péče by se měla rozvíjet. Rodiče i ostatní, kteří se starají o děti, by měli být informováni o výživě a zdraví dětí, hygieně, o benefitech kojení a o jiných informacích týkajících se ovlivňování zdravotního stavu dětí. Naučená manipulace a chování dítěte, které škodí dítěti, by měla být odstraněna pomocí různých opatření. Je potřeba rozvíjet osvětu a služby určené pro děti např. preventivní zdravotní péče, poradenské služby apod. (Sdělení č. 104/1991 Sb. Úmluva o právech dítěte a související dokumenty).

Dítěti, které bylo zanedbávané ať už v jakékoli formě, je nutné poskytnout takovou pomoc, která zajistí duševní, tělesné a sociální zotavení. *„Zotavení a reintegrace se uskutečňují v místě a prostředí podporujícím zdraví, sebeúctu a důstojnost dítěte“* (Sdělení č. 104/1991 Sb. Úmluva o právech dítěte a související dokumenty článek 39).

Dítě má právo na zdraví, a z toho důvodu se posuzuje jeho zdravotní stav. Pokud je dítě nemocné a je více variant léčby, musí se zohlednit všechny okolnosti, které z každé léčby vyplývají, a to především rizika, vedlejší účinky, délka léčby apod. Dítě má právo vědět o svém zdravotním stavu i o možnostech léčby s ohledem na vyspělost a věk dítěte. Dítě by mělo udělit informovaný souhlas s léčbou, a to zvláště pokud se jedná o adolescenta (Hofschneiderová ,2016). Chudoba, která spadá pod materiální potřebu dítěte, ovlivňuje také zdraví dítěte. Je nutné mít na paměti, že chudoba může být spouštěčem nemocí, přejídání nebo jiných zdravotních problémů, které jsou způsobené zhoršenou hygienou nebo závislostí na omamných látkách, které se mohou vyskytovat ve vyloučených lokalitách (Matoušek, Pazlarová, 2014).

## 4.7 Právo dítěte na vzdělání

Jak je již podotknuto v kapitole Zvláštní zranitelnost dítěte, děti mají bez rozdílu etnického původu, náboženství, zdravotního tělesného či duševního postižení apod. právo na požívání řádného a plného života v podmínkách, které podporují sebedůvěru, podporují a umožňují aktivity ve společnosti a zabezpečující důstojnost (Sdělení č. 104/1991 Sb. Úmluva o právech dítěte a související dokumenty).

Dítě má podle Sdělení č. 104/1991 Sb. Úmluvy o právech dítěte a související dokumenty na bezplatné a povinné základní vzdělání, Pokud je potřeba, má se dítěti poskytovat finanční podpora nebo jiné vhodné prostředky, které zpřístupní vysokoškolské vzdělání. Stát by měl také minimalizovat počet dětí, které povinnou školní docházku nedokončí. Výchova dítěte by měla vést k rozvoji osobnosti dítěte, rozvoji jeho nadání a jiných fyzických a rozumových schopností. Také by se mělo dítě posilovat v úctě k lidským právům a svobodě, dále také k úctě k rodičům dítěte, svému jazyku, kultuře, náboženství, „*k národním hodnotám země trvalého pobytu, jakož i země jeho původu, a k jiným civilizacím*“ a k „*výchově zaměřené na posilování úcty k přírodnímu prostředí*“ (Sdělení č. 104/1991 Sb. Úmluva o právech dítěte a související dokumenty odst. 29).

Jak již bylo řečeno, každé dítě má právo na vzdělání. Myslí se tím, že každý stát, který ratifikoval úmluvu o právech dítěte, se zavazuje, aby byla pro všechny děti bez rozdílu povinná školní docházka bezplatná. Střední vzdělání, a to odborné i všeobecné, má být dostupné pro všechny děti, a pokud to není možné, má se poskytovat finanční podpora. Vzdělání je (stejně tak jako přístup k poradenství a k přípravě k odbornému zaměření s cílem povolání) dostupné všem dětem. Pravidelná školní docházka musí být kontrolována a v případě nedodržení povinné školní docházky musí dojít k opatření a nápravě (Sdělení č. 104/1991 Sb. Úmluva o právech dítěte a související dokumenty).

Právo dítěte na vzdělání souvisí s kvalitním a bezplatným vzděláním. Jedná se jak o formální, tak neformální a volnočasové vzdělávání. Prostředí, ve kterém je poskytnuto vzdělání musí být vstřícné a podporující a musí využívat kvalitní metody ke vzdělávání (Hofschneiderová, 2016).

Vzdělání by nemělo být pro děti pouze jako investice do jejich profesního dospělého života, ale mělo by být zábavné, učit děti respektu, solidaritě a mělo by podporovat dítě v jeho snech (Sdělení č. 104/1991 Sb. Úmluva o právech dítěte a související dokumenty).

Prostředí mateřských školek, základních, středních a vysokých škol musí být odpovídající požadavkům učení. Ve škole je přiměřená kázeň a škola musí být důstojná pro všechny zúčastněné (Sdělení č. 104/1991 Sb. Úmluva o právech dítěte a související dokumenty).

## Shrnutí teoretické části

Cílem teoretické části bylo osvětlit problematiku pěstounské péče na přechodnou dobu a navrácení dítěte do původní rodiny. Nejprve jsem se věnovala tématu náhradní rodinné péče jako celku. Vysvětlila jsem všechny její formy. Jedná se zde o svěřeni dítěte do péče jiné osoby, pěstounskou péčí, pěstounskou péčí na přechodnou dobu, poručnictví s osobní péčí a osvojení. Nejvíce jsem se vzhledem k tématu bakalářské práce věnovala pěstounské péči na přechodnou dobu, kdy jsem popsala její jednotlivé fáze ve druhé kapitole.

Poté se podrobně zaměřuji na nejlepší zájem dítěte. Považovala jsem za nutné vysvětlit, co vůbec znamená nejlepší zájem dítěte a jak je rozdělen do jednotlivých oblastí. Jedná se zde o názor dítěte, identitu dítěte, zachování rodinného prostředí a navázání vztahů, o péči, ochranu a bezpečí dítěte, o zvláštní zranitelnost dítěte, právo dítěte na zdraví a o právo dítěte na vzdělání. Zde jsem se nejvíce zaměřila na péči, ochranu a bezpečí dítěte, kdy jsem rozebrala všechny potřeby, které spadají do této oblasti. Vzhledem k tomu, že se probírané oblasti často prolínají a literatury této problematiky se týkající je poskrovnu, nastal někdy problém s roztrížením jednotlivých potřeb dítěte do daných oblastí. Po konzultaci s vedoucí práce dostala teoretická část tuto podobu.

Jako souhrn všech potřeb dítěte vnímám potřebu jeho bezpečí. Pokud totiž dítě nemá dostatečně zajištěnou některou z potřeb (např. materiální, fyzická, potřeba citové vazby atd.), dostává se do nebezpečí a není tudíž naplněna potřeba bezpečí.

Teoretická část byla koncipována tak, aby jasně vysvětlovala danou problematiku a tímto pomohla se lépe orientovat v části empirické, kde probíhal vlastní výzkum této práce.

## 5. Empirická část

V mé empirické části se nejprve snažím přiblížit cíle výzkumu, a to jak hlavní cíl, tak i dílčí cíle výzkumu. Následně vysvětluji důvody zvolení výzkumné strategie, a pomocí transformační tabulky blíže představuji indikátory, díky kterým jsem vytvořila tazatelské otázky pro mé respondenty. Dále blíže představuji pěstouny na PD, kteří byli mými respondenty a podmínky, které respondenti musí nebo nemusí splňovat pro můj výzkum. Dále také popisují průběh šetření, tedy to, jak rozhovory probíhaly. Vysvětluji způsob zpracování získaných informací a na závěr se zaměřuji na reflexi etických rizik výzkumu a rizika zvolené výzkumné strategie.

### 5.1 Definice cílů

Hlavním cílem této bakalářské práce je zjistit, jak pěstouni na přechodnou dobu rozlišují situaci, kdy je vhodné navrátit dítě do původní rodiny a kdy návrat do původní rodiny nepovažují za vhodný z hlediska péče, ochrany a bezpečí dítěte. Hlavní cíl jsem rozdělila do pěti dílčích cílů, díky kterým mohu lépe přiblížit a zodpovědět hlavní výzkumnou otázku:

**DC 1 Zjistit, jak pěstouni na přechodnou dobu rozlišují situaci, kdy je vhodné navrátit dítě do původní rodiny, a kdy návrat do původní rodiny nepovažují za vhodný z hlediska materiálních potřeb dítěte**

**DC 2 Zjistit, jak pěstouni na přechodnou dobu rozlišují situaci, kdy je vhodné navrátit dítě do původní rodiny, a kdy návrat do původní rodiny nepovažují za vhodný z hlediska fyzických potřeb dítěte.**

**DC 3 Zjistit, jak pěstouni na přechodnou dobu rozlišují situaci, kdy je vhodné navrátit dítě do původní rodiny, a kdy návrat do původní rodiny nepovažují za vhodný z hlediska vzdělávacích potřeb dítěte.**

**DC 4 Zjistit, jak pěstouni na přechodnou dobu rozlišují situaci, kdy je vhodné navrátit dítě do původní rodiny, a kdy návrat do původní rodiny nepovažují za vhodný z hlediska emocionálních potřeb dítěte.**



**DC 5 Zjistit, jak pěstouni na přechodnou dobu rozlišují situaci, kdy je vhodné navrátit dítě do původní rodiny, a kdy návrat do původní rodiny nepovažují za vhodný z hlediska potřeby citové vazby dítěte.**

**DC 6 Zjistit, jak pěstouni na přechodnou dobu rozlišují situaci, kdy je vhodné navrátit dítě do původní rodiny, a kdy návrat do původní rodiny nepovažují za vhodný z hlediska potřeby bezpečí dítěte.**

## **5.2 Zdůvodnění volby výzkumné strategie**

*„Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému.“* (dle Creswell, 1998, s 12, čerpáno z Hendl, 2008, s. 48) Každá výzkumná strategie má své výhody a své nevýhody. Kvalitativní metoda má mnoho výhod. Jednou z nich je ta, že při rozhovoru se mohou dotazovaní tedy respondenti doptávat, zda dané otázky rozuměli správně. Zároveň, pokud respondent jen např. z půlky odpoví na danou otázku, mohu se doptat na to, co mě zajímá. Při rozhovoru s respondentem by se nemělo zapomínat na délku rozhovoru. *„Tyto problémy se vyjasňují buď před interview, nebo až v jeho průběhu v závislosti na typu rozhovoru.“* (Hendl, 2008, s 166) Kvalitativní výzkum nepojme velký počet respondentů, výsledky nejde zobecnit na celou populaci, ale získá podrobnější popis a lépe porozumí souvislostem, které ovlivňují daný problém. *„Navíc to, co kvantitativní výzkumníci kritizují, je vlastně v mnoha případech přednost.“* (Hendl, 2008, s 51)

Zvolila jsem formou kvalitativního dotazování a to pomocí polostrukturovaného rozhovoru, protože podle Hendla (2008) se snaží kvalitativní výzkum *„odhalit podstatu něčích zkušeností.“* (Strauss, Corbinová, 1999:11) Pěstouni na PD nejvíce rozumí dítěti, které mají v péči. Vědí, jak dítě vnímá vlastní rodiče, znají dítě nejlépe ze všech aktérů, kteří se podílejí nebo přímo rozhodují o návratu dítěte zpět do péče rodičům. Jejich zkušenosti s dětmi jsou cenné. Proto mě zajímal jejich názor a z tohoto důvodu jsem rozhodla, že bude nejlepší pro mou práci právě kvalitativní výzkum.

Při rozhovorech jsem se řídila větou, kterou uvádí Reichel (2009:66) ve své knize: *„pokud se při zkoumání dostáváme do styku s konkrétními osobami, je naším hlavním úkolem dozvědět se, jak chápou různé prvky, fenomény, procesy apod. tvořící zkoumanou situaci. Jak se k jejich pochopení dopracovali, jak situaci zvládají, proč jednají tak, jak*

*jednají, jak své činnosti organizují ad.“ Respondenti v mém případě pracují s dětmi. Mají je neustále u sebe a odevzdání dítěte zpět do péče rodičům nebo do jiné rodiny velmi ovlivňuje odpovědi na otázky v mém výzkumu. Proto bylo v mém případě potřeba, aby respondenti neměli strach říct svůj názor na mé otázky, a aby měli prostor na svůj příběh s dětmi, které mají nebo měli v péči.*

### 5.3 Transformace dílčích cílů do tazatelských otázek

Tabulka 1: Transformační tabulka

| Dílčí výzkumný cíl  | Indikátory  | Sada tazatelských otázek  |
|---|---|---|
| <b>DC 1</b><br><b>Zjistit, jak pěstouni na přechodnou dobu rozlišují situaci, kdy je vhodné navrátit dítě do původní rodiny, a kdy návrat do původní rodiny nepovažují za vhodný z hlediska materiálních potřeb dítěte.</b> | Základní potřeby<br>bydlení pro dítě<br><br>Znaky nevyhovujícího<br>bydlení<br><br>Prostředí pro dítě<br><br>Finanční situace<br>rodiny | TO1: Co je podle Vás nutné, aby rodič splňoval v potřebě bydlení proto, aby se dítě mohlo vrátit do rodiny?<br><br>TO2: V jakých případech byste nedoporučovali navrácení dítěte, pokud jeden z důvodů odebrání dítěte bylo nevyhovující bydlení?<br><br>TO3: Jaké prostředí je podle Vás nevhodné pro dítě?<br><br>TO4: Finanční situace rodiny velmi ovlivňuje materiální potřeby dítěte, je podle vás zhoršená finanční situace rodiny důvodem nenavrácení dítěte do rodiny (např. dluhy, exekuce, chybí peníze na elektriku, vodu)? Uveďte příklad. |
| <b>DC 2</b><br><b>Zjistit, jak pěstouni na přechodnou dobu rozlišují</b>  | Základní péče o dítě  | TO1: Pokud je zanedbaná základní péče dítěte (např. zdravotní stav dítěte, stravování), je pro vás  |



|   |  |  |
|---|--|--|
| <p><b>dítě do původní rodiny, a kdy návrat do původní rodiny nepovažují za vhodný z hlediska vzdělávacích potřeb dítěte.</b></p>  | <p>Potřeba zvyšování kompetencí dítěte</p> <p>Vhodné prostředí pro vzdělávání dítěte</p>   | <p>TO2: Jak považujete za nutné zvyšování kompetencí dítěte v rodině?</p> <p>TO3: Jaké prostředí je pro vás dostačující a naopak nedostačující pro vhodné vzdělávání v původní rodině?</p>   |
| <p><b>DC 4</b></p> <p><b>Zjistit, jak pěstouni na přechodnou dobu rozlišují situaci, kdy je vhodné navrátit dítě do původní rodiny, a kdy návrat do původní rodiny nepovažují za vhodný z hlediska emocionálních potřeb dítěte.</b></p> | <p>Emoční vývoj dítěte a jeho chování a zvládnání emocí</p> <p>Rodič jako průvodce v poznávání emocí a jejich zvládnáním.</p> <p>Umění vytvářet vztahy</p> | <p>TO1: Pokud se jedná o dítě, které je emočně zanedbané (jeho emoční vývoj je opožděný z důvodu zanedbání), je pro Vás toto zanedbání důvodem k nenavrácení dítěte do původní rodiny? (uved'te příklad)</p> <p>TO2: Jak je pro Vás důležité, aby rodič byl pro dítě průvodcem v poznávání emocí dítěte a pomocníkem v jejich zvládnání?</p> <p>TO3: Do jaké míry je podle vás důležité, aby dítě umělo navazovat nové vztahy (s dětmi, dospělými v jeho okolí), může to být důvodem k nenavrácení dítěte do původní rodiny?</p> |
| <p><b>DC 5</b></p> <p><b>Zjistit, jak pěstouni na přechodnou dobu rozlišují situaci, kdy je vhodné navrátit</b></p>   | <p>Jistá citová vazba k pečující osobě</p>   | <p>TO1: Je pro vás rozhodující pro navrácení dítěte do původní rodiny, aby dítě mělo jistou citovou vazbu s pečující osobou (nejčastěji s matkou)?</p>   |

|  |  |  |
|--|--|--|
| <p><b>dítě do původní rodiny, a kdy návrat do původní rodiny nepovažují za vhodný z hlediska potřeby citové vazby dítěte.</b></p>  | <p>Psychická deprivace</p>   | <p>TO2: Do jaké míry je pro vás překážkou, aby se dítě vrátilo do původní rodiny, pokud se u dítěte projevila psychická deprivace způsobená nedostačující citovou vazbou (nedostatek lásky, citové vřelosti a podpory)?</p>  |
| <p><b>DC 6</b></p> <p><b>Zjistit, jak pěstouni na přechodnou dobu rozlišují situaci, kdy je vhodné navrátit dítě do původní rodiny, a kdy návrat do původní rodiny nepovažují za vhodný z hlediska potřeby bezpečí dítěte.</b></p> | <p>Syndrom CAN</p> <p>Potřeba chránit dítě před fyzickou a psychickou újmou</p> <p>Pocit bezpečí dítěte</p> <p>Zajištění ochrany</p> | <p>TO1: Pokud bylo dítě odebrané z rodiny kvůli syndromu CAN, jak hodnotíte možnost návratu dítěte do původní rodiny?</p> <p>TO2: Dítě má být chráněno před fyzickou a psychickou újmou. Pokud tomu tak není, v jakých případech je podle Vás nevhodný návrat do původní rodiny?</p> <p>TO3: Dítě se potřebuje cítit v bezpečí. Jak byste rozeznávali, když se tak necítí a vnímali byste to jako důvod k nenavrácení dítěte do původní rodiny?</p> <p>TO4: Jak byste hodnotili, zda původní rodina dostatečně zajišťuje ochranu dítěte a v jakých případech je podle vás zajištění bezpečí dítěte nedostačující k navrácení dítěte do původní rodiny?</p> |

Zdroj: vlastní zpracování

## 5.4 Charakteristika výzkumného souboru

V rámci svého výzkumu jsem oslovila pěstouny na PD, kteří spadají do Královéhradeckého a Pardubického kraje. Se snahou naplnit cíl mé bakalářské práce se vždy jednalo o aktivní pěstouny na PD. Pěstouny na PD jsem nekontaktovala přes organizace, ale přes osobní známosti. Na základě rozhovoru s mojí vedoucí práce jsme se shodly na tom, že i když dítě do původní rodiny pěstoun na PD nevrací, neznamená to, že není přínosem do mého výzkumu, protože mohou zažít pokusy o navrácení dítěte zpět do péče nebo mohou mít zkušenosti s dítětem, které již bylo vícekrát odebráno od rodiny nebo alespoň zažili dítě ve své péči, kdy se dítě mělo setkávat s rodičem. Proto jsem do následující tabulky k respondentům uvedla informaci, zda navrátili dítě do původní rodiny či nikoli. Z důvodu ochrany soukromí a anonymity neuvádím nikde ve výzkumu jméno respondenta, ale uvádím ho pouze jako pěstouna na PD 1 – 6.

Vybraná výzkumná strategie (kvalitativní výzkumná strategie – polostrukturované rozhovory) mi dává možnost hlouběji zkoumat zkušenosti pěstounů na PD. V mém výzkumu není potřeba oslovovat větší počet pěstounů na PD. Patton dle Žižlavský, (2003:113) uvádí, že „logika a síla záměrného výběru spočívá ve výběru případů bohatých na informace pro zkoumání do hloubky. Informačně bohaté případy jsou ty, z nichž se můžeme mnoho dozvědět o otázkách hlavní důležitosti pro výzkumný záměr“. S vedoucí práce jsme se dohodly, že až se budou opakovat odpovědi v rozhovoru a nic nového nezjistím, v tu chvíli mohu ukončit svůj výzkum. Tak se stalo při některých odpovědích s pěstounem na PD č. 5 a při rozhovoru s pěstounem na PD č. 6 se všechny odpovědi opakovaly. Proto jsem výzkum po rozhovoru s pěstounem na PD 6 uzavřela.

Tabulka 2: Respondenti rozhovorů

| Označení pěstouna na přechodnou dobu | Navrátili dítě do původní rodiny | Lokalita, ve které působí |
|--------------------------------------|----------------------------------|---------------------------|
| Pěstoun na PD 1                      | Ano                              | Pardubický kraj           |
| Pěstoun na PD 2                      | Ne                               | Královéhradecký kraj      |
| Pěstoun na PD 3                      | Ne                               | Královéhradecký kraj      |
| Pěstoun na PD 4                      | Ano                              | Královéhradecký kraj      |
| Pěstoun na PD 5                      | Ano                              | Královéhradecký kraj      |
| Pěstoun na PD 6                      | Ne                               | Pardubický kraj           |

Zdroj: Vlastní zpracování

## 5.5 Popis šetření

Pomocí tabulky č. 1 jsem vytvořila tazatelské otázky pro rozhovor s respondenty. Cílem mých otázek bylo zjistit, v jakých případech souhlasí s navrácením dítěte zpět do rodiny, a v jakých případech naopak nesouhlasí s navrácením dítěte zpět do původní rodiny. Jak už jsem výše informovala, mými respondenty byli pěstouni na PD, kteří jsou z Královéhradeckého a Pardubického kraje. Kontakt na respondenty jsem sháněla u známých, kteří sami mají dítě v pěstounské péči. Následně mi sami respondenti dávali další kontakty z blízkého okolí, kteří by byli ochotni rozhovor podstoupit. Rozhovory jsem uskutečnila během května a června 2023. Z toho některé proběhly formou osobního setkáním a některé kvůli vzdálenosti a časovému vytížení respondenta proběhly online formou.

Tabulka č. 3 Datum a forma rozhovoru

| Pěstoun na PD | Forma rozhovoru | Datum poskytnutí rozhovoru |
|---------------|-----------------|----------------------------|
| Pěstoun PD 1  | Osobně          | 28.5.2023                  |
| Pěstoun PD 2  | Osobně          | 1.6.2023                   |
| Pěstoun PD 3  | Osobně          | 1.6.2023                   |
| Pěstoun PD 4  | Osobně          | 2.6.2023                   |
| Pěstoun PD 5  | Online          | 7.6.2023                   |
| Pěstoun PD 6  | Online          | 10.6.2023                  |

Zdroj: Vlastní zpracování

Online formu rozhovoru nevidím zpětně jako chybnou nebo méněcennou. Respondenti vítali online formu, protože byla pro ně jednodušší z hlediska času. Při osobním setkání jsme zažívali více ruchu z okolí a ani jeden z nás se nemohl tolik soustředit. Za to jsem ale respondenta zažila často přímo s dítětem a viděla jsem jeho reakce na dítě. Tuto zkušenost vnímám zase pozitivně při rozboru odpovědí daného respondenta.

## 5.6 Způsob zpracování získaných informací

Jak jsem již uváděla dříve, pro získání informací jsem využila polostrukturovaný rozhovor. Každému respondentovi jsem nabízela, že otázky předem pošlu, aby měli představu, na co se jich budu ptát a nebyli překvapeni nějakou otázkou. K mému

překvapení nikdo nechtěl otázky předem číst, a tak jsem jim před daným rozhovorem pouze vysvětlila, jak mám dané otázky rozložené do skupin, aby alespoň tušili, se kterými tématy se při rozhovoru setkají. Rozhovory trvaly kolem hodiny, ale například nejkratší rozhovor trval 40 minut a nejdelší rozhovor 100 minut.

Po získání všech rozhovorů byl nutný doslovný přepis rozhovorů. (Mišovič, 2019) Kvůli důvěryhodnosti odpovědí jsem odpovědi respondentů nechala tak, jak byly řečeny i pokud byly nespisovné a s gramatickými chybami. Následně jsem doslovné přepisy rozhovorů zkoumala a hledala vzájemné vztahy a pravidelnost v odpovědích. Jak uvádí Reichel (2009) je potřeba doslovné přepisy rozhovorů zkoumat a hledat vzájemné vztahy a pravidelnost odpovědí. Pro lepší hledání stejných odpovědí a hledání vzájemných vztahů jsem nejvíce využila barevné rozlišování v textu přesného přepisu v rozhovorů s respondenty. Nahrávky rozhovorů nejsou veřejně dostupné a v bakalářské práci dávám do příloh pouze přepisy odpovědí z rozhovorů.

## **5.7 Reflexe etických rizik výzkumu a rizik zvolené výzkumné strategie z hlediska validity výzkumu**

Respondenti byli vždy nejprve osloveni pomocí mobilního telefonu, byli informováni o mé práci, čeho se práce týká, a na co se jich chci v rozhovoru ptát. Hendl (2008) uvádí, že je potřeba získat informovaný souhlas s možností odmítnutí. S touto možností byli jednotliví respondenti seznámeni. Dále byli respondenti informováni, že je rozhovor nahráván z důvodu doslovného přepisu. Přepis rozhovoru bude sloužit k analýze ve výzkumu. Pokud si respondenti budou přát následné smazání nahrávky, bude jim vyhověno. Respondenti byli předem obeznámeni, že se jedná o anonymní rozhovor, tzn. jejich jména ani jména osob, které v průběhu rozhovoru zmíní, nebudou ve výzkumu uvedena pod pravým jménem, s cílem co nejvíce ochránit anonymitu daného respondenta.

Většinu respondentů v tomto výzkumu blíže neznám, pouze dva z nich znám osobně. Ostatní respondenty mi pomohli postupně najít ti, kteří už prošli rozhovorem. Vždy bylo důležité, aby pěstouni na PD splňovali požadavky pro respondenta mého výzkumu (královéhradecký a pardubický kraj). Rozhovorů je šest. Při posledním rozhovoru bylo jasné, že se odpovědi častokrát opakují a příliš se neliší.

Při rozhovoru s daným respondentem se někdy stalo, že respondent na otázku odpovídal příkladem ze života. Je pochopitelné, že při mých otázkách se může stát, že respondent uvidí konkrétní dítě ve své péči a do odpovědi zahrne jeho příběh. U některých respondentů bylo znát, že už jsou unavení a je možné, že mají na nějakou dobu poslední



dítě v péči. Před nebo i po rozhovoru mě zajímalo, proč se stali pěstouny na PD, Odpovědi bylo např., že se snaží najít jiný smysl života, mají potřebu pomáhat, nebo mají syndrom prázdného hnízda. Také bylo pro můj výzkum zajímavé vědět, kolik dětí měli za celou dobu pěstounství v péči a odpovědi byly různé. Nejčastěji se jednalo o 4 děti a nejvíce se jednalo o 10 dětí.

Protože mám k dětem velmi dobrý vztah, může se stát, že některé mé poznámky budou tímto faktem ovlivněny, stejně, jak uvádí Hendl (2005:52): „*výsledky jsou snadněji ovlivněny výzkumníkem a jeho osobními preferencemi.*“ Přítomnost dětí vyhledávám a častokrát k dětem psychicky přilnu, tak vím, že nejsem schopná se stát pěstounem na PD, psychicky bych nezvládla odevzdání dítěte někomu jinému. Měla bych pocit, že jim nikdo nemůže dát tolik, kolik jim mohu dát já. S jedním respondentem jsme tento můj názor rozebrali a respondent mě upozornil, že to může být tím, že sama nemám ještě děti a tím nemám uspokojenou jednu z mateřských potřeb. Toto tvrzení může a nemusí být pravdivé. Až na jednu výjimku z respondentů, byli také všichni respondenti v roli pěstouna na PD již rodiči a někdy i prarodiči.

## 6. Popis a interpretace výsledků dosažených ve výzkumu

V této kapitole mé bakalářské práce budu interpretovat a vyhodnocovat informace získané z polostrukturovaných rozhovorů s pěstouny na PD. Rozhovory byly rozděleny do šesti kapitol, které jsou tvořeny jednotlivými dílčími cíli. Na následujících stranách budu odpovědi pěstounů na PD analyzovat a pro lepší znázornění také citovat některé odpovědi. Získaná data jsou od šesti pěstounů na PD, kteří byli ochotni podstoupit rozhovor. V případě uvedení konkrétního pěstouna na PD bude uveden daný pěstoun na PD a číslo, kterému bylo přiděleno.

### 6.1 DC 1 Zjistit, jak pěstouni na přechodnou dobu rozlišují situaci, kdy je vhodné navrátit dítě do původní rodiny a kdy návrat do původní rodiny nepovažují za vhodný z hlediska materiálních potřeb dítěte

Pro první dílčí cíl bylo stěžejní zjistit od respondentů, co podle nich zahrnují základní materiální potřeby pro dítě. Tyto potřeby jsem rozdělila do čtyř indikátorů. Konkrétně se jedná o základní potřeby bydlení pro dítě, následně mě zajímaly znaky nevyhovujícího bydlení, prostředí pro dítě, a finanční situaci rodiny, zde se domnívám, že finance velmi ovlivňují materiální potřeby dítěte.

#### Základní potřeby bydlení pro dítě

Tímto prvním indikátorem se mělo zjistit, co by podle pěstounů na PD měl rodič splňovat v potřebě bydlení pro to, aby se dítě mohlo vrátit do původní rodiny. Jinak řečeno, jaké jsou základní potřeby bydlení pro dítě. Pěstouni na PD se nejčastěji shodovali, aby dítě mělo **stálé bydlení, teplo, láskyplné prostředí, jídlo a základní hygienu**. Pěstoun na PD 1 odpovídal takto: „*Stálé bydlení, může to být ubytovna i azylový dům, ale jde hlavně o jistotu bezpečného domova. Hlavně, abyste měly, kde vypsát, kde umýt, kde si dojit na záchod, nějaké základní hygiena, ale jestli mají televizi, to je jedno. Hlavně, ať je tam postel, teplá voda, záchod. Ty základní věci.*“ Někteří pěstouni na PD také uváděli také **nepotřebné věci**, na kterých jim tolik nebo vůbec nezáleží. Jednalo se o **televizi, a také o velikost bytu nebo nepořádek**, jak dokládá odpověď pěstouna na PD 4: „*Hlavně aby dítě mělo teplo, aby mělo svoji postel a aby bylo zabezpečené – jídlo,*

*potraviny a hlavně maminku přítomnou. Jestli to bude malý byt, uklizený byt to není pro mě důležité.“ V tomto případě s pěstounem na PD 4 nesouhlasí pěstoun na PD 3, který čistotu vnímá jinak a řekl následující: „Aby mělo svoji postel, aby tam bylo teplo a klid, ne nějaká ubytovna, to si nemyslím, že je vhodná. Dítě toho tolik nepotřebuje, aby mělo jídlo, čisto, aby na něj nikdo neřval.“ Dokonce se v jedné odpovědi objevovaly pojmy, kterým je věnován celý dílčí cíl. Jednalo se o pěstouna na PD6, který uvedl: „Aby mělo zázemí pro dítě, takže aby matka nebo nejlépe oba rodiče fungovali, aby tam byla citová vazba, aby mělo dítě pocit bezpečí a láskyplného prostředí. To je nejdůležitější. (...)“*

### **Znaky nevyhovujícího bydlení**

Druhý indikátor měl za cíl zjistit, v jakých případech by pěstoun na PD nedoporučoval navrácení dítěte, pokud jeden z důvodů odebrání dítěte bylo nevyhovující bydlení. Pěstouni na PD se na znacích nevyhovujícího bydlení nejvíce shodovali, že pokud se v blízkosti dítěte vyskytuje **násilí, alkohol nebo drogy** tak je důvodem nenavrácení dítěte zpět do péče. Pokud ale nejsou tyto výše uvedené problémy, byly i názory, že se dítě **kvůli nevyhovujícímu bydlení dítě nemá odebírat z rodiny**. Pěstoun na PD 2 odpověděl takto: „V dnešní době mi přijde, že se to tolik neděje. Pokud má rodič problém pouze s bydlením, tak se dá velmi dobře pomoci. Pokud bude dítě velmi navázané na dítě, budou se o dítě jinak dobře starat, tak to nemůže být důvod nenavrácení, pokud nespí pod mostem. Jsou i azylové domy pro tyto případy. Takže se preferuje vazba mezi dítětem a rodičem.“ Pěstoun na PD 5 takto: „Já si myslím, že má být u mámy, pokud mu dokáže zajistit bezpečí a základní věci, tak to stačí. Já si myslím, že i v horších podmínkách může vyrůst šťastné dítě, když ta máma se dostatečně postará. Ty materiální věci nejsou zas tak důležité.“ Pěstoun na PD3 uvádí jako **nevyhovující ubytovny** a vysvětluje svůj pohled takto: „Já si myslím, že jsou nejhorší ubytovny, kde jsou i někteří dospělí tzv. „živly“ - pijí tam alkohol apod. To si myslím, že není vhodné, ale jinak může být (Předávala jsem dítě, kdy opravdu ten nábytek a vybavení bylo poměrně různé, potlučené, ale bylo tam čisto a mamka všechno natřela, aby to nějak vypadalo a aby tam bylo příjemně. Já bych tedy nebyla pro ubytovny, protože tam si myslím, že je to pro děti nevhodné, ale jinak jak mají zařízený byt, tak to není důležité, hlavně, ať je tam čisto, protože někdy vidíte až nepředstavitelný věci.“

### **Prostředí pro dítě**

Třetí indikátor měl za cíl zjistit, jaké prostředí je podle pěstounů na PD nevhodné pro dítě. Tímto prostředím se myslí místa, kde se dítě vyskytuje např. okolí domu, parky, vyloučené lokality, ubytovny apod. Zde se pěstouni na PD nejčastěji shodovali na **drogách a alkoholu**. Objevovaly se i **vyloučené lokality nebo ubytovny**. Na drogách se opravdu shodli všichni dotazovaní s tím, že pokud nejsou drogy přímo doma, ale pouze v okolí, neberou drogy jako stěžejní problém pro prostředí. Pěstoun na PD 5 odpověděl takto: *„Tam, kde se vyskytují drogy, to si myslím, že je špatně. Lidi to ovlivní a nemusí se chovat dobře k dětem. Vadí mi prostředí, kde jsou drogy, ale jinak mě nic jiného nenapadá (pozn. ubytovny, parky, atd..). Vyloučené lokality mi nevadí, spíše ty drogy.“* Pěstoun na PD 4 hodnotí vyloučené lokality a ubytovny takto: *„Ubytovny ani vyloučené lokality nejsou důvodem nenavrácení dítěte, ale po zkušenostech co mám, jak sdílíme ty problémy, tak to nedopadá dobře. Ty ubytovny nejsou dobrá věc, ale bohužel někdy maminkám nic jiného nezbyvá. (...)“* Pěstoun na PD 1 narazil na téma čistota, která je rozebíraná ve druhém indikátoru, kdy ji vnímá důležitou takto: *„To prostředí je velmi složitý. Zabezpečit věci a pro dítě je nejdůležitější aby mělo lásku a mělo fyzické potřeby. Pokud je domov uklizený a čistý, učí to dítěti nějakému řádu.“*

### **Finanční situace rodiny**

Čtvrtý indikátor měl za cíl zjistit, zda zhoršená finanční situace rodiny je důvodem nenavrácení dítěte do rodiny. Zde byly příklady jako dluhy, exekuce, chybí peníze na elektřinu, vodu apod. Tázání pěstouni na PD **se nejčastěji shodli na nenavrácení dítěte zpět do péče**, kdy nejvíce opakovali, že pokud není na elektřinu nebo vodu, nebude jednou ani na nájem jako takový. Pěstoun na PD 2 odpovídal takto: *„Je to důvod nenavrátit. Pokud rodič nedokáže zajistit finance z dávek apod., tak se při navrácení dítěte zvýší náklady. Pokud nebudou mít na vodu a elektřiku (topení), tak bych dítě nevracela, dokud se to nevyřeší aspoň částečně.“* Nicméně někteří uváděli, že **zhoršenou finanční situaci lze zmírnit dávkami, potravinovými bankami nebo pomáhajícími organizacemi**. Proto 2 z 6 pěstounů na PD uvedli, že zhoršená finanční situace **není důvodem nenavrácení dítěte zpět do péče**, pokud se jedná o jediný problém. Tento názor měl také pěstoun na PD 5: *„Já si myslím, že to není důvod. Vždycky je nějaká pomoc, nějaká organizace, která může materiálně pomoci. Do zhoršené finanční situace se může dostat kdokoli z nás a záleží na tom, jak se k tomu dotyčná rodina postaví. Pokud rodina může využít nějakou organizaci, potravinovou banku, oblečení, tak to docela funguje. Hlavně ti rodiče by toho měli využít. Jsou různé dávky, nebo tak, takže si myslím,*

*že je to řešitelné. Že pokud rodič chce, tak to jde vyřešit.*“ Pěstoun na PD 4 upozorňuje na **důležitost pomoci organizací**, která je patrná z jeho reakce: *„Ne, ale jde o to, zda mají možnost požádat o dávky, jestli vědí, že můžou požádat a komu, kde. Potřebují nějakou pomoc, která jim řekne, co. Vše se odvíjí od toho, aby byla kontrola. Mě to je někdy nepříjemný, ale nic s tím neudělám. Někdy je těžké se s tím smířit, Většina pěstounů se nesmíří a často skončí. Nevrátila bych je, pokud by neměli na vodu, elektriku, protože pokud nemají na tohle, nemají na nájem a zůstanou na ulici. Na ulici dítě nemůže být. Když situaci vyřeší, tak určitě navrátit.*“

## **6.2 DC 2 Zjistit, jak pěstouni na přechodnou dobu rozlišují situaci, kdy je vhodné navrátit dítě do původní rodiny a kdy návrat do původní rodiny nepovažují za vhodný z hlediska fyzických potřeb dítěte.**

Druhý dílčí cíl se zaměřuje na fyzické potřeby dítěte. Zajímá mě, kdy podle pěstounů na PD je nebo není vhodné navrátit dítě do původní rodiny z hlediska fyzických potřeb dítěte. Fyzické potřeby jsem rozdělila do čtyř indikátorů, kdy první indikátor je základní péče o dítě, poté ošacení dítěte, učení dítěte správné hygieně a posledním indikátorem je dohled nad dítětem.

### **Základní péče o dítě**

První indikátor měl za cíl zjistit, zda je zanedbání základní péče o dítě důvodem nenavrácení dítěte zpět do původní rodiny. Pěstouni na PD se u této otázky většinou shodli, že by **dítě do rodiny nevraceli**. Pěstoun na PD 5 *„Je to problém. Tu zkušenost mám, že děti byly hladové a nenasycené. Když jsou špinavé, to mi tolik nevadí, ale jídlo a pití je velmi zásadní. Zažila jsem, že dítě dostalo rohlík a raději snědlo drobky, protože na to nebylo zvyklé a to je za mě hodně špatné.*“ Nicméně dva pěstouni na PD odpovídali nesměle s tím, že pokud vidí snahu u rodičů, je vidět, že si byli vědomi zanedbání a zároveň se snaží napravit. V tomto případě by pěstouni na PD **dali rodičům šanci** s tím, že se rodičům nemá dávat šance opakovaně, protože to ničí dítě. Pěstoun na PD 3 odpověděl takto: *„Zdravotní stav, který je zapříčiněný rodičem, může být důvodem nenavrácení dítěte do rodiny. Musí na sobě začít pracovat. Protože pokud podmínkylepší, tak ano. Taky jsem vracela do rodiny, kde bylo (pozn. dítě) odebrané kvůli drogám apod. ale když se srovnají, tak to není zas takový problém, když mají dozor sociálky daný soudem, aby se mu nemohly vyhýbat. Oni se tomu nemohou vyhnout, když to mají dané*

soudem. Když dozor soudem nemají daný, tak se ztratí někde, že jo, ale pakliže ten dozor daný soudem mají a zapracovali na sobě, tak to jsou jeho rodiče. Vždycky si myslím, že je to lepší, když jdou k rodičům. Tu jednu šanci bych jim ještě dala.“ Podobný názor má pěstoun na PD 6: „Je důležité, aby byla vidět snaha. Často se jedná o rodiče, kteří zažívali to samé. Jsou ze stejného prostředí. Zrcadlí to stejné, v čem vyrůstali. Potom je otázka, zda to chtějí změnit a něco si z nabízené pomoci vezmou. Nebo pokud vidíte rodiče, kteří se nepoučí. Já nejsem zastávce toho, aby se opakovaně dávala šance rodičům, aby se dítě vracelo do nefunkčních rodin. Tam už to dítě nenávratně poškodí. Ty změny jsou takové, že ty děti nejsou už nikdy v pořádku.“ Pokud se jedná o zanedbání dítěte, je důležité, brát ohled na to, jakým způsobem bylo dítě přesně zanedbávané. Pěstouni na PD uváděli nejčastěji jako příklad zanedbání dítěte chybějící jídlo. Jeden pěstoun na PD uváděl, že dítě místo Sunaru dostávalo vodu s moukou, a dítě na následky nesprávné výživy zemřelo. Tento příběh popisoval pěstoun na PD 4 takto: „Asi ano, protože tyto věci co se dítěte týče považuji za základ. To že nebude mít vyčištěné zuby je opomíjené, než když nemá co jíst. Stalo se, že mamina míchala vodu s moukou, protože neměla na dětské mléko – dítě tím zabila. Ted' záleží na tom, na jaké jídlo nemají. Pokud se musí dítě krmit mlékem, dětské mléko je velmi drahé tak místo toho dají obyčejné, tak dítě trpí bolestmi břicha a tyhle maminy to neřeší. Dítě je nervózní, matka taky a potom jim ubližují. Často nedostávají zeleninu, ale spíše sladkosti. Pro mě je zásadní, aby dostalo najíst, ale skladba jídelníčku bych tolik neřešila. Pro mě je základní, aby dostalo základní péči a základní jídlo. Jedna maminka nechodila k lékaři s dítětem. Ani neměli kartu. Takže se opožděně dávali očkování, to mi nevadí, ale děti nocovali v zimě venku a měly náběh na zápal plic. Když je to dítě nemocné, tak je potřeba aby, mamina s dítětem došla k lékaři, aby ho neléčili sami doma nebo neléčili vůbec. Táhne se to s nimi na celý život.“

### **Ošacení dítěte**

Druhý indikátor měl za cíl zjistit, zda nevhodné oblečení pro dítě je důvodem nenavrácení dítěte zpět do péče rodiče. Zajímalo mě, jak pěstouni na PD vnímají ošacení dítěte. Zda má pro ně nějaký vliv, když dítě v péči rodičů nosilo špinavé oblečení, zapáchalo, oblečení nebylo vhodné k ročnímu období (dítě v mrazu nemělo zimní obuv a bundu – bylo velmi promrzlé) apod.

Na odpovědích se pěstouni na PD tolik neshodovali. Dva pěstouni na PD uvedli, že by dítě do původní rodiny **nevraceli**, dalším pěstounům na PD by se to **nelíbilo, ale nevidí to jako neřešitelný problém**, protože existují různé **sanace rodiny a organizace**,

kteří by rodiče **mohli doučit** vhodnému ošacení dítěte. Podobný názor má i pěstoun na PD 6, který uvádí: „*Ne, ale pokud vidím celkově, že to tam nefunguje, rodič nebude fungovat ani v ostatních věcech. Jestli to dítě dlouhodobě neoblékám pořádně, ale mi přijde, že pokud rodič bude chtít, tak se dá oblékání dítěte spravit. Nepřijde mi to jako důvod k nenavrácení, ale když každý den chodí do kolektivu, do školky a tam se mu posmívají, tak je to pro něho psychicky těžké. Tam bych apelovala na to, aby to v rodinách někdo načal a pomohl jim. Je to hrozně těžké. Já jsem zastávce toho, že pokud rodiče dítě milují, tak ať je s rodiči. Pokud rodič má handicap a neumí si s určitými věcmi pomoci, tak by měly být od toho nějaké organizace, které té rodině pomohou. Zase je to o tom, zda rodina pomoc přijme. Když by dítě žilo v dalších nevyhovujících věcech, jako že se nekoupe apod, tak je to potřeba řešit. Nekoupaní dítěte je taky důležité.*“ Dva pěstouni na PD se navíc shodli na tom, že by špatné ošacení dítěte **nemělo být jediným důvodem k nenavrácení zpět do péče**. Pěstoun na PD 5 by v některých případech nedoporučoval navrácení dítěte: „*Když je špinavé, to zas takový problém není, ale aby bylo dlouho dlouhodobě promrzlé, tak to je špatné. Takže by pro mě mohl být důvodem nenavrácení dítěte zpět do péče, protože se to nenaučí. Je to zdraví nebezpečné. Může dostat zápal plic apod.*“ Zde chci uvést odpověď i pěstouna na PD 2, který měl jiný pohled: „*Pokud by to bylo jediným důvodem k nenavrácení, tak to pro mě není důvod. Pokud mu není zima, tak bych to neřešila. Ve chvíli, kdy je tam vazba mezi dítětem a rodičem a je tam jenom tenhle problém, tak mi to přijde malicherný důvod.*“

Pěstouni na PD uváděli, že špína jim např. tolik nevadí, ale jako velký problém vidí **zimu, kdy nevhodné oblečení může dítěti ublížit na zdraví**, dítě z prochladnutí může dostat **zápal plic** apod.

### **Učení dítěte správné hygieně**

Třetí indikátor měl za cíl zjistit, zda rodič, který neučil dítě správné hygieně, může být důvodem nenavrácení dítěte zpět do péče. Zda pěstouni na PD vidí problém v nečištění zoubků, nemytí rukou nebo zanedbání hygieny jako velký problém. Pěstouni na PD nejčastěji odpovídali s tím, že by se jim **nelíbilo vracet dítě do původní rodiny** s tím, že velmi záleží na tom, zda je/bylo dítě **ohroženo na zdraví**. Někteří používali slovo jako týrání. Jako problém pěstouni na PD uváděli **zavšivení, svrab, nebo opruzení u malých dětí**. Zavšivení nebo svrab popisuje pěstoun na PD 5 takto: „*Je to určitě důvod. Pokud nebude mít hygienické návyky, tak tím bude trpět, protože je to nezajištění základních potřeb. Svrab a vši jsou rozhodně špatně, když se to neřeší. Dítě má bolesti.*“

Pěstoun na PD 3 upozorňoval, že **velmi záleží na věku**: „*Jde o to, jak je dítě staré. Pakliže je to miminko a bude zanedbávaná péče, tak bude ohroženo na zdraví. Když už je to starší dítě, tak by měla začít fungovat školka, škola. Takže asi ne. Školka by to měla dítě doučit a měl by být poté taky tlak ze školy a ze spolužáků. U větších dětí by to neměl být důvodem. Jenom to, že jsou špinaví a nečistí si zuby.*“ Pěstoun na PD 2 také upozornil, že **se dá rodině pomoci** a hygienické návyky doučit a situaci popsal následovně: „*Není, protože dneska jsou služby, které když rodič chce, tak služba může docházet a pomáhat rodičům – učit je, jak se o dítě starat, kdy si čistit zuby, vstávat a tak. Pod dohledem se rodič tyto věci může doučit. Pokud sanace dochází, tak tento problém může úplně vyřešit. Ta sanace je ale omezená a kdo chce a má veliký zájem, tak se to doučí a kdo na to nemá, tak se to samozřejmě nenaučí.*“ Pěstoun na PD 6 měl podle reakce na tuto otázku nejspíše dítě, které bylo velmi zanedbané z hlediska hygieny. Je to zřejmé z jeho reakce: „*Měla jsem děti zavšivené. Měla jsem také dítě, které mi zdrhlo z vany, protože v životě nevidělo vodu, ale to už nefunguje nic, ani stravovací návyky, ani výchova. To už jde v ruku v ruce. To už není jenom o tom, že dítě nemyje, ale i o tom, že rodič nefunguje i v jiných věcech. Pokud má ze špatné hygieny svrab, nebo je šíleně opruzené apod. To dítě není v komfortu a potom pláče. To je týrání, pokud rodič nic nedělá s tím, že je dítě opruzené až do masa.*“

### **Dohled nad dítětem**

Čtvrtý indikátor měl za cíl zjistit, co pro pěstouny na PD znamená nedostatečný dohled nad dítětem, který by mohl být důvodem k nenavrácení dítěte zpět do péče. Pět pěstounů na PD uvedlo jako nedostatečný dohled nad dítětem chvíli, kdy **dítě nechají samotné doma** (uváděli miminko nebo tříleté dítě). Pěstoun na PD 1 upozorňuje, že **nestačí být jenom v přítomnosti dítěte**, ale také se o něj náležitě starat, jak je zřejmé z odpovědi: „*Žena: Nedostatečný dohled, já si myslím, že to tím, že jsme dělali krátkodobou pěstounskou péči, dostávali jsme malé děti, tak si myslím, že v tom jsou ty fyzický i to starání o to (neumím se dobře vyjádřit) mít tu lásku, pohlazení, něžnost, že to tomu dítěti chybí. Měli jsme dítě, které bylo zavírané do postýlky, rodiče chodili na diskotéku, bylo to miminko půl rok a víc a to si myslím, že bylo naprosto nevhodné. Myslím si, že tím bylo velmi poznamenané, že je to naprosto nevhodné a když tohle rodiče nezvládají, aby se o dítě starali. Když mobiluje, než aby se o dítě starala - zavře ho do postýlky „stará se o něj“ ale nechá ho nepřebaleného bez jídla. To si myslím, že se to nespraví.*“ Jeden z pěstounů na PD upozornil na **drogy a alkohol** jako na problém při



dohledu nad dítětem a uváděl, že rodič, který je v rauši, není schopen se o dítě dostatečně postarat. V některých případech se nemusí jednat o to, že se jedná o rodiče, který na dítě „kašle“ nebo o rodiče, který nemá zájem o péči o dítě nebo je pod vlivem drog. Někdy se může jednat o rodiče, který je s mentální retardací nebo **není tak mentálně vyspělý** na to, aby se o dítě mohl starat sám. Na tento fakt upozornil pěstoun na PD 2 a situaci popisuje takto: *„Ted' mám dítě, kdy rodiče neumí zajistit ochranu a dohled nad dítětem. Nemají na to mentálně. Takže rodiče chtějí kontakt a probíhají kontakty. Jenomže tatínek je takové velké dítě. Krásně si s ní hraje, baví ho to, ale je tam problém, že otec není jistý v ochraně. Bojí se jí převést přes přechod apod.“* Pěstoun na PD 6 upozorňuje, že nedostatečným dohledem může být také **dlouhý pláč dítěte** bez zasáhnutí a svoje rozhodnutí vysvětluje následovně: *„No tak, určitě nepustím tříleté dítě samotné ven. V ghetu počítají s tím, že starší hlídají mladšího, aby mělo bezpečné prostředí doma, aby se neopařilo. Aby si dítě neubližovalo, aby do hlídali, neměl zbytečné úrazy, nenechávali ho samotného doma celý den bez jídla, nenechám dlouho dítě plakat. To jsou věci, které dítě psychicky ohrožují.“* Dětský pláč zmínil i pěstoun na PD 4: *„Znám z příběhu, že se dítě vrátilo do péče otce a otec dítě (1,5 let) nechával samotné doma a chodil do hospody. To říká hodně pěstounů, že rodiče nechávají děti samotné. Takhle potom často volají sousedi policii na základě dětského pláče a dítě bylo odebrané. Rozhodně by mi nebylo příjemné dávat dítě tam, kde vím, že ho budou nechávat samotné.“*

### **6.3 DC 3 zjistit, jak pěstouni na přechodnou dobu rozlišují situaci, kdy je vhodné navrátit dítě do původní rodiny a kdy návrat do původní rodiny nepovažují za vhodný z hlediska vzdělávacích potřeb dítěte.**

Třetí dílčí cíl se zaměřuje na vzdělávací potřeby dítěte. Zajímá mě, kdy je podle pěstounů na PD vhodné a kdy nevhodné navrátit dítě do původní rodiny z pohledu vzdělávacích potřeb dítěte. Vzdělávací potřeby jsem rozdělila do tří indikátorů – motivace k učení, potřebu zvyšování kompetencí dítěte a prostředí dítěte má být vhodné pro vzdělání. Vzdělávací potřeby dítěte nejsou pouze vědomosti ve škole, ale jedná se také o učení dítěte chůze, mluvení, hraní si, chození přes přechod, socializace dítěte a mnoho dalších.

#### **Motivace k učení**

První indikátor měl za cíl zjistit, jak pěstouni na PD nahlíží na to, když dítěti v původní rodině nebyla potřeba motivace k učení se novým věcem naplněna a v jakých případech je důvodem nenavrácení dítěte zpět do původní rodiny.

Odpovědi se mi velmi rozcházejí. Vždy samozřejmě záleží na okolnostech konkrétního případu, ale 3 pěstouni na PD **neviděli důvod k nenavrácení dítěte zpět do péče rodičů**. Pěstoun na PD 3 navrácení dítěte zpět do péče odůvodnil takto: Já si myslím, že by mělo být navracené vždycky. *„To že jsou rodiče trubky, jako mentálně níž, to neznamená, že nemohou mít v péči dítě, ale musí tam ten systém nastavit školku, mimoškolní aktivity, asistenta, který bude chodit a bude s ním ty úkoly dělat, což jsou nevidomí, neslyšící a podobně. Potřebují tyto služby taky pro ty děti. Tam si myslím, že to není úplně důvod k nenavrácení. Pokud budou dostávat péči a lásku, tak si myslím, že stát má páky na to, aby tomu dítěti vzdělání zajistil. Třeba neziskovkou. Třeba bude mít dítě nějakého asistenta na úkoly. Aby byly děti přednostně dávány od školky. Myslím si, že by to neměl být důvod k odebrání.“* Z toho dva pěstouni na PD ze tří uvedli, že v učení se novým věcem dítě **naučí školka nebo škola**. Další tři pěstouni na PD byli **spíše pro nenavrácení dítěte zpět do péče rodičů**, protože **zvláště u malých dětí (0-3 roky)** se jedná o zanedbání. K lepšímu pochopení zdůvodnění uvádím odpověď pěstouna na PD 6: *„Všechny děti, které jsem měla v péči, tak jsou ve vývoji pozadu minimálně jeden až dva roky. Mám teď dítě v péči, které je čtyřleté a je na úrovni dvouletého. Špatná slovní zásoba, neumí si hrát, nezná hračky, nemá knížku, v životě ji neviděl, neumí jezdit na koloběžce, nemají jemnou motoriku. Je to velký důvod k nenavrácení dítěte, když ho rodič nestimuluje, protože mozek dítěte zakrní a už to nikdy nedožene. Tam už jsou změny nenávratné. Nedoučíte je to. Teď mám dvouletáky a tříletáky a ty, když mají podmíněné prostředí, tak to rychle doženou, pokud nemají snížený intelekt. Takže ty děti rychle nasávají jako houba a doučí se strašně rychle.“*

### **Potřeba zvyšování kompetencí dítěte**

Druhý indikátor měl za cíl zjistit, nakolik pěstouni na PD vnímají za nutné zvyšování kompetencí dítěte v rodině, kdy tento indikátor spíše doplňuje předchozí indikátor. Pěstouni na PD nejčastěji zmiňovali jako velmi důležité **učit dítě samostatnosti** přiměřeně věku. Kdy toto tvrzení dokládá odpověď pěstouna na PD 6: *„Já jsem zastávce toho, že je rodič od toho aby dítě učil samostatnosti. Děti se to chtějí naučit, ale rodič často spěchá a obleče ho v té školce a umetá mu cestičku. To je chyba. Když dětem dáte prostor, tak ho to rychle naučíte.“* Zároveň se opět zmiňovalo, že pokud

rodič v tomto selhává, **může pomoci škola, školka nebo kroužky**. Školu a školku zmínil pěstoun na PD 5: „*Já si myslím, že se to může naučit ve školce. Neviděla bych to jako důvod, aby se dítě nevrátilo do rodiny.*“ Pěstoun na PD 4 nezapomněl ani na větší děti a upozornil na důležitost finanční gramotnosti: „*Je to pro mě důležité, hlavně je pro mě nejdůležitější finanční gramotnost. Finanční gramotnost je pro mě nejdůležitější, protože až vylítnou do světa, tak mají málo financí od státu. Samostatnost je pro mě taky velmi důležitá, aby se oblékaly samy apod. Ne všechny děti to ale zvládají v sedmi letech. Je potřeba, aby potom obstály v životě, aby se nezadlužily, aby nedůvěřovaly každému, aby nic nepodepisovaly. Pro tyto děti jsou různé školení i vtipnou formou.*“ Pěstoun na PD 3 upozornil na rodiče, kteří nemají schopnost zvyšovat kompetence u dítěte a viděl by řešení v pomoci, jak dokládá jeho odpověď: „*Tam si myslím, že by měl ten stát suplovat, protože pokud rodiče nejsou úplně chytrý, jsou jednoduchý a podobně, tak jim to stačí, ale ten stát by to měl vědět jak od pediatra, tak ty lidi by měli být v hledáček sociálních pracovníků od začátku vlastně. Tam by to mělo být kompenzované, alby dostalo co potřebuje, to je o tom, jak jsem říkala na začátku, že ona to nemusí tu péči od státu přijmout. Kroužky po škole, zrovna tak ve školce, aby tam byl nějaký systém, aby dítěti pomáhal.*“

### **Vhodné prostředí pro vzdělávání dítěte**

Třetí indikátor měl za cíl zjistit, jaké prostředí podle pěstounů na PD je dostatečné a naopak nedostatečné pro vhodné vzdělávání.

Všichni pěstouni na PD se shodli, že **dítě potřebuje svůj koutek**, kde ví, že má knihy, hračky, pastelky, učení, popřípadě stůl, který ne všichni vnímají jako potřebný. Také bylo řečeno, že je důležité, aby rodič bral dítě ven, aby se dítě učilo např. nakupovat. Vhodné prostředí pro vzdělávání popsal pěstoun na PD 4 následovně: „*Stoleček není nutné mít, protože často píšou úkoly v kuchyni. Je důležité, aby dítě mělo svůj koutek, kde najde svoje věci, kde má psací potřeby, sešity, knížky, hračky.*“ Jako nevhodné prostředí uváděli pěstouni na PD takové, **kde je často hluk, dítě nemá svůj prostor nebo jeden z rodičů je závislý na návykových látkách**. Pěstoun na PD 2 popsal nevhodné prostředí takto: „*Rodič, který je feťák nebo alkoholik tak není ve vhodném prostředí, kde by se mohlo vzdělávat. Dítě by mělo mít svoje hračky dostupné. Je jedno, jakou má židli nebo stůl, ale ať se mu to nějak přizpůsobí. Takže ať ví, kde má hračky, pastelky, nejlépe nějaký koutek kde všechno najde.*“ Pěstoun na PD 5 také upozorňoval na potřebu klidu a uvedl následující: „*Nezanebat tu péči, aby nebylo samo, aby s ním někdo byl,*

*aby vyrůstal v klidu, a ne kde je neustále šrumec a rámus. Prostě ten klid a pohoda na to, aby se mohlo vzdělávat. Je důležité, aby mělo stůl a svůj koutek. Nějaké minimální zázemí na to, kde může psát a kreslit. Dalším důvodem pro nenavrácení dítěte do původní rodiny může být pro pěstouna na PD 6 **nepodmětné prostředí**, které vysvětluje takto: „(...) Nedostačující prostředí je to, kde nejsou žádné hračky, nejste schopna dítěti zajisti posun ve vývoji, nějaké edukační věci, nějaké věci, které ho naučí rozlišovat tvary, barvy. To když to rodič nemá doma, dítě není v podmětném prostředí to dítě a brala bych to jako důvod odebrání dítěte. Protože pokud dítě nemá hračky, je vidět, že se mu rodiče moc nevěnují. To už je na posouzení OSPODu. Někdo má minimálně hraček, dělá jim z kartonu věci, ale umí to s dítětem pracovat jinak. Těžko se to posuzuje.“*

#### **6.4 DC 4 Zjistit, jak pěstouni na přechodnou dobu rozlišují situaci, kdy je vhodné navrátit dítě do původní rodiny a kdy návrat do původní rodiny nepovažují za vhodný z hlediska emocionálních potřeb dítěte.**

Čtvrtý dílčí cíl se zaměřuje na emocionální potřeby dítěte. Zaměřuji se zde na situace, které podle pěstounů na PD umožňují nebo naopak neumožňují návrat dítěte do původní rodiny z důvodu emocionálních potřeb dítěte. K dosažení tohoto dílčího cíle jsem použila tři indikátory, které komplexně zahrnují emocionální potřeby dítěte. Jedná se o emoční vývoj dítěte a jeho chování a zvládání emocí, poté mě zajímal rodič jako průvodce v poznávání emocí a jejich zvládání a posledním indikátorem je umění vytvářet nové vztahy. V tuto chvíli bych chtěla upozornit, že emocionální potřeby dítěte úzce souvisí s dílčím cílem č. 5, který se zaměřuje na potřeby citové vazby dítěte.

##### **Emoční vývoj dítěte a jeho chování a zvládání emocí**

První indikátor měl za cíl zjistit, jak pěstouni na PD vnímají dítě, které je emočně zanedbávané (jeho emoční vývoj je opožděný z důvodu zanedbání), a zda toto emoční zanedbání vnímají jako důvod nenavrácení dítěte zpět do péče původní rodiny. Pěstouni na PD se nejčastěji shodli na tom, že pokud je dítě emočně zanedbávané, pak je **poznamenané do konce života**. Proto by je **neradi vraceli**. Pěstoun na PD 1 emoční zanedbání vnímá takto: Muž: „*Já si myslím, že by se nemělo vrátit. Dohonit to, je velmi těžké. (Než jsme naučili Adélku se smát, tak to trvalo 3 měsíce, byla odložená od narození*

*a usmála se poprvé ve třech měsících. Jinak se děti usmějí i po čtrnácti dnech)“ Žena: „Já si zase myslím, že když to nějak nedávali, tak to zase nedají. Když to jednou zanedbávali. Dítě je poznamenané do konce života.“ (V tomto případě se jedná o pěstounský pár, kdy v některých případech odpovídali oba.) Pěstoun na PD 3 neměl stejný názor jako ostatní pěstouni na PD: „Tam je to trošku složitější. Ale zase. Tam by měl pomoci stát. Pakliže to jde a dítě není ohroženo na životě, tak si myslím, že by mělo být s rodiči, pokud není ohroženo na životě. Což jsou ty drogy, alkohol, tu ubytovnu vidím taky velmi špatně, protože tam taky nepochytí nic a není tam klid, ale pokud ho táta nebo máma nemlátí, tak bych to neřešila.*

*Já jsem ráda, že nejsem soudce, protože matka, která jim neumí dát vzdělání, nějak je emočně zajistit, tak přesto je má ráda. Jenom to s nimi neumí. Zase si myslím, že by tam měly být neziskovky a kdyby jejich péči musela přijímat, tak by na tom děti byly líp. Ona by tu péči měla dostávat od neziskovek, tak, že by jí učili, jak to s dětma má dělat. (...) Měli by za povinnost s nimi chodit do mateřských center nebo něco podobného by mělo být pro tyto rodiny, aby se ty mámy učily a ty děti tu hodinu denně měly. Potom, ať si s nimi dělá, co chce, ale je to jejich máma. Vždycky si na ně vzpomenu, že kdyby byly jinde, ale ona je měla ráda, neubližovala jim, jenom to neuměla.“ Pěstoun na PD 2 upozorňoval, že často se třeba nepozná, že je emočně zanedbané a vysvětluje svůj pohled takto: „Já si myslím, že je spousta rodičů, kteří se starají o bydlení, chodí do práce, mají v sobě v cit v té základní péči, ale v této oblasti je často na hraně nebo i nevyhovující, ale neodebírání se, protože se to i nepozná, když je dobře oblečené a je o něj dobře postaráno v ostatních věcech. Když je dítě zanedbávané emočně, tak bych ho rozhodně nechtěla vrátit do takové rodiny.“*

### **Rodič jako průvodce v poznávání emocí a jejich zvládnutí**

Druhý indikátor měl za cíl zjistit, jak moc je pro pěstouny na PD důležité, aby byl rodič průvodcem v poznávání emocí a pomocníkem v jejich zvládnutí. Tento indikátor úzce souvisí s předchozím prvním indikátorem, protože se pořád jedná o emoce, ale být pro dítě průvodcem je jakýsi větší level i pro pěstouny na PD, jak to naznačil i pěstoun na PD 4: „Je to těžké hlavně pro dospělého. I pro mě jako pěstounku je někdy těžké pomáhat dítěti s emocemi. Protože člověk musí vařit, uklízet, apod. a dítě do toho shonu začne křičet. Takže i jako profesionál to někdy nezvládám. Já kolikrát to sama nezvládám mezi dospělými. Je to těžké, ale je to zároveň pro mě velmi důležité jim pomáhat.“ U této otázky se všichni jednomyslně shodli, že pro dítě **je důležité**, aby se mu **pomáhalo**

s **emocemi**. Pěstouni na PD uváděli také **potřebu dítě učit prohrávat, učit pracovat s negativními emocemi, nebo aby dítě vědělo a mělo oporu v rodině** (aby se mělo kam vracet). Pěstoun na PD 2 upozornil na důležitost pomoci s emocemi takto: „*Důležité to je hlavně pro dítě. Když je v té emoci, tak si potom neví rady. Když potom zjistí, že ho někdo chápe, tak je to pro něj snadnější.*“ Negativní emoce a zázemí v rodině vysvětluje pěstoun na PD 6: „*Je to hodně důležité. Nesouhlasím s tím, že se snažíte předejít negativním emocím. Protože si myslím, že je důležité, aby dítě umělo pracovat i s negativními emocemi. Je důležité, aby děti věděly, že když se něco nepovede, tak že se nehroučí svět, ale že se zvednu a jdu dál a třeba přijde jiná příležitost, ale že také mám zázemí v té rodině, že ví, že mi pomůžou, že mi kryjou záda. Je důležité jim nastavit hranice. Pevný režim je v pěstounské péči velmi důležité, protože v rodině málokdy měly režim.*“ Pěstoun na PD 1 měl v péči dítě, kterému nebyla dáována láska a vysvětluje problém následovně: „*Já si myslím, že je to taky důležité, aby rodič učil dítě, jak co zvládat. Když prohraje, aby umělo prohrávat. Naše Anežka neuměla dát pusku (pozn. holčička v dlouhodobé péči umístěna do rodiny ve 4 letech z DD) Nikdo jí nedával lásku, neuměla to. Od ní věci bolely.*“

### **Umění vytvářet vztahy**

Třetí indikátor měl za cíl zjistit, do jaké míry je pro pěstouna na PD důležité, aby dítě umělo navazovat nové vztahy, a zda může být důvodem nenavrácení dítěte zpět do původní rodiny. V odpovědích se nejčastěji opakovalo, že **je důležité, aby dítě bylo socializované**. Dva pěstouni na PD uvedli, že je **velmi důležité, aby se socializovali doma, na hřišti, protože školka nebo škola je umění vytvářet vztahy nedoučí**. Pěstoun na PD 5 odpověděl: „*Rozhodně je to pro mě jedna z nejdůležitějších věcí, aby měly sociální kontakt, aby vyrůstaly s vrstevníky, to je velká otázka vývoje dítěte. Je důležité, aby se o to postarali rodiče, protože škola a školka to už nedoučí.*“ Ostatní pěstouni na PD měli **opačný názor** a to ten, že i když to pro dítě bude těžší, přesto se **doučí umění vytvářet vztahy např. ve škole a školce**. Tento názor potvrzuje pěstoun na PD 2 a uvádí: „*Myslím si určitě, že se tohle fakticky neřeší, ale důležité to je. Ulehčuje to dítěti život. Když se naučí, jak jednat s lidmi. Jak se slušně zeptat a ne na něj pokřikovat. On je to nakonec naučí kolektiv ve škole.*“ Podobně reagoval i pěstoun na PD 1: Žena: „*Já si myslím, že se to stává lidem, jsou typy lidí, které se více uzavírají, nechodí do společnosti. Do života je taky důležité to, aby se umělo setkávat s ostatními lidma, aby umělo jednat.*“ Muž: „*To se přirozeně učí tím, že jde s rodičema a vidí jak, se chovají*“. Žena: „*To je to*

*zdravé prostředí. Když ty rodiče by mu to měli dávat. Nevím, jestli by měl být důvodem k nenavrácení, ale já si myslím, že to dítě, i kdyby mu to ti rodiče ubírali, tak si s věkem najde cestu samo.“* V otázce, zda by dítě nevraceli do původní rodiny, byli často **nerozhodní** nebo naopak **nevidí velkou překážku k nenavrácení** dítěte do původní rodiny. Pěstoun na PD 6 svůj postoj okomentoval takto: „*Nevím, jestli je to důvodem (pozn. k nenavrácení), ale je to důležité. Většinou vidíte, že u více dětí funguje nějaká hierarchie. Zažila jsem, kdy desetiletá holka dělala matku dvouletému. Kdy ho krmila, přebalovala, měla pořád v náručí, starala se o něho. Protože matka nefungovala. Musí tam být více faktorů. Ve školce už si myslím, že je pozdě. Má se to naučit už doma, že se má rozdělit. Děti se mají družit už na hřišti, že se mají rozdělit a když vezme druhému hračku, tak ho hned nebouchnu, ale naučím se s tím pracovat. Aby dítě vědělo, co se může, co se nemůže. Celý život jsme v kolektivu. Ve školce ho to doučí. Když bude vybočovat z řady, tak mu to dají najevo, ale myslím si, že čím dřív se to naučí, tím to pro něj bude lepší. Ale nevidím to jako důvod nenavrácení dítěte zpět do péče.“*

## **6.5 DC 5 zjistit, jak pěstouni na přechodnou dobu rozlišují situaci, kdy je vhodné navrátit dítě do původní rodiny a kdy návrat do původní rodiny nepovažují za vhodný z hlediska potřeby citové vazby dítěte.**

Pátý dílčí cíl se zaměřuje na potřeby citové vazby dítěte. Orientuji se zde na situace, kdy je podle pěstounů na PD vhodné nebo naopak nevhodné vrátit dítě původní rodiny z hlediska potřeby citové vazby dítěte. K dosažení tohoto dílčího cíle jsem využila pouze dva indikátory - jistou citovou vazbu k pečující osobě a psychickou deprivaci. Při rozhovorech jsem někdy raději vysvětlovala, co znamená jistá citová vazba, a jaké jsou další citové vazby, které nejsou ideální, aby pěstouni na PD věděli, na co se jich ptám. Zároveň bych chtěla upozornit, že jsem si nemohla nevšimnout, že už i při první odpovědi jednoho pěstouna na PD bylo řečeno, že je nejdůležitější láska k dítěti. V průběhu všech rozhovorů, ať už se jednalo o jakékoliv téma (dílčí cíl), pěstouni na PD zdůrazňovali důležitost vazby dítěte s matkou. Z toho jsem usoudila, že je pro pěstouny na PD jistá citová vazba mezi dítětem a rodičem velmi důležitá.

### **Jistá citová vazba k pečující osobě**

První indikátor měl za cíl zjistit, zda je pro pěstouny na PD rozhodující pro navrácení dítěte zpět do původní rodiny, aby mělo jistou citovou vazbu s pečující osobou (nejčastěji s matkou). Všichni se shodovali na tom, že je pro ně **velmi důležité, aby mělo dítě jistou citovou vazbu**, zároveň ale také někteří zmiňovali, že to není pravidlem a někdy se stává, že dítě vazbu k rodiči nemá. **Důležité prý je, aby se rodiče nebálo.** Pěstoun na PD 5 měl názor: „*To je jedna z nejdůležitějších věcí. To je základ všeho. Potřebuji to, potřebuji jistotu, aby se mohly vyvíjet, aby mohly normálně v klidu žít, tak potřebují cítit bezpečí a v někom jistotu, na koho se můžou obrátit.*“ Někteří sociální pracovníci možná nebudou souhlasit s pěstounem 1, který je názoru postupného předávání: Žena: „*To je základ. To je určitě velmi důležité. Všem rodičům jsme říkali, že se nejdříve musíme setkávat, aby to dítě mělo s nimi jistotu a přirozeně od nás přeploovalo k nim. Jistotu v nich.*“ Muž: „*Vždycky jsme říkali, že musíme být tak velcí kamarádi, aby to dětsko mezi náma chodí a je mu jedno, jestli jsme se mnou, a nebo jestli chodí s tím novým tatškou.*“ Žena: „*Dítě mezi náma přeploovalo, až jsme mu jednou zamávali.*“

Muž: „*Jezdili jsme do nového prostředí, aby znalo koupelnu, kuchyň,.. že to bylo postupné předávání.*“ Pěstoun na PD 4 také upozornil na strach dítěte z rodiče / rodičů takto: „*Je to pro mě velmi důležité. Jenomže při tom dnešním předávání neuděláte tak rychle, aby si dítě s pečující osobou vytvořilo jistou citovou vazbu. U miminek je to jednodušší. Je super, když jako pěstoun si vytvořím hezký vztah k osobě, která ho bude přebírat do péče. Pro dítě je to potom jednodušší. Tady si myslím, že je důležité, že pokud je nějaké podezření toho, že se dítě rodiče bojí, aby s tím dítětem pracoval psycholog a aby se to srovnalo nebo vyřešilo jinak. Pokud by bylo prokázáno týrání apod., tak bych nevracela, ale špatně se to dokazuje.*“ Pěstoun na PD 3 měl dětí v péči cca 10. Z vyprávění jsem pochopila, že má dobré zkušenosti, ale také velmi špatné zkušenosti s biologickou rodinou dítěte, kdy je znát, že by v některých případech dítě nevracela a dítě vráceno bylo. Svůj pohled vyjádřil takto: „*Já bych to tak rozhodně chtěla, ale někdy to tak není. O tom nerozhodují já, ale rozhoduje to soud a obzvláště jednou bych to dítě nevrátila. Obzvláště té ženské ne. Protože jí je jedno, jestli se dítě chce pochovat, nebo ne. Tam bych ho nevrátila. Měla by tam být ta vazba. Dospělý člověk by měl respektovat potřeby dítěte. Pokud to dítě se zrovna nechce chovat, tak by se chovat nemělo. To si myslím, že bylo znásilňování dítěte. Bylo tam toho víc.*“



## Psychická deprivace

Druhý indikátor měl za cíl zjistit, do jaké míry je pro pěstouny na PD překážkou, aby se dítě vrátilo do původní rodiny, pokud se u dítěte projevila psychická deprivace způsobená nedostatečnou citovou vazbou. Pěstouni na PD se jednomyslně shodovali, že by **dítě do původní rodiny nevraceli**. Zároveň někteří pěstouni na PD (konkrétně pěstoun na PD 1, 4, 5) upozorňovali, že **dítě je poznamenané do konce života**. Pěstoun na PD 5 uvádí: „*No, to souvisí s tou předchozí otázkou, protože dítě potřebuje cítit bezpečí, potřebuje mít k někomu hezký vztah, aby se zdravě vyvíjelo. Když to nedostanou, tak potom budou mít problém celý život. Takže když tohle není naplněné, tak to nemá za mě význam, aby se vracelo do rodiny.*“ Pěstouni na PD 2 a 1 tvrdí, že se citová vazba nijak nedá naučit. Pěstoun na PD 1 odůvodnil svoje rozhodnutí takto: Žena: „*Já si myslím, že když to nezvládli doposud, tak že se to nepovede, a že se dítěti hodně ublíží, když se vrátí zpátky.*“ Muž: „*To je největší masakr, který se dítěti udělá. Navíc je děčko navždycky poznamenané.*“ Pěstoun na PD 2 upozorňuje na fakt, že je někdy lepší pro dítě náhradní rodina a svůj pohled popsal takto: „*Tady to se nedá naučit. Takže bych dítě nevracela a raději bych našla jinou rodinu, která se o dítě z této emoční stránky postará.*“ Pěstoun na PD 4 upozorňoval na problém s nechtěným těhotenstvím, kdy je na dítěti poznat, že bylo nechtěné a popisuje situaci takto: „*Dítě N.. to má do dospělosti (její svěřené dítě do péče). To už nevymizí. U dítěte N to bylo už v bříšku, kdy matka střídala partnery, asi ji ani nechtěla, ale donosila a po narození (2 měsíce života dítěte) ji opustila. Takové dítě je poznamenané do konce života. V takovém případě bych ho tam nevrátila.*“

### **6.6 DC 6 zjistit, jak pěstouni na přechodnou dobu rozlišují situaci, kdy je vhodné navrátit dítě do původní rodiny a kdy návrat do původní rodiny nepovažují za vhodný z hlediska potřeby bezpečí dítěte.**

Šestý dílčí cíl se zaměřuje na potřebu bezpečí dítěte. Zde mě zajímá, jak pěstouni na PD rozlišují situaci, kdy je vhodné navrátit dítě do původní rodiny, a kdy naopak návrat do původní rodiny nepovažují za vhodný z hlediska potřeby bezpečí dítěte. Bezpečí dítěte podle mého názoru doplňuje všechny předchozí dílčí cíle, protože pokud není naplněno potřebí např. fyzických potřeb dítěte, dítě se může ocitnout v nebezpečí např. na zdraví. V potřebě dítěte citové vazby se může stát, že se dítě bude cítit nepříjemně nebo dokonce v nebezpečí, pokud pečující osoba dítěti neprojevuje lásku apod. Proto jsem v tomto

dílčím cíli pěstouny na PD upozorňovala, že se může stát, že se budu ptát na stejné věci, jenom trochu jinak. Vždy jsem ale zjistila něco nového od pěstounů na PD, proto si myslím, že dílčí cíl č. 6 je na místě a je velmi důležitý.

## **Syndrom CAN**

První indikátor měl za cíl zjistit, jak pěstouni na PD hodnotí možnost vrácení dítěte do původní rodiny, když se u dítěte projevil syndrom CAN. Některým pěstounům na PD k mému překvapení jsem vysvětlovala, co znamená syndrom CAN, proto jsem raději vždy ve zkratce vysvětlila význam tohoto slova. V tomto případě se pěstouni na PD jednomyslně shodli, že by dítě **nevraceli**. Jednalo se o různé odpovědi, např. u pěstouna na PD 6: *„V žádném případě bych nevracela. To jenom blázen by dovolil. Většinou to na dětech poznáte.“* Pěstoun na PD 3 upozorňoval na fakt, že by dítě vrátil pouze tomu rodiči, který čin na dítěti nespáchal. Zároveň pěstoun na PD 3 měl v péči dítě, které bylo týrané. Svoje rozhodnutí vysvětloval takto: *„Těžko. Já jsem měla takové dítě, dítě ve dvou měsících skončilo v nemocnici, protože nevidělo kvůli krvácení do mozku, polámané končetiny mělo, no tak tam bych hodně řvala, kdyby se mělo vrátit. Za ten čin sedí matka, ale jsem přesvědčená, že to udělal on. Dítě nemělo lámavost kostí. Všichni doktoři se shodli na tom, že to nebyl žádný pád, jak se uvádělo, že mamince spadlo z náručí a že s ním zaklepala. Byly to starší i novější zranění a že musel někdo třískat hlavou o podložku. Není to prý jinak možný. Tam bych ho rozhodně nevrátila. Pakliže by bylo vráceno tomu, kdo to neudělal, že by se třeba rozvedli a šel by k někomu, kdo to neudělal, to by bylo něco jiného. Ta druhá osoba, by tomu měla zabránit.“* Všichni pěstouni na PD se shodovali, že **týrání dítěte je velmi závažná věc**. Zároveň z odpovědí bylo cítit, jak jsou si jisti svým rozhodnutím, že by dítě rozhodně nevraceli. Toto zjištění, se domnívám, nikoho nepřekvapilo. Pěstoun na PD 4 upozorňuje: *„To je absolutně nemožné pro mě. Je to za mě nepřijatelné. Je to absolutně proti všemu. Zároveň je to často špatně prokazatelné.“* Pěstoun na PD 2 ale upozorňoval na **možnost vrácení dítěte za určitých podmínek**, kdy jsem ráda, že někdo upozornil na toto: *„Já to vidím, jakože se tam nedá navrátit. Jedině kdy bych možná navrátila, když by ten, který týral, by odešel a druhý rodič, který by **nebyl aktérem, ale ani tomu činu nepřihlížel**. Musí se ale zbavit tyрана. Když pomine tyran, tak vrátit.“*

## Potřeba chránit dítě před fyzickou a psychickou ujmou

Druhý indikátor měl za cíl zjistit, v jakých případech je podle pěstounů na PD nevhodný návrat do původní rodiny, když je dítě nechráněno před fyzickou nebo psychickou ujmou. Pěstouni na PD se shodovali, že by **dítě mělo být chráněno před fyzickou a psychickou ujmou**. Pěstouni na PD zároveň upozorňovali, že pokud člověk, který způsobuje psychickou nebo fyzickou ujmu dítěti nebo druhému rodiči, odejde, **dítě se může vrátit rodiči, který psychickou nebo fyzickou ujmu dítěti nezpůsobil**. Tento fakt byl zmíněn už v předchozím indikátoru, kdy možnost vrácení dítěte popisoval pěstoun na PD 2 a i zde pěstoun na PD 2 má názor podobný: *„Jestli je to dítě spojené s matkou a vidí, že ji tatínek ubližuje, ale dokáže odejít, tak bych vrátila. Ale beze změny situace bych nevracela.“* Pěstoun na PD 3 ale upozorňoval, že má pocit, že si matka najde podobného muže a situace se bude opakovat. Svůj pohled vysvětluje takto: *„Pakliže pečující osoba, tedy nejčastěji matka nedokáže zajistit bezpečí dítěte, kvůli tomu, že toho chlapa miluje, tak si myslím, že by ta ten návrat být neměl. Ona by si měla vybrat to dítě a ne chlapa. Ty holky to neumějí, když tak si najdou podobného chlapa často.“* Pěstouni na PD upozorňovali na problém, když dítě je svědkem domácího násilí. Pěstoun na PD 5 upozorňoval na důležitý fakt: *„Jestliže dítě nedokážou ochránit, tak bych nevracela. Když je dítě svědkem násilí a křiku, tak hrozně trpí a ve výsledku to může brát jako za normální a bude se chovat stejně.“* Pěstoun na PD 6 byl jeden z těch, kteří upozorňovali na možnost vrácení dítěte do původní rodiny za určitých podmínek: *„Pokud se dítě nevrátí do toxického prostředí (kdy matka od muže který ji nebo i dítě týral, odejde a nestýká se s ním), tak jsem pro návrat, ale jinak ne. Rodič je ten, který má chránit dítě, aby bylo v bezpečí.“* Pěstoun na PD 4 hodnotí odchod od tyрана jako velmi náročné: *„To je hrozně těžký prokázat, ale matka nebo pečující osoba by měla zabránit před fyzickou nebo psychickou újmou, protože to dítě ovlivní na celý život. Pokud je matka bita od otce dítěte a dítě tomu přihlíží, tak to není dobrý, ale je hrozně těžké od něho odejít. Znáám to sama. Jinak určitě je to nevhodné, pokud je to zanedbání od pečující osoby velmi závažné.“*

Chtěla bych zmínit, že tento druhý indikátor je úzce propojený s prvním dílčím cílem s tím rozdílem, že ve druhém dílčím cíli se jedná o problém nezabránění týrání nebo nějakému ubližování, kdy rodič sice dítěti neubližuje, ale je přítomen, nebo o újmě ví a dítě nechrání.

## Pocit bezpečí dítěte

Třetí indikátor měl za cíl zjistit, jak pěstouni na PD rozeznávají, kdy se dítě necítí v bezpečí rodiče a vnímali to jako důvod nenavrácení dítěte zpět do péče. Pěstouni na PD se **shodovali na nevrácení dítěte do původní rodiny, pokud rodič nezajišťuje pocit bezpečí**. Na otázku, jak se pozná, že se dítě bojí, byly různorodé odpovědi, někteří tvrdili, že je na dítěti poznat, že má strach - když k rodiči nechce jít, nebo se u dítěte projeví agrese, dítě je nervózní. Agresi zmiňuje pěstoun na PD 3 a uvádí: „*Když se dítě necítí v bezpečí, tak se pak podle toho i chová, poznáte to na něm, že má strach. Může být potom agresivní i k ostatním dětem a přitom to může být z toho, že je doma šikanované a necítí se v bezpečí. Pakliže se dítě opravdu rodiče bojí, mělo by být vyslyšeno. Já uteču, když mě mužský naprdne, ale když se dítě bojí doma, tak co má dělat, to je hrozný.*“ Pěstoun na PD 6 upozorňoval, že je **důležité zjistit důvod**: „*Když jsem já nervózní, tak i dítě je nervózní. Dítě by se mělo cítit v bezpečí, a pokud se necítilo v bezpečí, tak nenavracet. Hlavně zjistit důvod, proč se bojí.*“ Pěstoun na PD 1 upozorňoval, že je důležité při rozhodování, zda dítě vracet či nevracet, **brát v potaz důvod odebrání**: „*Zase si myslím, že na tom dítěti, když se mu naprosto dám, hraju si s ním, dělám všechny ty potřeby. Děti se na mě vždycky upnuly a ve chvíli, kdy bych ho měla předat do rodiny a nenastával by tam vůbec to, že to dítě ode mě přeskočí k té druhé straně a bude si s nimi hrát, uvidím v něj spokojenost, radost, tak si myslím, že je něco špatně a že to nejde (navrátit do původní rodiny). Já si myslím, že ty děti pro něco byly odebrány a ten důvod proč bylo dítě odebrané, je strašně důležité brát v potaz. Může se stát nehoda, cokoliv, to je něco jiného), ale z nějakého vážného důvodu bylo odebrané, tak já si myslím celkově, že se to ty rodiče nenaučí.*“ Stejně jako pěstoun na PD 1 pochybuje pěstoun na PD 5 v tomto případě o zlepšení chování rodiče: „*Matka musí dítě ochránit před nebezpečím, aby se dítě cítilo v bezpečí. Pokud se počůrává osmileté dítě, tak je něco hodně špatně. Je vidět, že má strach, necítí se v bezpečí. Je to na mámě. Takže pokud to neuměla zabezpečit před odebráním, tak pochybuji, že by to dokázala teď.*“

## Zajištění ochrany

Čtvrtý indikátor měl za cíl zjistit, jak by pěstouni na PD hodnotili, zda původní rodina dostatečně zajišťuje ochranu dítěte a v jakých případech je podle pěstounů na PD zajištění dítěte nedostačující k navrácení dítěte do původní rodiny. Pěstouni na PD 2, 4,

5 upozorňovali na drogy, kdy **rodič v rauši nemůže zajistit bezpečí dítěte**. Pěstoun na PD 4 odpověděl následovně: „*Vy s rodinou nejste, takže to ani nezhodnotíte. Původní rodina moc nepouští pěstouny domů.*

*Nevím, jak bych to mohla zhodnotit. I když děti mají matky rádi, tak často mohou být zdrogované, napité. Jejich přítel třeba zneužívá její dítě a ona se to musí dívat nebo je pod vlivem drog a je jí to jedno. Často vidím jako problém partnera matky dětí. Takže určitě je důležité dětem zajistit ochranu, ale pod vlivem drog alkoholu nedokáží zajistit potřebnou ochranu. Do takové rodiny bych rozhodně nevracela.*“

Dalším faktorem bylo vyhodnocování rizik. Někteří rodiče **nedokáží vyhodnocovat rizika**, a proto by těmto rodičům pěstouni na PD dítě nevraceli. Pěstoun na PD 1 upozorňoval, že pokud **odejde tyran**, který dítěti ubližoval, dítě se **může vrátit** ke druhému rodiči. Zajištění ochrany dítěte vnímal pěstoun na PD 6 a 2 jako **potřebu zajistit dítěti stravovací potřeby, fyzické nebo i hygienické potřeby**, pokud nejsou zajištěné, pěstoun na PD 6 by dítě do původní rodiny nevracel a vysvětluje takto: „*Pro mě je na prvním místě v bezpečí. Nemělo by být zanedbávané po jakékoli stránce, ať je to fyzická, mentální nebo stravovací stránce, hygienické, ale pokud to není zajištěné, tak bych rozhodně do rodiny nenavracela.*“

Pěstoun na PD 1 by v některých případech dítě vrátil: Žena: „*Může se stát, že jeden rodič dítě týrá a druhý se chce starat, ale když se vyloučí ten jeden, který to dítě trápil a nebude mít k němu přístup a ten jeden to zvládne, tak pak by to mohlo fungovat.*“

Pěstoun na PD 5 upozorňoval na problém s drogami: „*Pokud rodič nedokáže zabránit násilí a vyhodnotit nebezpečné situace. Nechá ho běhat po ulici bez dohledu. Pokud rodič nedokáže vysvětlit dítěti, že nemůže lítat do silnice, nebo nedokáže dát dětem řád, povědomí o tom, co je a není v pořádku, tak to je špatně. V těchto případech bych dítě nevrátila, protože se dítě samo neubrání. Hodně ovlivňuje rodiče i drogy, že potom nemají tu rychlou reakci, aby ho ochránili.*“

## Shrnutí výsledků

V rámci DC1 jsem zjišťovala, v jakých případech je podle pěstounů na PD vhodné, a naopak nevhodné navrátit dítě do původní rodiny z hlediska materiálních potřeb. Do materiálních potřeb jsem zahrнула bydlení, prostředí, a také finance. Pěstouni na PD by dítě doporučovali vrátit do původní rodiny, pokud se jedná o stálé bydlení, v domě není zima, jedná se o láskyplné prostředí a bydlení obsahuje základní hygienu. Některý pěstoun na PD uváděl, že pokud má rodič problém s financemi bez dítěte, tak se při navrácení dítěte se může jeho finanční situace zhoršit. V případě, že rodič nemá finanční prostředky na základní materiální potřeby, uváděli pěstouni na PD také možnost pomoci rodičům dávkami nebo pomáhajícími organizacemi, které by mohly zmírnit nepříznivé podmínky pro bydlení. Někteří pěstouni na PD uváděli, že nevyhovující bydlení by nemělo být jediným důvodem nenavrácení dítěte do původní rodiny. Uvedli ovšem podmínky a těmi jsou drogy, násilí a alkohol. Pokud se tedy v rodině objevuje násilí, rodiče jsou alkoholici nebo drogově závislí, potom by dítě do původní rodiny nevraceli.

V rámci DC2 jsem zjišťovala, kdy je podle pěstounů na PD vhodné nebo naopak nevhodné navrácení dítěte zpět do původní rodiny z hlediska fyzických potřeb dítěte. Do fyzických potřeb spadá základní péče o dítě, ošacení dítěte, hygiena a dohled nad dítětem. Čtyři pěstouni na PD by nedoporučovali návrat dítěte do původní rodiny, pokud se jednalo o zanedbání základní péče. Nejčastěji dávali příklad jídlo. Bylo vidět, že některý pěstoun na PD se setkal až s hladověním dítěte, kdy dítě neznalo rohlík a jedlo raději drobky. Dva pěstouni na PD by rodičům dali ještě jednu šanci, pokud by viděli snahu o zlepšení situace. Nevhodné oblečení by neviděli jako zásadní problém, kdy pěstouni na PD uváděli, že se dá pomoci a rodiče naučit s ošacením dítěte. Uváděli také, že by ošacení dítěte nemělo být bráno jako jediný důvod k nenavrácení do původní rodiny, ale jeden pěstoun na PD uvedl jako velký problém zimu, kdy dítě může být ohroženo na zdraví, kvůli nevhodnému oblečení, proto dítě nevracel. V neučení dítěte správné hygieně pěstouni na PD viděli velký problém. Zde by dítě do původní rodiny vracet nechtěli. Zde by záleželo na tom, zda je dítě ohroženo na zdraví. Jako problém pěstouni na PD označovali zavšivení, svrab nebo u malých dětí opruzení. Upozorňovali však, že velmi záleží na věku dítěte. Podle jednoho pěstouna na PD se dá pomoci a doučit rodiče správné hygieně. Do fyzických potřeb spadá také dohled nad dítětem a zde by podle pěstounů na PD bylo nejhorší nechávat dítě samotné bez dozoru. Problém vidí pěstoun na PD také

v drogách a alkoholu, kdy pod vlivem není schopen rodič dávat pozor na dítě. Některý pěstoun na PD upozorňuje na rodiče s mentálním postižením, kdy není schopen dítě uhlídat a předvídat věci.

Za pomoci DC3 jsem chtěla zjistit, kdy je podle pěstounů na PD vhodné a naopak nevhodné navrácení dítěte zpět do původní rodiny z hlediska vzdělávacích potřeb dítěte. Do vzdělávacích potřeb jsem zařadila motivaci k učení, zvyšování kompetencí dítěte a prostředí dítěte vhodné pro vzdělávání. Pokud rodič dítě neučí novým věcem a nemotivuje ho, tři pěstouni na PD uvedli, že nevidí důvod k nenavrácení dítěte do péče rodičů. Tvrdí, že ho vše může doučit školka nebo škola. Naopak tři pěstouni na PD uvedli, že neučení dítěte novým věcem může být důvod k nenavrácení dítěte do původní rodiny, protože pokud se jedná o velmi malé děti do tří let, může se jednat o zanedbávání. Zvyšování kompetencí úzce souvisí s motivací učit se nové věci, ale zvyšování kompetencí podle pěstounů u na PD čí dítěte samostatnosti přiměřeně věku. Zde se někteří pěstouni na PD opakovali s tím, že rodiče může zastoupit škola nebo školka a nevidí to jako důvod k nenavrácení dítěte do původní rodiny. Pro vzdělávání se hodí zmínit také prostředí, ve kterém tráví čas. Proto mě zajímalo, jak podle pěstounů na PD vypadá vhodné prostředí pro vzdělávání dítěte, neboli co potřebuje dítě mít doma, aby se správně vyvíjelo. Pěstouni na PD se většinou shodli na tom, že je potřeba, aby dítě mělo svůj koutek, kde najde hračky, knihy, pastelky apod. Ne všichni pěstouni na PD vnímali stůl jako důležitý prvek pro dítě. Nevhodným prostředím nejčastěji označovali to, že je v místnosti často rámus, dítě nemá hračky, knihy apod., nebo dítě nemá svůj prostor, a také zde zmiňovali jako problém rodiče, který je závislý na návykových látkách.

Při analýze a interpretaci DVC 4 jsem zjišťovala, kdy je podle pěstounů na PD vhodné nebo naopak nevhodné navrátit dítě do původní rodiny z hlediska emocionálních potřeb dítěte. Do emocionálních potřeb jsem zahrнула emoční vývoj dítěte a zvládání emocí, rodiče jako průvodce v poznávání emocí dítěte a také umění vytvářet nové vztahy. Pěstouni na PD se většinou shodovali, že pokud je dítě emočně zanedbané, pak je poznamenané do konce života, proto by dítě do původní rodiny nechtěli vracet. Jeden pěstoun na PD měl jiný názor a to ten, že pokud dítě není týrané, že by dítě vrátil do původní rodiny. Na otázku, zda je důležité, aby byl rodič průvodcem v poznávání emocí dítěte a pomocníkem v jejich zvládání, odpovídali všichni pěstouni na PD jednomyslně s tím, že je důležité, aby se dítěti pomáhalo s emocemi. Podle pěstounů na PD je důležité, aby se dítě naučilo prohrávat, aby umělo pracovat s negativními emocemi nebo také aby dítě vědělo a mělo oporu v rodině. Také mě zajímalo, jak je pro

pěstouny na PD důležité, aby se dítě učilo vytvářet nové vztahy. Zde se pěstouni na PD shodovali, že je důležité, aby dítě bylo socializované. Někteří pěstouni na PD se domnívali, že učit se vytvářet nové vztahy až ve školce nebo škole je pozdě. S tímto ostatní pěstouni na PD nesouhlasili, naopak tvrdili, že se dítě vše doučí ve školce a škole a proto nevidí důvod k nenavrácení dítěte zpět do původní rodiny. A zda je dítě socializované či nikoli se fakticky neřeší.

V rámci DC5 jsem zjišťovala, jak pěstouni na PD rozlišují, kdy je podle nich vhodné

a naopak nevhodné navrátit dítě do původní rodiny z hlediska potřeby citové vazby dítěte. Zaměřovala jsem se zde na citovou vazbu a následně na psychickou deprivaci. Zajímalo mě, zda je pro pěstouny na PD důležitá jistá citová vazba mezi dítětem a pečující osobou (zde je důležité zmínit, že se jedná o osobu, která by byla při navrácení dítěte do původní rodiny stěžejní osobou pro dítě, tedy nejčastěji matkou dítěte). Všichni pěstouni na PD se shodovali, že jistá citová vazba je pro ně velmi důležitá, ale někdy se stává, že dítě vazbu k rodiči nemá. Důležité je, aby se dítě rodiče nebálo, ale pokud se bojí, je stěžejní zjistit důvod, protože se před navrácením dítěte do původní rodiny musí vyloučit nebo zjistit týrání. S citovou vazbou úzce souvisí psychická deprivace, která je způsobena nedostačující citovou vazbou. Při zjištění psychické deprivace se pěstouni na PD jednomyslně shodli, že by dítě do původní rodiny nevraceli. Někteří pěstouni na PD upozorňovali, že je dítě poznamenané do konce života. Zároveň někteří pěstouni na PD tvrdili, že se rodič v tomto případě nenapraví, protože se cit k dítěti nedá naučit. Proto by dítě do původní rodiny nevraceli.

Při analýze a interpretaci DC6 jsem zjišťovala, kdy je podle pěstounů na PD vhodné nebo naopak nevhodné navrátit dítě do původní rodiny z hlediska potřeby bezpečí dítěte. V tomto dílčím cíli mě zajímal syndrom CAN, psychická a fyzická újma, pocit bezpečí dítěte a zajištění ochrany. Nepřekvapilo mě, že se pěstouni na PD jednomyslně shodli, že by dítě do původní rodiny nevrátili, kdyby se u dítěte jednalo o syndrom CAN. Shodovali se, že je týrání dítěte velmi závažná věc a dítě by vrátili pouze za určitých podmínek. Jeden pěstoun na PD by dítě vrátil tomu rodiči, který čin nespáchal, ale pouze, pokud rodič od tyrana odešel a nestýká se s ním. Jiný pěstoun na PD upozorňoval, že by dítě vrátil, pouze pokud rodič od tyrana odejde a navíc činu nepřihlížel. Při dalším indikátoru, kdy mě zajímala psychická a fyzická újma, se všichni pěstouni na PD shodovali, že by dítě mělo být chráněno před fyzickou a psychickou újmou a dítě by do



původní rodiny navrátili pouze, pokud aktér, který újmu způsobil, odejde. Jeden pěstoun na PD měl ale obavy, že si rodič najde podobného partnera, který bude mít sklony k ubližování. Byla jsem ráda, když jeden pěstoun na PD upozornil na problém, když je dítě svědkem domácího násilí. Dítěti to může způsobovat psychickou újmu a zároveň se může stát, že časem bude toto chování brát jako normální a vzorec se bude opakovat. Při otázce, pocitu bezpečí dítěte se všichni pěstouni na PD shodovali, že by se dítě mělo cítit v bezpečí a pokud mu rodiče/rodič nezajišťuje pocit bezpečí, dítě by nemělo být navráceno do rodiny. Dítě má strach, může se podle pěstouna na PD u dítěte objevovat dokonce agrese, která je způsobena strachem. Jiný pěstoun na PD má pocit, že je potřeba také zjistit důvod odebrání. Nedostatečné zajištění ochrany je pro pěstouny na PD moment, kdy se rodič nachází pod vlivem drog, kdy není schopen rychlé reakce a vyhodnocování rizik. Dalším příkladem pěstouni na PD uváděli rodiče, kteří mentálně nedokáží zajišťovat ochranu dítěte. Samozřejmě zde zaznělo také to, co v předchozím bodě a to právě syndrom CAN, kdy pěstoun na PD opakoval, že pokud odejde tyran, je možnost vrácení dítěte do rodiny.

## **Diskuze, doporučení a závěr**

Hlavním cílem mé bakalářské práce bylo zjistit, jak pěstouni na přechodnou dobu rozlišují situaci, kdy je vhodné navrátit dítě do původní rodiny a kdy návrat do původní rodiny nepovažují za vhodný z hlediska péče, ochrany a bezpečí dítěte. Pomocí dílčích cílů jsem rozdělila péči, ochranu a bezpečí dítěte do 6 odvětví. Mým záměrem také bylo poukázat na pěstouny na PD, kteří jsou odborníky v náhradní rodinné péči. Zajímalo mě, zda jsou více citliví k dítěti a chtějí pro ně to, co pro své děti, anebo jestli jsou profesionálové, kteří se umí podívat na situaci dítěte s nadhledem.

### **Jak se podařilo dosáhnout hlavního cíle a dílčích cílů:**

Díky otevřenosti pěstounů jsem získala přehled o tom, jak vnímají předávání dítěte do původní rodiny. Zjistila jsem, v jakých případech je podle pěstounů vhodné navrátit dítě do původní rodiny a kdy návrat do původní rodiny nepovažují za vhodné. V mé práci jsem se dotazovala jednoho pěstouna, který byl velký zastánce vrácení dítěte do původní rodiny - zde často zdůrazňoval, že je možnost pomoci té konkrétní původní rodině, aby se některé deficity doučila. Jednalo se zejména o doučení správné hygieny, o celkovou finanční situaci a doučení kompetencí dítěte.

Jsem si vědoma faktu, že se pěstounů na PD oficiálně nikdo neptá, co si myslí o návratu dítěte do původní rodiny a mě by zajímalo, zda je to špatně či nikoli. Myslím si, že nejde odpovědět pouze ano nebo ne. Můj názor je takový, že v některých případech je na místě, aby se jejich názor bral v potaz, protože dítě poznají více do hloubky než sociální pracovník. Jsou s ním 24/7 a znají jeho reakce, poznají, pokud se dítě rodiče bojí apod. Dítě se může pěstounovi více otevřít, kdežto cizího člověka (sociálního pracovníka či psychologa) se může bát. Rozhodovat o budoucnosti dítěte je v každém případě těžké a dokonce jeden pěstoun na PD v rozhovoru tvrdil, že je rád, že to nemusí rozhodovat.

### **Reflexe, v čem se osvědčila zvolená výzkumná strategie a v čem nikoliv:**

Po vyhodnocení celého výzkumu je patrné, že byla zvolena správná výzkumná strategie. Potřebovala jsem, aby pěstouni na PD odpovídali sami na otázky a já se případně mohla doptat, pokud otázku např. pochopili špatně. Tento jev se ukazoval zejména na začátku. Proto jsem u dalších rozhovorů více dbala na vysvětlení jednotlivých pojmů, například bylo třeba vysvětlit, co spadá do materiálních potřeb.

Pomocí tazatelských otázek, které byly tvořeny indikátory z daných dílčích cílů, jsem měla možnost od pěstounů zjistit, kdy doporučují a naopak nedoporučují návrat

do původní rodiny. Někdy jsem byla až překvapená, jak moc se odpovědi shodují nebo naopak rozlišují. V některých případech byly možná neshodné odpovědi zapříčiněné vlastními zkušenostmi s rodiči dítěte, které měli v péči. Možná povaha pěstounů byla někdy příčinou rozdílných odpovědí. To je naprosto v pořádku, Jednalo se pouze o jejich názor, kdy mohli říci opravdu cokoliv.

### **Porovnání dosažených cílů:**

Pokud bych měla vyzdvihnout, v čem se shodovala teoretická část s výsledky výzkumu, jednoznačně se jedná o materiální potřeby dítěte. V teoretické části upozorňuji, že dítě nemá být od rodičů odebráno pouze z důvodu nedostačujících materiálních potřeb, ale musí se vždy jednat také o jiné a možná i závažnější problémy např. týrání, ublížení na zdraví apod. To znamená, že pokud se přemýšlí nad vrácením dítěte zpět do péče rodičů a jediným stávajícím problémem jsou např. horší bytové podmínky, dítě má být navraceno. To samé tvrdí někteří pěstouni v mém výzkumu a navíc upozorňují, že se dá pomoci organizací nebo dávkami. V některých případech jsou možná pěstouni na PD přísnější a dítě by nevraceli (nebo minimalizovali kontakt s rodičem) ve všech případech jak je tomu ve skutečnosti.

### **Reflexe teoretického nebo praktického přínosu práce:**

Výzkumná část bakalářské práce může mít přínos pro různé organizace, které pracují s těmito rodinami. Může pomoci k lepšímu pochopení, co prožívají pěstouni na přechodnou dobu, při předávání dítěte do původní rodiny.

Pěstounská péče na přechodnou dobu je ještě pořád nový jev, který je potřeba zlepšovat. Pěstouni na přechodnou dobu musí každý rok absolvovat kurzy, povídají si o svých pozitivních a negativních zkušenostech. Sociální pracovníci by mohli více zohlednit celkový pohled na danou situaci dítěte. Zkušenosti pěstounů jsou totiž velmi cenné.

Svou práci jsem chtěla pomoci sociálním pracovníkům, které řeší vrácení dětí do původních rodin, aby empaticky přistupovali ke všem účastníkům procesu: ať už k pěstounům, k dítěti, k biologickým rodičům, případně k jednomu konkrétnímu rodiči, kterému má být dítě vráceno. Vzhledem k tomu, že každá situace je odlišná, nelze aplikovat stejný postup na všechny případy. Je velmi vhodné, aby výsledné řešení bylo nejlepším řešením pro dítě.

### **Diskuze k nejasnostem vyplývajícím z výsledků práce:**

Moje práce se zabývá dětmi. Každé dítě je originální bytost, má různé nároky na výchovu, na péči, každé dítě se zkrátka jinak chová. Příběhy dětí jsou vždy různorodé. V některých bodech se shodují, ale vždy se jedná o úplně jiný případ. Proto je důležité říci, že výsledky mé práce jsou pouze orientační. Pěstounů na PD jsem se vždy ptala pouze na jeden konkrétní bod (materiální potřeby, vzdělávací potřeby, emocionální potřeby apod.) a vždy měli možnost svobodně odpovědět, jak danou situaci vidí ze svého pohledu. Vždy mi totiž záleželo, aby výsledná odpověď nebyla vyřknuta pod tlakem, ale aby zohledňovala subjektivní názor každého pěstouna na danou problematiku.

### **Závěr:**

Závěrem bych chtěla říci, že každý případ odebrání dítěte a navrácení dítěte do původní rodiny je velmi individuální. Jedná se zde o děti, které už navždy budou mít v paměti, že nežili celou dobu s rodiči. Jsem ale velice ráda, že existuje pěstounská péče na přechodnou dobu, která dětem umožňuje žít v rodině, než se vyřeší jeho situace v rodině. Někteří pěstouni na PD, se kterými jsem dělala rozhovor, zažili velmi těžké případy a i přes to nehází všechny rodiče do „jednoho pytle“. Zvláště jeden pěstoun na PD stále zdůrazňoval, že je zastáncem, aby dítě vyrůstalo ve své rodině. Věřím, že pokud se někdo této problematice se zájmem věnuje, najde v mé práci alespoň část odpovědí na zapeklité otázky problematiky pěstounské péče na přechodnou dobu.

## Seznam použité literatury

- BECHYŇOVÁ, V., KONVIČKOVÁ, M. 2008. *Sanace rodiny: sociální práce s dysfunkčními rodinami*. Praha: Portál.
- BOWLBY, J. 2010. *Vazba: teorie kvality raných vztahů mezi matkou a dítětem*. Praha: Portál.
- CAIRNS, K. 2013. *Bezpečná vazba mezi náhradními rodiči a dítětem: traumata v raném vztahu a psychická odolnost*. Praha: Portál.
- DOBRÁ RODINA. 2020. *Průvodce doprovázení pro klienty Dobré rodiny* [online]. Praha: Dobrá rodina. [8. 5. 2023]. Dostupné z: [https://dobrarodina.cz/wp-content/uploads/cwattachments/Pruvodce\\_doprovazeni\\_pro-klienty-DR\\_FINAL.pdf](https://dobrarodina.cz/wp-content/uploads/cwattachments/Pruvodce_doprovazeni_pro-klienty-DR_FINAL.pdf)
- EU, PRÁVO NA DĚTSTVÍ, MPSV. 2020. *Vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny* [online]. Praha: MPSV. [3. 6. 2023]. Dostupné z: [https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Formul%C3%A1%C5%99+Vyhodnocen%C3%AD\\_MPSV.pdf/be76b6cd-bee2-9352-6e97-422ffac4ad25](https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Formul%C3%A1%C5%99+Vyhodnocen%C3%AD_MPSV.pdf/be76b6cd-bee2-9352-6e97-422ffac4ad25)
- FURMAN, B. 2015. *Nikdy není pozdě na šťastné dětství: jak překonat minulost*. Praha: Portál.
- HANUŠOVÁ, J. 2006. *Násilí na dětech - syndrom CAN*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí.
- HENDL, J. 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál.
- HERENTIN, V. 2017. *Emoční potřeby dítěte a důsledky jejich deprivace* [online]. Praha: Šance dětem. [5. 6. 2023]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/emocni-potreby-ditete-dusledky-jejich-deprivace>
- HOFSCHEIDEROVÁ, A. 2016. *Praktický právní průvodce nejlepším zájmem dítěte* [online]. Brno: Liga lidských práv. [1. 6. 2023]. Dostupné z: <https://llp.cz/wp-content/uploads/Prakticky-pravni-pruvodce-nejlepsim-zajmem-ditete.pdf>
- HUGHES, D. 2017. *Budování citového pouta: jak probouzet lásku v hluboce traumatizovaných dětech*. V Praze: Institut fyziologické socializace.
- HURYCHOVÁ, E. 2016. *Sociální práce s rodinou aneb sanace rodiny* [online]. Praha: Šance dětem. [7. 6. 2023]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/socialni-prace-s-rodinou-aneb-sanace-rodiny#jak-lze-realizovat-sanaci-rodiny-po-rozhodnuti-obvodniho-soudu-o-umisteni-ditete-mimo-rodinu>
- JEDLIČKA, R. 2017. *Psychický vývoj dítěte a výchova: jak porozumět socializačním obtížím*. Praha: Grada.

JIRKOVÁ, K.. 2021. *Realizace kontaktů dítěte v pěstounské péči s rodiči a osobami příbuznými a blízkými* [online]. Praha: MPSV. [8. 4. 2023]. Dostupné z:

[https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Metodika\\_Realizace+kontakt%C5%AF+d%C3%ADt%C4%9Bte+v+PP+s+rodi%C4%8Di+a+osobami+p%C5%99%C3%ADbuizn%C3%BDmi+a+bl%C3%ADzk%C3%BDmi.pdf/ca9b0aea-78ef-f354-bf65-febc3a2d48c9](https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Metodika_Realizace+kontakt%C5%AF+d%C3%ADt%C4%9Bte+v+PP+s+rodi%C4%8Di+a+osobami+p%C5%99%C3%ADbuizn%C3%BDmi+a+bl%C3%ADzk%C3%BDmi.pdf/ca9b0aea-78ef-f354-bf65-febc3a2d48c9)

KLIMEŠ, J. 2006. *Budování identity dítěte – nejtěžší výchovný úkol v moderní společnosti* [online]. Praha: MPSV. [19. 5. 2023]. Dostupné z:

[https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Budovani\\_identity\\_ditete.pdf/9a199e8e-2f32-837e-4971-bd459171d399](https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Budovani_identity_ditete.pdf/9a199e8e-2f32-837e-4971-bd459171d399)

KRAUSOVÁ, L., NOVOTNÁ, V. 2006. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Praha: ASPI.

KULÍŠEK, P. 2000. *Problémy teorie raného citového přilnutí (attachment)*. Československá psychologie.

LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. 1998. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada.

MACELA, M. 2019. *Krátkodobá pěstounská péče: historie, praxe, perspektivy*. Brno: Sdružení pěstounských rodin.

MATĚJČEK, Z. 2013. *Co děti nejvíc potřebují*. Praha: Portál.

MATĚJČEK, Z. a kol. 1999 *Náhradní rodinná péče*. Praha: Portál.

MATĚJČEK, Z. 2004. *Psychologické eseje (z konce kariéry)*. Praha: Karolinum.

MATĚJČEK, Z. 1994 *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál.

MATĚJČEK, Z. 2005. *Výbor z díla*. Praha: Karolinum.

MATOUŠEK, O. 2017. *Dítě traumatizované v blízkých vztazích: manuál pro profesionály a rodiny*. Praha: Portál.

MATOUŠEK, O., PAZLAROVÁ, H. 2014. *Podpora rodiny*. Praha: Portál.

MIŠOVIČ, J. 2019. *Kvalitativní výzkum se zaměřením na polostrukturovaný rozhovor*. Praha: Slon.

MPSV. 2011. *Manuál k případovým konferencím* [online]. Praha: MPSV. [10. 4. 2023].

Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/954480/manual.pdf/acf5d4a4-2427-aff8-c229-e2a2ce81f5db>

MPSV. 2014. *Vyhodnocování situace dítěte a rodiny a tvorby individuálního plánu ochrany dítěte: pro orgány sociálně-právní ochrany* [online]. Praha: MPSV. [16. 3. 2023]. Dostupné z:

[https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Manual-implementace-vyhodnocovani-situace-a-IPOD\\_MPSV.pdf/ff0642ac-df19-85cc-5f33-42b330c3a572](https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Manual-implementace-vyhodnocovani-situace-a-IPOD_MPSV.pdf/ff0642ac-df19-85cc-5f33-42b330c3a572)

- MPSV. 2015. *Pěstounství je profese* [online]. Praha: MPSV. [9. 5. 2023]. Dostupné z: [https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Pestounstvi\\_profese\\_archiv.pdf/05050b43-98a8-c396-7195-c2134e972f47](https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Pestounstvi_profese_archiv.pdf/05050b43-98a8-c396-7195-c2134e972f47)
- MPSV. 2017. *Zpráva o příčinách umístování dětí mimo vlastní rodinu z perspektivy orgánů sociálně – právní ochrany dětí* [online]. Praha: MPSV. [13. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/637531/Zprava.pdf/86ee24d6-04a5-3b0a-a6ec-d0e4be11336a>
- MPSV. 2023. *Bojím se, že přijdu o děti, protože mám problémy s bydlením* [online]. Praha: MPSV. [8. 5. 2023]. Dostupné z: <http://socialnibydleni.mpsv.cz/cs/faq/casto-kladene-dotazy-obcan/54-15-bojim-se-ze-prijdu-o-deti-protoze-mam-problemy-s-bydlenim>
- MPSV. 2023. *Doprovázení pěstounů, dohody o výkonu pěstounské péče* [online]. Praha: MPSV. [6. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/doprovazeni-pestounu-dohody-o-vykonu-pestounske-pece>
- MPSV. 2023. *Formy náhradní rodinné péče* [online]. Praha: MPSV. [7. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/formy-nahradni-rodinne-pece>
- MPSV. 2023. *Formy pěstounské péče - pěstounská péče* [online]. Praha: MPSV. [8. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/formy-nahradni-rodinne-pece#PePe>
- MPSV. 2023. *Poradenství poskytované osobě pečující nebo osobě v evidenci* [online]. Praha: MPSV. [9. 6. 2023]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/doprovazeni-pestounu-dohody-o-vykonu-pestounske-pece#PoPoOs>
- MPSV, PRÁVO NA DĚTSTVÍ. 2023. *Cesta k přijetí dítěte do náhradní rodinné péče/leták* [online]. Praha: MPSV. [6. 5. 2023]. Dostupné z: [http://www.pravonadetstvi.cz/vyhledavani/?f\\_Act=Hledat&f\\_hledane=Cesta+k+p%C5%99ijet%C3%AD+d%C3%ADt%C4%9Bte+do+n%C3%A1hradn%C3%AD+rodinn%C3%A9+p%C3%A9%C4%8De&f\\_ActSubmit.x=0&f\\_ActSubmit.y=0](http://www.pravonadetstvi.cz/vyhledavani/?f_Act=Hledat&f_hledane=Cesta+k+p%C5%99ijet%C3%AD+d%C3%ADt%C4%9Bte+do+n%C3%A1hradn%C3%AD+rodinn%C3%A9+p%C3%A9%C4%8De&f_ActSubmit.x=0&f_ActSubmit.y=0)
- MPSV, ŠANCE DĚTEM. 2023. *Doprovázení pěstounů – na pěstounství nejste sami* [online]. Praha: MPSV. [24. 5. 2023]. Dostupné z: [https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Nejste\\_sami.pdf/e083d75e-2907-12c9-5aae-a91d568d4f91](https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Nejste_sami.pdf/e083d75e-2907-12c9-5aae-a91d568d4f91)
- NADAČNÍ FOND J. T. 2015. *Praktický průvodce doprovázením pěstounské péče* [online]. Praha: Nadační fond J. T. [18. 5. 2023]. Dostupné z: <https://www.knihovnanrp.cz/wp-content/uploads/2017/03/publikace-190.pdf>

- NÁHRADNÍ RODINA. 2023. *Adopce neboli osvojení* [online]. Praha: Středisko náhradní rodinné péče. [8. 5. 2023]. Dostupné z: <https://nahradnirodina.cz/o-nahradni-rodinne-peci/adopce-neboli-osvojeni/>
- NÁHRADNÍ RODINA. 2023. *Metodika služby Amalthea* [online]. Praha: Středisko náhradní rodinné péče. [1. 5. 2023]. Dostupné z: <https://www.amalthea.cz/data/File/metodiky%20ke%20stazeni/odborn%C3%A9%20metodiky/program%20Podpora%20pro%20rodinu%20a%20d%C3%ADt%C4%9B/030101%20Metodika%20slu%C5%BEby.pdf>
- NOSÁL, I. 2011. *Zájem dítěte a péče o ohrožené děti* [online]. Brno: Čí je dítě?. [19. 5. 2023]. Dostupné z: <http://www.cijedite.cz/?nav=temata/archiv/zajem-ditete.html&comment=8>
- PAZLAROVÁ, H. 2016. *Pěstounská péče*. Praha: Portál.
- REICHEL, J. 2009. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada.
- PĚSTOUNI. 2023. *Jak se staneme pěstouny?* [online]. Brno: Sdružení pěstounských rodin. [7. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.pestouni.cz/chci-byt-pestounem/jak-se-staneme-pestouny/>
- PRÁVO NA DĚTSTVÍ. 2013. *Attachment* [online]. Praha: MPSV. [14. 5. 2023]. Dostupné z: <http://www.pravonadetstvi.cz/odbornici/attachment/>
- PRESSLEROVÁ, P. 2012. *Situace před odebráním dítěte* [online]. Praha: Šance dětem. [21. 4. 2023]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/situace-pred-odebranim-ditete>
- PRESSLEROVÁ, P. 2012. *Odebrání dítěte* [online]. Praha: Šance dětem. [8. 5. 2023]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/odebrani-ditete>
- PRESSLEROVÁ, P. 2012. *Syndrom CAN* [online]. Praha: Šance dětem. [9. 4. 2023]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/syndrom-can>
- Sdělení č. 91/2005 Sb., m. s. Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o styku s dětmi
- Sdělení č. 104/1991 Sb. Úmluva o právech dítěte a související dokumenty.
- SMUTKOVÁ, L. 2007. *Sociální práce s rodinou*. Hradec Králové: Gaudeamus.
- STRAUS, A., CORBINOVÁ, J. 1999. *Základy kvalitativního výzkumu*. Boskovice: Albert.
- STŘEDISKO NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE. 2014 *Co je pěstounská péče?* [online]. Praha: Šance dětem. [17. 3. 2023]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/co-je-pestounska-pece>
- SUPR. 2023. *Pěstounská péče na přechodnou dobu* [online]. Brno: Centrum při rodinu a sociální péči. [18. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.sluzbypestounum.cz/pro-pestouny/pestounska-pece-na-prechodnou-dobu/>



- STŘEDISKO NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE. 2011. *Nejlepší zájem dítěte* [online]. Praha: Šance dětem. 2011-2023. [18. 4. 2023]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/slovník/nejlepsi-zajem-ditete>
- ŠTĚPÁNKOVÁ ŠTÝBROVÁ, M. 2020. *Základní doporučení k výkonu sociálně-právní ochrany dětí v situaci protiepidemiologických opatření* [online]. Praha: MPSV. [27. 5. 2023]. Dostupné z: [https://www.mpsv.cz/documents/20142/1443715/SPOD\\_Covid\\_final.pdf](https://www.mpsv.cz/documents/20142/1443715/SPOD_Covid_final.pdf)
- TICHÁ, I. 2012. *Psychologie zdraví 2*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- TURNOVSKÁ, E. 2011. *Zanedbávané děti: nejméně viditelné, s vážnými následky* [online]. Praha: Šance dětem. [28. 5. 2023]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/zanedbavane-deti-nejmene-viditelne-s-vaznymi-nasledky>
- UHLÍŘOVÁ, V. 2012. *Kontakt dítěte v náhradní rodinné péči s biologickou rodinou* [online]. Nový Bor: Velký vůz Sever. [9. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.knihovnanrp.cz/wp-content/uploads/2017/03/publikace-209.pdf>
- VÍTKOVÁ RULÍKOVÁ, K. 2009. *Metodické doporučení MPSV č. 9/2009 k sociální práci s ohroženou rodinou* [online]. Praha: MPSV. [15. 4. 2023]. Dostupné z: [https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Metodicke\\_doporuceni\\_MPSV\\_c-9.pdf/ba7a119a-a609-3383-dbaa-76ee24b356ee](https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Metodicke_doporuceni_MPSV_c-9.pdf/ba7a119a-a609-3383-dbaa-76ee24b356ee)
- VYBÍHAL, V. 2022. *Mzdové účetnictví 2022: praktický průvodce*. Praha: Grada Publishing.
- WALLIN, D. J. 2020. *Vazba v psychoterapii*. Praha: Portál.
- WESTPHALOVÁ, L., ŠÍNOVÁ, R. 2019. *Nejlepší zájem dítěte* [online]. Praha: Ústav státu a práva AV ČR. [3. 5. 2023]. Dostupné z: [https://www.ilaw.cas.cz/upload/web/files/pravnik/issues/2019/12/2.Westphalov%C3%A1-%C5%A0%C3%ADnov%C3%A1\\_1091-1108\\_12\\_2019.pdf](https://www.ilaw.cas.cz/upload/web/files/pravnik/issues/2019/12/2.Westphalov%C3%A1-%C5%A0%C3%ADnov%C3%A1_1091-1108_12_2019.pdf)
- Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník
- Zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí
- Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách
- ŽIŽLAVSKÝ, M. 2003. *Metodologie pro Sociální politiku a sociální práci*. Brno: Masarykova univerzita.

## **Seznam tabulek**

|   |    |
|---|----|
| Tabulka 1: Transformační tabulka.....   | 46 |
| Tabulka 2: Respondenti rozhovorů.....   | 50 |
| Tabulka 3: Datum a forma rozhovoru..... | 51 |

## **Seznam příloh**

|                                    |        |
|------------------------------------|--------|
| Příloha č. 1: Pěstoun na PD 1..... | III    |
| Příloha č. 2: Pěstoun na PD 2..... | VIII   |
| Příloha č. 3: Pěstoun na PD 3..... | XII    |
| Příloha č. 4: Pěstoun na PD 4..... | XIX    |
| Příloha č. 5: Pěstoun na PD 5..... | XXIV   |
| Příloha č. 6: Pěstoun na PD 6..... | XXVIII |

## **Pěstoun na PD 1**

(Zdroj: vlastní audiozáznam)

### **DC1/1 Co je podle vás nutné, aby rodič splňoval v potřebě bydlení proto, aby se dítě molo vrátit do rodiny?**

Žena: Myslím si, že je potřeba aby tam byla chuť tu péči dítěti dávat. To je na prvním místě, aby to dítě mělo ty nejdůležitější věci pro život jako každé jiné. Lásku, aby dostalo najíst, aby mělo teplo, hygienické zázemí, ale nejdůležitější je ta láska. Někteří rodiče si myslí, že tu lásku mají, ale nezvládají ty tělesné potřeby, aby je dávali, a potom je na tom to dítě velmi špatně. Určitě je to propojené, ta láska, protože někteří lidé za to nemůžou a neumějí to vůbec dávat dál, dokážou dítě odložit jako věc a myslí si, že to dítě počká a že je to dítě v pohodě. To je pro dítě velmi špatné.

Ty ostatní potřeby, které potřebuje každý z nás. Být schovaný před nepohodou. Mít jídlo, pití, hygienu a tu lásku k tomu.

### **DC1/2 V jakých případech byste nedoporučovali navrácení dítěte, pokud jeden z důvodů odebrání dítěte bylo nevyhovující bydlení?**

Muž: Já si myslím, že nevyhovující bydlení by nemělo být důvodem k odebrání.

Žena: Jo, to si myslím, že je totální blbost, že to se dá nahradit. Dá se v tom pomoci. Víme o lidech, kteří cestují s dětmi a zvládají to. Známe žijí v kamionu, to si myslím, že není úplně ideální, zvláště, když čekají druhé dítě. Prostoru není potřeba mnoho a už vůbec ne, že by dítě potřebovalo vlastní pokoj. Nás sociálky drbaly za to, že dítě chce větší pokoj, tak mu máme dát větší pokoj. Dítě nemusí mít svůj pokoj, dítěti by to nevadilo.

### **DC1/3 Jaké prostředí je podle Vás nevhodné pro dítě?**

Muž: Aby se dostalo mezi děti, lidi, aby mělo společnost. Člověk, když chce dát dítěti tohle, tak jezdí jako taxikáři. Myslím si, že se to dá zvládnout.

Žena: Prostor nebezpečný pro děti, nezabezpečený jako prostředí, aby si dítě ublížilo. Měli jsme holčičku, která asi žila v chlévě, protože se s babičkou staraly o dobytek a holčička smrděla chlévem, ale tam nezvládali ty základní hygienu, už na ni neměli sílu, byla zavšivená. To prostředí je velmi složité. Zabezpečit věci a pro dítě je nejdůležitější, aby mělo lásku a mělo fyzické potřeby. Pokud je domov uklizený a čistý, učí to dítě nějakému řádu.

### **DC1/4 Finanční situace rodiny velmi ovlivňuje materiální potřeby dítěte, je podle vás zhoršená finanční situace rodiny důvodem nenavrácení dítěte do rodiny? (např. dluhy, exekuce, chybí peníze na elektřinu, vodu)**

Muž: To si myslím, že je problém. Je jasné, že když není na elektriku, tak je to problém. To by si měli lidé dát do pořádku. Pokud ani to neumí dát do pořádku, tak se nedokáží postarat a nedokážou ho to naučit - to že to děcko se má starat. Naše Klauďka „To neřeš,

to neřeš” a v osmnácti letech, když se to neřeší, tak z toho můžou být velký problémy. Určitě to je problém.

**DC2/1 Pokud je zanedbávaná základní péče o dítě (např. zdravotní stav dítětem stravování), je pro vás důvodem nenavrácení dítěte do původní rodiny? (uved'te příklad)**

Žena: Já si myslí, že pokud nemá tohleto, tak velmi strádá a pak je narušená i ta láska. Že pak bych ho tedy nenavracela.

**DC2/2 Je pro vás nevhodné oblečení pro dítě důvodem nenavrácení dítěte zpět do péče? Pokud dítě nosilo v péči rodiče nevhodné oblečení do počasí dlouhodobě, nevhodnou velikost, nebo oblečení zapáchalo)**

Pak si myslím, že je taková nějaká, že pokud se mu dítě vrátí, že to nebude zvládat ani potom. To je už jenom, že se mi stalo, že zapáchal otec, byl špinavý a pak mu svěřit dítě.. Když se nedokáže postarat sám o sebe, tak potom se nedokáže postarat ani o dítě. Nedoporučovala bych to.

**DC2/3 Pokud rodič neučí dítě správné hygieně (nebo je dítě zanedbávané z hlediska hygieny a hygienických návyků), je podle Vás důvodem k nenavrácení dítěte zpět do péče? Uved'te příklad.**

Žena: Já si myslím, že když ta hygiena dochází tak daleko, že poškozuj je jeho zdraví, tak to není vhodné. Děti jsou pak třeba opruzené, mají bolesti a jejich psychika jde dolů a když to ty rodiče nezvládají, tak si myslím, že to není vhodné. Mohou mít různé nemoci. Dostali jsme zavšivenou holčičku, a když si člověk zažije mít ty vši, tak je to k zbláznění, to dítě šílí, je to trápení.

**DC2/4 Co podle Vás znamená nedostatečný dohled nad dítětem, který by byl nedostačující pro návrat dítěte zpět do péče?**

Žena: Nedostatečný dohled, já si myslím, že to tím, že jsme dělali krátkodobou pěstounskou péči, dostávali jsme malé děti, tak si myslím, že v tom jsou ty fyzický i to starání o to (neumím se dobře vyjádřit) mít tu lásku, pohlazení, něžnost, že to tomu dítěti chybí. Měli jsme dítě, které bylo zavírané do postýlky, rodiče chodili na diskotéku, bylo to miminko půl rok a víc – a to si myslím, že bylo naprosto nevhodné. Myslím si, že tím bylo velmi poznamenané, že je to naprosto nevhodné a když tohle rodiče nezvládají, aby se o dítě starali. Když mobiluje, než aby se o dítě starala - zavře ho do postýlky „stará se o něj” ale nechá ho nepřebaleného bez jídla. To si myslím, že se to nespraví.

**DC3/1 Dítě je potřeba motivovat k učení se novým věcem, pokud mu v původní rodině tato potřeba nebyla naplněna, v jakých případech je důvodem k nenavrácení dítěte do rodiny?**

Muž: Tak když si představím, že to dítě je někde zavřené v postýlce a rodiče mají představu, že se starají, něco někde dělají, dítě je opuštěné, je tam samo a nemá šanci se nějak rozvíjet.

Žena: O to dítě je potřeba se starat i tím, že ho nesu v náručí, ono vidí, že dávám prádlo do pračky, že dělám domácí práce a stává se součástí toho. Je to pro něj učení, vzdělávání, hrát si s hračkama, stavět mu z kostiček jezdit s autíčkem, koulet s balónem – to všechno dítě rozvíjí a je to strašně důležité. Mluvit na něj, číst mu knížku, zpívat písničky. To všechno dítě rozvíjí a je to strašně důležité.

**DC3/2 Jak vnímáte za nutné zvyšování kompetencí dítěte v rodině?**

Žena: Přiměřeně věku je velmi důležité, aby umělo všechno. O zvířátka starat – uklidit bobek, dát mu vodu, nažrat. Já si myslím, že přiměřeně k věku naučit ho s lopatou.

**DC3/3 Jaké prostředí je pro vás dostačující, a naopak nedostačující pro vhodné vzdělávání v původní rodině?**

Žena: Já si myslím, že to je to samé, kdy to dítě přiměřeně k věku co má, tak ho brát mezi lidi, do společnosti a tím ho člověk učí, co všechno smí, nesmí, co se dělá, i to zavazování těch bot. Když ho zavřu doma, nebudu ho nikde brát, do obchodu, tak třeba jsme měli v trvalé péči děti, které se nebrali do obchodu a neznaly obchod a ve třech letech se chovaly jako zvířata. Jo je to taky hrozně důležité, aby věděly, jak se nakupuje. Když se to tomu dítěti dává od malinka, tak je to v klidu

Moje otázka 14:25 Prostředí doma, když už chodí do školy? - Já si myslím, že není důležité, že musí mít pokojíček a psací stůl v nízkém věku. Samozřejmě stůl na psaní, je fajn, ale může psát s maminkou u stolu v kuchyni, stejně to děti dělají nejčastěji být s maminkou a malovat a psát. Já si myslím, že když jsou děti větší, tak už chtějí mít svůj pokoj, aby měly svůj prostor, kde mohou sami něco tvořit, ale zase přiměřeně k věku.

**DC4/1 Pokud se jedná o dítě, které je emočně zanedbané, (jeho emoční vývoj je opožděný z důvodu zanedbání), je pro Vás toto zanedbání důvodem k nenavrácení dítěte do původní rodiny? Uveďte příklad**

Muž: Já si myslím, že by se nemělo vrátit. Dohonit to, je velmi těžké. (Než jsme naučili Adélku se smát, tak to trvalo 3 měsíce, byla odložená od narození a usmála se poprvé ve třech měsících. Jinak se děti usmějí i po čtrnácti dnech)

Žena: Já si zase myslím, že když to nějak nedávali, tak to zase nedají. Když to jednou zanedbávali.. Dítě je poznamenané do konce života.

**DC4/2 Jak je pro Vás důležité, aby rodič byl pro dítě průvodcem v poznávání emocí dítěte a pomocníkem v jejich zvládnutí?**

Já si myslím, že je to taky důležité, aby rodič učil dítě, jak co zvládat.

Když prohraje, aby umělo prohrávat. Naše Anežka neuměla dát pusku (pozn. holčička v dlouhodobé péči umístěna do rodiny ve 4 letech z DD) Nikdo jí nedával lásku, neuměla to. Od ní věci bolely.

**DC4/3 Do jaké míry je podle Vás důležité, aby dítě umělo navazovat nové vztahy (s dětmi, dospělými v jeho okolí), může to být důvodem k nenavrácení dítěte do původní rodiny?**

Žena: Já si myslím, že se to stává lidem, jsou typy lidí, které se více uzavírají, nechodí do společnosti. Do života je taky důležité to, aby se umělo setkávat s ostatními lidmi, aby umělo jednat.

Muž: To se přirozeně učí tím, že jde s rodičema a vidí jak, se chovají.

Žena: To je to zdravé prostředí. Když ty rodiče by mu to měli dávat. Nevím, jestli by měl být důvodem k nenavrácení, ale já si myslím, že to dítě, i kdyby mu to ti rodiče ubírali, tak si s věkem najde cestu samo.

**DC5/1 Je pro Vás rozhodující pro navrácení dítěte do původní rodiny, aby dítě mělo jistou citovou vazbu s pečující osobou (nejčastěji s matkou)?**

Žena: To je základ. To je určitě velmi důležité. Všem rodičům jsme říkali, že se nejdříve musíme setkávat, aby to dítě mělo s nimi jistotu a přirozeně od nás přeploovalo k nim. Jistotu v nich.

Muž: Vždycky jsme říkali, že musíme být tak velcí kamarádi, aby to dětsko mezi náma chodí a je mu jedno, jestli jsme se mnou, anebo jestli chodí s tím novým taťkou.

Žena: Dítě mezi náma přeploovalo, až jsme mu jednou zamávali

Muž: Jezdili jsme do nového prostředí, aby znalo koupelnu, kuchyň... Že to bylo postupné předávání.

**DC5/2 Do jaké míry je pro Vás překážkou, aby se dítě vrátilo do původní rodiny, pokud se u dítěte projevila psychická deprivace způsobená nedostačující citovou vazbou (nedostatek lásky, citové vřelosti a podpory)?**

Žena: Já si myslím, že když to nezvládli doposud, tak že se to nepovede, a že se dítěti hodně ublíží, když se vrátí zpátky

Muž: To je největší masakr, který se dítěti udělá. Navíc je děcko navždycky poznamenané.

**DC6/1 Pokud bylo dítě odebrané z rodiny kvůli syndromu CAN, jak hodnotíte možnost návratu dítěte zpět do původní rodiny?**

Nevrátila bych v žádném případě

**DC6/2 Dítě má být chráněno před fyzickou a psychickou ujmu, pokud tomu tak není, v jakých případech je podle Vás nevhodný návrat do původní rodiny?**

Žena: Ve chvíli, kdy to jednou ty rodiče nezvládali, to dítě psychicky, fyzicky, že to nejde navrátit. Do původní rodiny.

Muž: V nějaký krátký době se rodič nepřeučí se o dítě jinak starat. Nevím, nemám zkušenosti.

**DC6/3 Dítě se potřebuje cítit v bezpečí, jak byste rozeznávali, kdy se tak necítí a vnímali byste to jako důvod nenavrácení dítěte do původní rodiny?**

Zase si myslím, že na tom dítěti, když se mu naprosto dám, hraju si s ním, dělám všechny ty potřeby. Děti se na mě vždycky upnuly a ve chvíli, kdy bych ho měla předat do rodiny a nenastával by tam vůbec to, že to dítě ode mě přeskočí k té druhé straně a bude si s nimi hrát, uvidím v něj spokojenost, radost, tak si myslím, že je něco špatně a že to nejde (navrátit do původní rodiny). Já si myslím, že ty děti pro něco byly odebraný a ten důvod proč bylo dítě odebrané, je strašně důležité brát v potaz. Může se stát nehoda, cokoliv, to je něco jiného), ale z nějakého vážného důvodu bylo odebrané, tak já si myslím celkově, že se to ty rodiče nenaučí.

**DC6/4 Jak byste hodnotili, zda původní rodina dostatečně zajišťuje ochranu dítěte a v jakých případech je podle Vás zajištění bezpečí dítěte nedostačující k navrácení dítěte do původní rodiny?**

Žena: Může se stát, že jeden rodič dítě týrá a druhý se chce starat, ale když se vyloučí ten jeden, který to dítě trápil a nebude mít k němu přístup a ten jeden to zvládne, tak pak by to mohlo fungovat.



## **Pěstoun na PD 2**

(Zdroj: vlastní audiozáznam)

### **DC1/1 Co je podle Vás nutné, aby rodič splňoval v potřebě bydlení proto, aby se dítě mohlo vrátit do rodiny?**

Tak důležité je, aby ho měl kam vzít. Aby měl „střechu nad hlavou,“ aby ho dokázal uživit, aby měl peníze na jídlo. V těch materiálních potřebuje dítě kde spát, kde jíst, mít svůj prostor, aby měl dítě do čeho obléknout.

### **DC1/2 V jakých případech byste nedoporučovali navrácení dítěte, pokud jeden z důvodů odebrání dítěte bylo nevyhovující bydlení?**

V dnešní době mi přijde, že se to tolik neděje. Pokud má rodič problém pouze s bydlením, tak se dá velmi dobře pomoci. Pokud bude dítě velmi navázané na dítě, budou se o dítě jinak dobře starat, tak to nemůže být důvod nenavrácení, pokud nespí pod mostem. Jsou i azylové domy pro tyto případy. Takže se preferuje vazba mezi dítětem a rodičem.

### **DC1/3 Jaké prostředí je podle Vás nevhodné pro dítě?**

Prostředí okolo domu, pokud je to v domě v pořádku, tak bych to neřešila. Pokud jsou na samotě, tak pokud jsou fungující rodiče, tak jim všechno zajistí. Mají svůj klid, tak bych to neřešila.

Drogy a alkohol je sice na první pohled špatná věc a dítě by v tom žít nemělo, ale pokud to není přímo doma a rodiče se snaží, tak bych vrátila.

### **DC1/4 Finanční situace rodiny velmi ovlivňuje materiální potřeby dítěte, je podle vás zhoršená finanční situace rodiny důvodem nenavrácení dítěte do rodiny (např. dluhy, exekuce, chybí peníze na elektriku, vodu)? Uveďte příklad.**

Je to důvod nenavrátil. Pokud rodič nedokáže zajistit finance z dávek apod., tak se při navrácení dítěte zvýší náklady. Pokud nebudou mít na vodu a elektriku (topení), tak bych dítě nevracela, dokud se to nevyřeší aspoň částečně.

### **DC2/1 Pokud je zanedbaná základní péče dítěte (např. zdravotní stav dítěte, stravování), je pro vás důvodem nenavrácení dítěte do původní rodiny? (uveďte příklad)**

Měla jsem dítě, které odebrali, protože byla holčička (2,5 roku), kterou otec před nějakou kamerou zmlátil (venku) a na základě jednoho videa bylo dítě odebrané, ale holčička do svých 2,5 let byla v hrozném stavu. Maminka ani otec nebyla schopna zajistit základní péči. Všechno se jí muselo říkat. Tatínek vydělával peníze a maminka hodně utrácela. Měla platit nájem a místo toho si koupila mobil. Začal z toho pít a ruply mu nervy. Dítě se nakonec nevrátilo, protože maminka nebyla schopna se o to dítě postarat sama. Nebyla

toho schopna. S dítětem si neuměla hrát a tak. Takže tam si myslím, že se to lidi nenaučí. Tam bych to nevracela a ani se nevrátila.

**DC2/2 Je pro Vás nevhodné oblečení pro dítě důvodem nenavrácení dítěte zpět do péče? (Pokud dítě nosilo v péči rodiče nevhodné oblečení do počasí dlouhodobě, nevhodnou velikost nebo oblečení zapáchalo)**

Pokud by to bylo jediným důvodem k nenavrácení, tak to pro mě není důvod. Pokud mu není zima, tak bych to neřešila. Ve chvíli, kdy je tam vazba mezi dítětem a rodičem a je tam jenom tenhle problém, tak mi to přijde malicherný důvod.

**DC2/3 Pokud rodič neučí dítě správné hygieně (nebo je dítě zanedbávané z hlediska hygieny a hygienických návyků), je podle Vás důvodem k nenavrácení dítěte zpět do péče, uveďte příklad?**

Není, protože dneska jsou služby, které když rodič chce, tak služba může docházet a pomáhat rodičům – učit je, jak se o dítě starat, kdy si čistit zuby, vstávat a tak. Pod dohledem se rodič tyto věci může doučit. Pokud sanace dochází, tak tento problém může úplně vyřešit. Ta sanace je ale omezená a kdo chce a má veliký zájem, tak se to doučí a kdo na to nemá, tak se to samozřejmě nenaučí.

**DC2/4 Co podle Vás znamená nedostatečný dohled nad dítětem, který by byl nedostačující pro návrat dítěte zpět do péče?**

Teď mám dítě, kdy rodiče neumí zajistit ochranu a dohled nad dítětem. Nemají na to mentálně. Takže rodiče chtějí kontakt a probíhají kontakty. Jenomže tatínek je takové velké dítě. Krásně si s ní hraje, baví ho to, ale je tam problém, že otec není jistý v ochraně. Bojí se jí převést přes přechod apod.

**DC3/1 Dítě je potřeba motivovat k učení se novým věcem, pokud mu v původní rodině tato potřeba nebyla naplněna, v jakých případech je důvodem k nenavrácení dítěte do rodiny?**

Jedna pěstounka měla holčičku v péči s mentální retardací. Určité věci prostě nezvládne. V devatenácti otěhotněla a má holčičku. Je tam vidět, že se něco naučila. Naučila se, že má před mlékem vyměnit plínu, každé tři hodiny ohřát mléko, ale problém začal, když holčička začala lézt. Maminka by si přála, aby zůstala tam, kde ji položí. Hračky ji nemění, jsou pořád stejné jako při narození. Nedokáže pochopit, že je potřeba hračky posouvat dál. Nechápe, že je potřeba dítě rozvíjet a učit ho něčemu novému. Za mě by to byl důvod odebrání, protože je to i o průšvih. Nedokáže mu zajistit bezpečí. Nedokáže předvídat věci. Maminka za to sice nemůže, protože má nižší inteligenci.

**DC3/2 Jak vnímáte za nutné zvyšování kompetencí dítěte v rodině?**

Je to důležité, ono to i děti chtějí. Pořád člověk slyší „já sám“.

**DC3/3 Jaké prostředí je pro vás dostačující a naopak nedostačující pro vhodné vzdělávání v původní rodině?**

Rodič, který je feťák nebo alkoholik tak není ve vhodném prostředí, kde by se mohlo vzdělávat. Dítě by mělo mít svoje hračky dostupné. Je jedno, jakou má židli nebo stůl, ale ať se mu to nějak přizpůsobí. Takže ať ví, kde má hračky, pastelky, nejlépe nějaký koutek, kde všechno najde.

**DC4/1 Pokud se jedná o dítě, které je emočně zanedbané (jeho emoční vývoj je opožděný z důvodu zanedbání), je pro Vás toto zanedbání důvodem k nenavrácení dítěte do původní rodiny? (uveďte příklad)**

Já si myslím, že je spousta rodičů, kteří se postarají o bydlení, chodí do práce, mají v sobě v cit v té základní péči, ale v této oblasti je často na hraně nebo i nevyhovující, ale neodebírání se, protože se to i nepozná, když je dobře oblečené a je o něj dobře postaráno v ostatních věcech. Když je dítě zanedbávané emočně, tak bych ho rozhodně nechtěla vracet do takové rodiny.

**DC4/2 Jak je pro Vás důležité, aby rodič byl pro dítě průvodcem v poznávání emocí dítěte a pomocníkem v jejich zvládnutí?**

Důležité to je hlavně pro dítě. Když je v té emoci, tak si potom neví rady. Když potom zjistí, že ho někdo chápe, tak je to pro něj snadnější.

**DC4/3 Do jaké míry je podle vás důležité, aby dítě umělo navazovat nové vztahy (s dětmi, dospělými v jeho okolí), může to být důvodem k nenavrácení dítěte do původní rodiny?**

Myslím si určitě, že se tohle fakticky neřeší, ale důležité to je. Ulehčuje to dítěti život. Když se naučí, jak jednat s lidmi. Jak se slušně zeptat a ne na něj pokřikovat. On je to nakonec naučí kolektiv ve škole.

**DC5/1 Je pro vás rozhodující pro navrácení dítěte do původní rodiny, aby dítě mělo jistou citovou vazbu s pečující osobou (nejčastěji s matkou)?**

Je to klíčové pro dítě a je to ideál, když mají citovou vazbu, ať už se dává kamkoliv (do původní rodiny, pěstounské, náhradní). Nezažila jsem to ale. Ve chvíli, kdy se bude vracet, tak to je ideální, když tam bude vazba. Je důležité tu vazbu v náhradní péči udržovat. Když je vazba, tak se o dítě bude dobře starat. Nenechá ho zmrazit ani o hladu.

**DC5/2 Do jaké míry je pro vás překážkou, aby se dítě vrátilo do původní rodiny, pokud se u dítěte projevila psychická deprivace způsobená nedostačující citovou vazbou (nedostatek lásky, citové vřelosti a podpory)?**

Tady to se nedá naučit. Takže bych dítě nevracela a raději bych našla jinou rodinu, která se o dítě z této emoční stránky postará.

**DC6/1 Pokud bylo dítě odebrané z rodiny kvůli syndromu CAN, jak hodnotíte možnost návratu dítěte do původní rodiny?**

Já to vidím, jakože se tam nedá navrátit. Jedině kdy bych možná navrátila, když by ten, který týral, by odešel a druhý rodič, který by nebyl aktérem, ale ani tomu činu nepřihlížel. Musí se ale zbavit tyрана. Když pomine tyran, tak vrátit.

**DC6/2 Dítě má být chráněno před fyzickou a psychickou újmou, pokud tomu tak není, v jakých případech je podle Vás nevhodný návrat do původní rodiny?**

Jestli je to dítě spojené s matkou a vidí, že ji tatínek ubližuje, ale dokáže odejít, tak bych vrátila. Ale beze změny situace bych nevracela.

**DC6/3 Dítě se potřebuje cítit v bezpečí, jak byste rozeznávali, kdy se tak necítí a vnímali byste to jako důvod k nenavrácení dítěte do původní rodiny? Jak vnímáte strach dítěte?**

Já to vnímám tak, že pokud je dítě vystrašené a bojí se rodičů, tak bych nevracela. Děti mají důvod, proč se bojí a třeba nám to říci nemusí, bojí se to říct nebo jsou moc malé na to, aby to řekly.

**DC6/4 Jak byste hodnotili, zda původní rodina dostatečně zajišťuje ochranu dítěte a v jakých případech je podle vás zajištění bezpečí dítěte nedostačující k navrácení dítěte do původní rodiny?**

Někdy vidím, že tatínek nedokáže zajistit to bezpečí, protože to neumí, ne že by nechtěl. Neumí vyhodnocovat rizika a nedokáže ji ochránit. Nemá zkušenost.

Asi by mě to napadlo, že kdybych vracela dítě a rodiče by měli doma divný kamarády, ze kterých by byly cítit drogy, a bylo by vidět, že jsou nebezpečný a sami pijou nebo berou drogy, tak je nedokáží ochránit.

Aby rodina zajistila ochranu dítěti, tak si myslím, že je důležité zajistit dobré jídlo, trochu zeleniny a ovoce. Aby si dítě mylo ruce a celkově byla dobrá hygiena a aby dítě bylo v bezpečí. Takže třeba aby doma nebylo pro dítě něco velmi nebezpečného.

## **Pěstoun na PD 3**

(Zdroj: vlastní audiozáznam)

### **DC1/1 Co je podle Vás nutné, aby rodič splňoval v potřebě bydlení proto, aby se dítě mohlo vrátit do rodiny?**

Aby mělo svoji postel, aby tam bylo teplo a klid, ne nějaká ubytovna, to si nemyslím, že je vhodná. Dítě toho tolik nepotřebuje, aby mělo jídlo, čisto, aby na něj nikdo neřval.

### **DC1/2 V jakých případech byste nedoporučovali navrácení dítěte, pokud jeden z důvodů odebrání dítěte bylo nevyhovující bydlení?**

Já si myslím, že jsou nejhorší ubytovny, kde jsou i někteří dospělí tzv. „živly“ - pijí tam alkohol apod. To si myslím, že není vhodné, ale jinak může být - předávala jsem dítě, kdy opravdu ten nábytek a vybavení bylo poměrně různé, potlučené, ale bylo tam čisto a mamka všechno natřela, aby to nějak vypadalo a aby tam bylo příjemně. Já bych tedy nebyla pro ubytovny, protože tam si myslím, že je to pro děti nevhodné, ale jinak jak mají zařízený byt, tak to není důležité, hlavně, ať je tam čisto, protože někdy vidíte až nepředstavitelný věci.

### **DC1/3 Jaké prostředí je podle Vás nevhodné pro dítě?**

Myslím si, že vyloučené lokality nejsou dobré, v azylovém domě to taky není idylka, ženské se mohou dohadovat, (nahlídla jsem tam, když jsem předávala dítě), ale není tam (v azylovém domě) alkohol. Když se v ubytovně chlapi ožerou a začnou se rvát, tak to není příjemné pro nikoho – obzvlášť to není dobré pro novorozeně a i větší, ale pokud je ta domácnost ve městě nebo na vesnici, to je jedno.

### **DC1/4 Finanční situace rodiny velmi ovlivňuje materiální potřeby dítěte, je podle vás zhoršená finanční situace rodiny důvodem nenavrácení dítěte do rodiny (např. dluhy, exekuce, chybí peníze na elektriku, vodu)? Uveďte příklad.**

To si myslím, že problém je, když není na elektriku, na vodu a když je exekuce a peníze jim seberou a potom nemají na výživu dětí, tak to potom problém je. Nemusí mít dítě všechno. Nemusí mít značkové oblečení, může mít po někom, nebo větší děti nemusí mít tablet, ale když není na elektriku, na vodu, není tam jistota bydlení. Je tam stres.

### **Takže byste nevrátila dítě, dokud se tyto problémy nevyřeší?**

Ano, aby na ty základní věci měli peníze. Dobře, tak když mají exekuci a seberou jim peníze, ale zůstane jim na jídlo, ale pakliže není ani na elektriku ani na vodu, tak jako co, to prostě nejde.

**DC2/1 Pokud je zanedbaná základní péče dítěte (např. zdravotní stav dítěte, stravování), je pro vás důvodem nenavrácení dítěte do původní rodiny? (uved'te příklad)**

Zdravotní stav, který je zapříčiněný rodičem, může být důvodem nenavrácení dítěte do rodiny. Musí na sobě začít pracovat. Protože pokud podmínky zlepší, tak ano. Taky jsem vracela do rodiny, kde bylo odebrané kvůli drogám apod. ale když se srovnají, tak to není zas takový problém, když mají dozor sociálky daný soudem, aby se mu nemohly vyhýbat. Oni se tomu nemohou vyhnout, když to mají dané soudem. Když dozor soudem nemají daný, tak se ztratí někde, že jo, ale pakliže ten dozor daný soudem mají a zapracovali na sobě, tak to jsou jeho rodiče. Vždycky si myslím že je to lepší, když jdou k rodičům. Tu jednu šanci bych jim ještě dala.

**DC2/2 Je pro Vás nevhodné oblečení pro dítě důvodem nenavrácení dítěte zpět do péče? (Pokud dítě nosilo v péči rodiče nevhodné oblečení do počasí dlouhodobě, nevhodnou velikost nebo oblečení zapáchalo)**

Toto dítě se nepůjčuje, vždy je pod mým dozorem. Asi bych výhrady měla. Předávám ho nějak oblečený a oni by to měli dodržet. Teď možná odpovím jinak než byste možná chtěla, že někdy rodiče nevoní a nejsou čistý. Mají výhradu k tomu, že dítěti dávám pusinku. To se jim fakt nelíbí, ale že oni smrdí, to jim nevádí teda. To víceméně přecházím. Dítěti potom (myslí se po kontaktu s rodičem) oťru ruce, obličej vlhčenými ubrousky. Doma se převlékne vykoupe a je to. To mi jako nevádí. Jo, takto to je, že často jsou rodiče špinaví, ale to mi osobně nevádí. Pokud bych jim tedy půjčovala dítě na nějaký čas a oni by ho z toho teplého oblečení, i když by byla zima, svlíkli, tak bych výhrady měla, ale vyřešila bych si to přímo s nimi. Ale nemyslím si, že by to měl být ten nejhlavnější důvod proč ne (myslí se tím, proč dítě nenavrátil do původní rodiny). Myslím si že chyba v tomto systému je ta, že třeba jsem měla dítě, kdy matka měla děti ráda, ale neuměla pečovat, nevěděla základní věci a myslím si, že je chyba v tom systému, že je všechno dobrovolné. Já jsem si myslela, že pomoc od charity apod. tak že ta matka, když chce od státu peníze, tak by měla přijímat i pomoc, a to více méně povinně. Aby se naučila o ty děti pečovat a to nefunguje a to si myslím, že je špatně. Když mamka neví, že když uvaří oběd, nějakou omáčku s masem a nechá to celý den na sporáku, a další den to chce ohřát, tak to nebude asi k jídlu. Takové základní věci. Tam si myslím, že by opravdu charita měla mít možnost, že pokud mamka chce od státu peníze, že by měla mít za povinnost tady tu pomoc, aby se naučila ty nejzákladnější věci. Myslím si, že by měla mít za povinnost tady tu pomoc přijmout. Jo, to vidím jako základní. Ta ženská měla děti ráda, což většinou třeba nemají, nebo někteří mají pózu, že děti mají rádi, ale skutek utek protože když je nebudu já, tak je nebude mít nikdy. Tato matka to tak neměla, ale měla tyto mezery. Mně bylo docela líto. Řešila jsme to s krajem, takže když ona nechce spolupracovat, tak ty peníze stejně dostane a spolupráci může odmítnout. Když ona to odmítne a nenaučí se to, nebude to moct předat dětem, které zůstaly a potom se to bude opakovat. Tři děti, které má v péči mají nějakou retardaci. Kdežto tu, kterou jsme měli my, tak ta prospívala dobře. Měli jsme ji u sebe rok. Matka v porodnici chtěla dát dítě k adopci, ale po nátlaku od personálu, si ji nakonec chtěla nechat. Po dohodě se soudcem jsme za ní začali jezdit. Byli jsme tam od rána do večera. S tím že mi soudkyně jasně řekla, že já ji nebudu pomáhat, ale budu pouze hlídat bezpečnost dítěte, které mám v péči.

Nebudu ji pomáhat s ničím. Což jsem dodržela, hlídala jsem bezpečí dítěte, které jsem měla v péči a vlastně matka pochopila, že to nedá. Tohle jediné dítě má teď úžasné pěstouny. Ve školce je chválené, teď chodí do školy, kde je chválené jako jednička a všechny ty její ti děti mají retardaci a ona na ně pobírá peníze. Ale kdyby dostaly od základu to, co dítě potřebuje, tak by mohly být taky úplně někde jinde, protože ona to prostě neuměla. Přišlo mi to škoda, na je opravdu měla ráda, sice svojí jednoduchostí, ale měla je ráda. Ostatní říkají, že když je nebudu mít jí, nebude je mít nikdo. Nedám je k adopci. Ona ji taky nakonec nedala k adopci, ale měla štěstí, že kápla na dobré pěstouny. Je to holčička, která je smíšeného etnika a je opravdu dobrá. Z toho pak má člověk radost. Myslím si, že sourozenci mohli být taky na tom jinak Za ten týden jsem toho taky dost viděla. Kdyby byly syceny, tak by na to taky nebyl tak jak na tom teď jsou. V tom ten systém selhal.

**DC2/3 Pokud rodič neučí dítě správné hygieně (nebo je dítě zanedbávané z hlediska hygieny a hygienických návyků), je podle Vás důvodem k nenavrácení dítěte zpět do péče, uveďte příklad?**

Jde o to, jak je dítě staré. Pakliže je to miminko a bude zanedbávaná péče, tak bude ohroženo na zdraví. Když už je to starší dítě, tak by měla začít fungovat školka, škola. Takže asi ne. Školka by to měla dítě doučit a měl by být poté taky tlak ze školy a ze spolužáků. U větších dětí by to neměl být důvodem. Jenom to, že jsou špinaví a nečistí si zuby.

**DC2/4 Co podle Vás znamená nedostatečný dohled nad dítětem, který by byl nedostačující pro návrat dítěte zpět do péče?**

Pakliže jsou závislí na alkoholu a na drogách, tak to může být nedostačující dohled, když jsou v rauši. No ale jinak nevím. Asi kdyby chodili ven a nechávali takhle malé děti (dva měsíce staré miminko) samotné doma, nebo byli doma a byli by sjetí, ale jinak jako...

Pakliže by byli závislí na návykových látkách, tam bych opravdu... Těžko se to určuje a těžko se to potom, když to cejtíte, že to není úplně dobrý, tak se vám dítě těžko předává.

**DC3/1 Dítě je potřeba motivovat k učení se novým věcem, pokud mu v původní rodině tato potřeba nebyla naplněna, v jakých případech je důvodem k nenavrácení dítěte do rodiny?**

Já si myslím, že by mělo být navracené vždycky. To že jsou rodiče trubky, jako mentálně níž, to neznamená, že nemohou mít v péči dítě, ale musí tam ten systém nastavit školku, mimoškolní aktivity, asistenta, který bude chodit a bude s ním ty úkoly dělat, což jsou nevidomí, neslyšící a podobně. Potřebujou tyto služby taky pro ty děti. Tam si myslím, že to není úplně důvod k nenavrácení. Pokud budou dostávat péči a lásku, tak si myslím, že stát má páky na to, aby tomu dítěti vzdělání zajistil. Třeba neziskovkou. Třeba bude mít dítě nějakého asistenta na úkoly. Aby byly děti přednostně dávány od školky. Myslím si, že by to neměl být důvod k odebrání.

### **DC3/2 Jak vnímáte za nutné zvyšování kompetencí dítěte v rodině?**

Tam si myslím, že by měl ten stát suplovat, protože pokud rodiče nejsou úplně chytrý, jsou jednoduchý a podobně, tak jim to stačí, ale ten stát by to měl vědět jak od pediatra, tak ty lidi by měli být v hledáček sociálních pracovníků od začátku vlastně. Tam by to mělo být kompenzované, aby dostalo co potřebuje, to je o tom, jak jsem říkala na začátku, že ona to nemusí tu péči od státu přijmout. Kroužky po škole, zrovna tak ve školce, aby tam byl nějaký systém, aby dítěti pomáhal.

### **DC3/3 Jaké prostředí je pro vás dostačující a naopak nedostačující pro vhodné vzdělávání v původní rodině?**

Předávala jsem zpátky děti do rodin, tak mi někdy nepřišlo tak hrozné, jako když jsem předávala do pěstounské péče. Ale žije a vypadá dobře z fotek. Ne vždycky, co se líbí mě, nemusí být norma pro někoho jiného.

#### **Takže nepotřebuje mít svůj stoleček nebo koutek?**

Mít svoji postel, svůj koutek, ale nepotřebuje mít svoji místnost. Máme pět dětí a my zrovna máme možnost dát každému svůj pokojíček, ale není to důležité. Ta postel s nočním stolkem je důležité, ale jakou má židli, to je jedno. Někdy počítač potřebují, ale nemusí být nějak výkonný.

#### **Jak hodnotíte nepořádek v domácnosti?**

Myslím si, že ty děti jsou pružný a jsou na to zvyklý, že jim to tak nepřijde, že to hodnotíme my. Což byli ti pěstouni. To dítě si zvykne. Děti více potom s věkem vidí u kamarádů, jak to vypadá jinde, ale myslím, si, že to není nejdůležitější. Štvát ho to může, ale neublíží.

### **DC4/1 Pokud se jedná o dítě, které je emočně zanedbané (jeho emoční vývoj je opožděný z důvodu zanedbání), je pro Vás toto zanedbání důvodem k nenavrácení dítěte do původní rodiny? (uveďte příklad)**

Tam je to trochu složitější. Ale zase. Tam by měl pomoci stát. Pakliže to jde a dítě není ohroženo na životě, tak si myslím, že by mělo být s rodiči, pokud není ohroženo na životě. Což jsou ty drogy, alkohol, tu ubytovnu vidím taky velmi špatně, protože tam taky nepochytí nic a není tam klid, ale pokud ho táta nebo máma nemlátí, tak bych to neřešila.

Já jsem ráda, že nejsem soudce, protože matka, která jim neumí dát vzdělání, nějak je emočně zajistit, tak přesto je má ráda. Jenom to s nimi neumí. Zase si myslím, že by tam měly být neziskovky a kdyby jejich péči musela přijímat, tak by na tom děti byly líp. Ona by tu péči měla dostávat od neziskovek, tak, že by jí učili, jak to s dětma má dělat. Já jsem jí to ten týden učila taky, protože ty děti, to bylo hrozný. Děti jenom lítaly, se vším třískaly, rvaly se. To byly děti rok a kousek, jedno do roka a potom čtyři a tři. Ona nevěděla, že to prý nejde. Že to tomu dítěti všechno stejně zboří. Já jsem jí ale říkala, že si k němu má sednout a snažit se, aby mu to nezbořil a snažit se. Tito rodiče by měli dostat podporu, aby věděli, co s těma dětma mají dělat. Měli by za povinnost s nimi chodit do mateřských center nebo něco podobného by mělo být pro tyto rodiny, aby se ty mámy



učily a ty děti tu hodinu denně měly. Potom, ať si s nimi dělá, co chce, ale je to jejich máma. Vždycky si na ně vzpomenu, že kdyby byly jinde, ale ona je měla ráda, neubližovala jim, jenom to neuměla.

**Myslíte si, že je má natolik ráda, že by tuto pomoc přijala?**

Tady tu by možná přijala. Potom jsem jí vysvětlovala, že pokud je nenaučí si hrát, tak že potom tady budou lítat a rvát. To musí být hrozné. Když jsme tam s ročním dítětem byli, tak se holčičce u ní nelíbilo, protože byla zvyklá na klid a tam klid nebyl. Takže uměla dát najevo, že tam být nechce. Trhala biologické matce vlasy a to mě nikdy nedělala.

**DC4/2 Jak je pro Vás důležité, aby rodič byl pro dítě průvodcem v poznávání emocí dítěte a pomocníkem v jejich zvládnutí?**

Do takové rodiny se dítě předává mnohem lépe. S úsměvem, klidem. Potom tam to dítě i rádo jde. Musíte na tom hodně pracovat, aby dítě od vás cítilo, že je to v pořádku, lépe se na ty lidi překlopot. Pokud vám ty lidi nesednou, tak je to hrozně těžké dítě vracet a zpracovat to v sobě.

Určitě je to velmi důležité pro dítě, aby se mu pomáhalo v různých situacích s emocemi. Zvláště u těchto dětí.

**DC4/3 Do jaké míry je podle vás důležité, aby dítě umělo navazovat nové vztahy (s dětmi, dospělými v jeho okolí), může to být důvodem k nenavrácení dítěte do původní rodiny?**

Furt si myslím, že je rodina to hlavní. Určitě by to nemělo být důvodem. Zase by tam měly být pomocné organizace, které dítěti ukazují, jaký by to mělo být. Hodně to okouká ve škole a školce. Ale právě tam si myslím, že je špatná ta ubytovna, azylový dům není tak hrozný. Je tam nějaký řád. Na ubytovně je pořádek. Chlapi pijou a hádají se. V noci není klid.

Je to těžké a jsem ráda, že ten soudce nejsem, ale je pravda, že když berou drogy a potom dokážou, že jsou půl roku čistý, tak ještě neznamená, že za tři měsíce v tom nejsou znova. Protože s dětmi vznikne stres a můžou být zpátky, tam, kde byli.

**DC5/1 Je pro vás rozhodující pro navrácení dítěte do původní rodiny, aby dítě mělo jistou citovou vazbu s pečující osobou (nejčastěji s matkou)?**

Já bych to tak rozhodně chtěla, ale někdy to tak není. O tom nerozhoduju já, ale rozhoduje to soud a obzvláště jednou bych to dítě nevrátila. Obzvláště té ženské ne. Protože jí je jedno, jestli se dítě chce pochovat, nebo ne. Tam bych ho nevrátila.

Měla by tam být ta vazba. Dospělý člověk by měl respektovat potřeby dítěte. Pokud to dítě se zrovna nechce chovat, tak by se chovat nemělo. To si myslím, že bylo znásilňování dítěte. Bylo tam toho víc.

**DC5/2 Do jaké míry je pro vás překážkou, aby se dítě vrátilo do původní rodiny, pokud se u dítěte projevila psychická deprivace způsobená nedostačující citovou vazbou (nedostatek lásky, citové vřelosti a podpory)?**

Opět je to na systému, já s tím nic neudělám. Já ho mohu nějak připravovat, aby bylo v pohodě. Aby se nebálo. Jinak by to pro mě bylo překážkou, ale nemůžu nic říct, protože kdybych řekla, tak mě usaděj. Systém je špatnej a psychologové říkají, že je to horší, než to bylo. Hodně se jde, aby bylo u rodičů, s tím problémem nemám. Jen jsem zažila hodně divného otce dítěte, který byl manipulátor a dítě údajně mlátil (měsíční dítě). Dítě u něj nechtělo být. Takhle malé miminko hrozně plakalo v jeho náručí a nechtěl mi ho vrátit, ať ho zklidním. Nedopadlo to vůbec dobře. Dítě má nadosmrti zdravotní problémy.

**DC6/1 Pokud bylo dítě odebrané z rodiny kvůli syndromu CAN, jak hodnotíte možnost návratu dítěte do původní rodiny?**

Těžko. Já jsem měla takové dítě, dítě ve dvou měsících skončilo v nemocnici, protože nevidělo kvůli krvácení do mozku, polámané končetiny mělo, no tak tam bych hodně řvala, kdyby se mělo vrátit. Za ten čin sedí matka, ale jsem přesvědčená, že to udělal on. Dítě nemělo lámavost kostí. Všichni doktoři se shodli na tom, že to nebyl žádný pád, jak se uvádělo, že mamince spadlo z náručí a že s ním zaklepala. Byly to starší i novější zranění, a že musel někdo třískat hlavou o podložku. Není to prý jinak možný. Tam bych ho rozhodně nevrátila.

Pakliže by bylo vráceno tomu, kdo to neudělal, že by se třeba rozvedli a šel by k někomu, kdo to neudělal, to by bylo něco jiného. Ta druhá osoba, by tomu měla zabránit.

**DC6/2 Dítě má být chráněno před fyzickou a psychickou újmou, pokud tomu tak není, v jakých případech je podle Vás nevhodný návrat do původní rodiny?**

Pakliže pečující osoba, tedy nejčastěji matka nedokáže zajistit bezpečí dítěte, kvůli tomu, že toho chlapa miluje, tak si myslím, že by ta ten návrat být neměl. Ona by si měla vybrat to dítě a ne chlapa. Ty holky to neumějí, když tak si najdou podobného chlapa často.

**DC6/3 Dítě se potřebuje cítit v bezpečí, jak byste rozeznávali, kdy se tak necítí a vnímali byste to jako důvod k nenavrácení dítěte do původní rodiny?**

Když se dítě necítí v bezpečí, tak se pak podle toho i chová, poznáte to na něm, že má strach. Může být potom agresivní i k ostatním dětem, a přitom to může být z toho, že je doma šikanované a necítí se v bezpečí. Pakliže se dítě opravdu rodiče bojí, mělo by být vyslyšeno. Já uteču, když mě mužský naprdne, ale když se dítě bojí doma, tak co má dělat, to je hrozný.

**DC6/4 Jak byste hodnotili, zda původní rodina dostatečně zajišťuje ochranu dítěte a v jakých případech je podle vás zajištění bezpečí dítěte nedostačující k navrácení dítěte do původní rodiny?**

Pakliže to neumí, vystavuje blízkému kontaktu s pochybnými osobám a nevnímá to jako nebezpečné, tak rozhodně ne. To je hrozně důležité.

## **Pěstoun na PD 4**

(Zdroj: vlastní audiozáznam)

### **DC1/1 Co je podle Vás nutné, aby rodič splňoval v potřebě bydlení proto, aby se dítě mohlo vrátit do rodiny?**

Hlavně aby dítě mělo teplo, aby mělo svoji postel a aby zabezpečení – jídlo, potraviny a hlavně maminku přítomnou. Jestli to bude malý byt, uklizený byt to není pro mě důležité.

### **DC1/2 V jakých případech byste nedoporučovali navrácení dítěte, pokud jeden z důvodů odebrání dítěte bylo nevyhovující bydlení?**

Pro mě by bylo nevyhovující, pokud by byl partner, který bere drogy a ubližuje mamince a dítěti, aby byl v bytě a potom, kdyby maminka nemohla zabezpečit na jídlo, energie, oblečení pro dítě. Dítě má být v bezpečí, aby mu nikdo neublížil.

### **DC1/3 Jaké prostředí je podle Vás nevhodné pro dítě?**

Ubytovny ani vyloučené lokality nejsou důvodem nenavrácení dítěte, ale po zkušenostech co mám, jak sdílíme ty problémy, tak to nedopadá dobře. Ty ubytovny nejsou dobrá věc, ale bohužel někdy maminkám nic jiného nezbyvá. To pro mě není úplně důvod. Je to hlavně na mamince a na doprovázející organizaci, která by je měla kontrolovat, jestli je tam všechno v pořádku. Musejí mít někoho, kdo je doprovází, ale to dneska taky není. To se zjistí, až když přespávají na ulici. Tohle aby se víc řešilo, aby měli oporu. V téhle situaci se maminka pravděpodobně nalepí na partnera a pak má myšlenky úplně někde jinde. Ubytovna může být, ale měla by být kontrolovaná, zda je tam všechno v pořádku, ale zpravidla to nebývá.

Pokud se dítě do rodiny vrátí, kde není jisté, zda se berou drogy apod. organizace by měla s rodinou pracovat. Když už jim dítě vrátí, tak na sebe berou odpovědnost, ale neděje se to.

### **DC1/4 Finanční situace rodiny velmi ovlivňuje materiální potřeby dítěte, je podle vás zhoršená finanční situace rodiny důvodem nenavrácení dítěte do rodiny (např. dluhy, exekuce, chybí peníze na elektriku, vodu)? Uveďte příklad.**

Ne, ale jde o to, zda mají možnost požádat o dávky, jestli vědí, že můžou požádat a komu, kde. Potřebují nějakou pomoc, která jim řekne, co. Vše se odvíjí od toho, aby byla kontrola. Mě to je někdy nepřijemný, ale nic s tím neudělám. Někdy je těžké se s tím smířit, Většina pěstounů se nesmíří a často skončí. Nevrátila bych je, pokud by neměli na vodu, elektriku, protože pokud nemají na tohle, nemají na nájem a zůstanou na ulici. Na ulici dítě nemůže být.

Když situaci vyřeší, tak určitě navrátit.

**DC2/1 Pokud je zanedbaná základní péče dítěte (např. zdravotní stav dítěte, stravování), je pro vás důvodem nenavrácení dítěte do původní rodiny? (uveďte příklad)**

Asi ano, protože tyto věci, co se dítěte týče považuji za základ. To že nebude mít vyčištěné zuby je opomíjené, než když nemá co jíst. Stalo se, že mamina míchala vodu s moukou, protože neměla na dětské mléko – dítě tím zabila. Teď záleží na tom, na jaké jídlo nemají. Pokud se musí dítě krmit mlékem, dětské mléko je velmi drahé tak místo toho dají obyčejné, tak dítě trpí bolestmi břicha a tyhle maminy to neřeší. Dítě je nervózní, matka taky a potom jim ubližují. Často nedostávají zeleninu, ale spíše sladkosti. Pro mě je zásadní, aby dostalo najíst, ale skladba jídelníčku bych tolik neřešila. Pro mě je základní, aby dostalo základní péči a základní jídlo. Jedna maminka nechodila k lékaři s dítětem. Ani neměli kartu. Takže se opožděně dávali očkování, to mi nevádí, ale děti nocovali v zimě venku a měly náběh na zápal plic. Když je to dítě nemocné, tak je potřeba, aby mamina s dítětem došla k lékaři, aby ho neléčili sami doma nebo neléčili vůbec. Táhnou se to s nimi na celý život.

**DC2/2 Je pro Vás nevhodného oblečení pro dítě důvodem nenavrácení dítěte zpět do péče (pokud dítě nosilo v péči rodiče nevhodné oblečení do počasí dlouhodobě, nevhodnou velikost nebo oblečení zapáchalo)? / V jakých případech je podle Vás nevhodné navrátit dítě do původní rodiny, pokud rodič nezvládá nápravu v poskytnutí dítěti vhodného oblečení?**

Při kontaktech s rodiči se často dítě vrací špinavé, zavšivené, ale řeší se to s organizací. Mně se to nelíbí, ale úřady rozhodují. Často při kontaktech rodiče kupují sladkosti a nezdravá jídla, a děti se tím nacpávají, protože děti, které zažily trauma, se často dojdají. Rozhodně by se mi to nelíbilo.

**DC2/3 Pokud rodič neučí dítě správné hygieně (nebo je dítě zanedbávané z hlediska hygieny a hygienických návyků), je to podle Vás důvodem k nenavrácení dítěte zpět do péče? (uveďte příklad)**

Každý to má jinak, ale to už by muselo být hodně špatné. Malé děti jsou hrozně rychle opruzené. Není to důvod k nenavrácení, protože lidi žijí různě. Kdyby tam zůstaly v té rodině, budou tak žít celý život a budou tak žít i jejich děti a dál a dál. Mě osobně se to nelíbí, ale nebyl by to pro mě důvod nenavrácení, ale měl by to někdo hlídat.

**DC2/4 Co podle Vás znamená nedostatečný dohled nad dítětem, který by byl nedostačující pro návrat dítěte zpět do péče?**

Znám z příběhu, že se dítě vrátilo do péče otce a otec dítě (1,5 let) nechával samotné doma a chodil do hospody. To říká hodně pěstounů, že rodiče nechávají děti samotné. Takhle potom často volají sousedi policii na základě dětského pláče a dítě bylo odebrané. Rozhodně by mi nebylo příjemné dávat dítě tam, kde vím, že ho budou nechávat samotné.

**DC3/1 Dítě je potřeba motivovat k učení se novým věcem, pokud mu v původní rodině tato potřeba nebyla naplněna, v jakých případech je důvodem k nenavrácení dítěte do rodiny?**

To si myslím, že se neřeší vůbec. Že je nevzdělané, to se neřeší, pokud bude šikovné na ruce, tak bude pracovat ručně, anebo teda bude krást. Děti jsou na to, co nemusí velmi chytlavé. Kdyby ode mě šly na chvíli k mamince mohly by se večer dívat na televizi, nemusely by jít spát, mohly by u toho jíst brambůrky, nemusely by si čistit, zuby, psát úkoly, učit se do školy. Ony na to děti opravdu slyší, to se jim líbí. Takže by mě to hodně mrzelo.

Při vrácení dítěte zpět do péče musíte počítat s tím, že ho rodiče toho moc nenaučí. Děti nejsou vaše a nemůžete jim pomoci. Pro mě to není důvod nenavrácení.

**DC3/2 Jak vnímáte za nutné zvyšování kompetencí dítěte v rodině?**

Je to pro mě důležité, hlavně je pro mě nejdůležitější finanční gramotnost. Finanční gramotnost je pro mě nejdůležitější, protože až vylítnou do světa, tak mají málo financí od státu.

Samostatnost je pro mě taky velmi důležitá, aby se oblékaly samy apod. Ne všechny děti to ale zvládají v sedmi letech. Je potřeba, aby potom obstály v životě, aby se nezadlužily, aby nedůvěřovaly každému, aby nic nepodepisovaly. Pro tyto děti jsou různé školení i vtipnou formou.

**DC3/3 Jaké prostředí je pro vás dostačující, a naopak nedostačující pro vhodné vzdělávání v původní rodině?**

Stoleček není nutné mít, protože často píšou úkoly v kuchyni. Je důležité, aby dítě mělo svůj koutek, kde najde svoje věci, kde má psací potřeby, sešity, knížky, hračky.

**DC4/1 Pokud se jedná o dítě, které je emočně zanedbané (jeho emoční vývoj je opožděný z důvodu zanedbání), je pro Vás toto zanedbání důvodem k nenavrácení dítěte do původní rodiny? (uveďte příklad)**

Ono, pokud takové děti přijdou k vám (pěstounům) tak ono se to hrozně špatně srovnává, vy můžete dělat, co chcete, vy to děláte, ale v tom dítěti už to je. Už je to v něm zakořeněné. Je to opravdu prakticky na celý život. Jakmile v tomto prostředí bylo dlouhodobě, tak vy s tím nic moc neuděláte, pokud se má vracet. Vy to budete dělat, ale prostě pokud má jít zpátky, tak ono už je rozbité. Vy uděláte, co můžete, ale vždycky se to projeví. Vyleze to, co tam bylo. Pokud se tam vrátí, tak už tuplem.

**DC4/2 Jak je pro Vás důležité, aby rodič byl pro dítě průvodcem v poznávání emocí dítěte a pomocníkem v jejich zvládnutí?**

Je to těžké hlavně pro dospělého. I pro mě jako pěstovanku je někdy těžké pomáhat dítěti s emocemi. Protože člověk musí vařit, uklízet apod., a dítě do toho shonu začne křičet.

Takže i jako profesionál to někdy nezvládám. Já kolikrát to sama nezvládám mezi dospělými. Je to těžké, ale je to zároveň pro mě velmi důležité jim pomáhat.

**DC4/3 Do jaké míry je podle vás důležité, aby dítě umělo navazovat nové vztahy (s dětmi, dospělými v jeho okolí), může to být důvodem k nenavrácení dítěte do původní rodiny?**

Cíleně se to asi neučí, ale tím, že s vámi jsou a vy je všude berete, tak se to naučí sami. Odkouká to od vás. To si myslím, že je kámen úrazu u dětí, které jsou v ústavech a v dětských domovech, protože tuhle realitu (jdete na návštěvu, na pohřeb...) vůbec neznají. Takže tím, že jste komunikativní, tak oni to od vás odkoukají. Stejně je ovlivní ti rodiče, jak se budou chovat, s kým se budou chovat, s kým budou navozovat kontakty a že budu navazovat kontakty s partou lidí, která popíjí, bere drogy, to vy neovlivníte, pokud nad tím někdo nebude dozorovat.

**DC5/1 Je pro vás rozhodující pro navrácení dítěte do původní rodiny, aby dítě mělo jistou citovou vazbu s pečující osobou (nejčastěji s matkou)?**

Je to pro mě velmi důležité. Jenomže při tom dnešním předávání neuděláte tak rychle, aby si dítě s pečující osobou vytvořilo jistou citovou vazbu. U miminek je to jednodušší. Je super, když jako pěstoun si vytvořím hezký vztah k osobě, která ho bude přebírat do péče. Pro dítě je to potom jednodušší.

Tady si myslím, že je důležité, že pokud je nějaké podezření toho, že se dítě rodiče bojí, aby s tím dítětem pracoval psycholog a aby se to srovnalo nebo vyřešilo jinak. Pokud by bylo prokázáno týrání apod., tak bych nevracela, ale špatně se to dokazuje.

**DC5/2 Do jaké míry je pro vás překážkou, aby se dítě vrátilo do původní rodiny, pokud se u dítěte projevila psychická deprivace způsobená nedostačující citovou vazbou (nedostatek lásky, citové vřelosti a podpory)?**

Dítě N.. to má do dospělosti (její svěřené dítě do péče). To už nevymizí. U dítěte N to bylo už v bříšku, kdy matka střídala partnery, asi ji ani nechtěla, ale donosila a po narození (2 měsíce života dítěte) ji opustila. Takové dítě je poznamenané do konce života. V takovém případě bych ho tam nevrátila.

**DC6/1 Pokud bylo dítě odebrané z rodiny kvůli syndromu CAN, jak hodnotíte možnost návratu dítěte do původní rodiny?**

To je absolutně nemožné pro mě. Je to za mě nepřípustné. Je to absolutně proti všemu. Zároveň je to často špatně prokazatelné.

**DC6/2 Dítě má být chráněno před fyzickou a psychickou újmou, pokud tomu tak není, v jakých případech je podle Vás nevhodný návrat do původní rodiny?**

To je hrozně těžké prokázat, ale matka nebo pečující osoba by měla zabránit před fyzickou nebo psychickou újmou, protože to dítě ovlivní na celý život. Pokud je matka

bita od otce dítěte a dítě tomu přihlíží, tak to není dobrý, ale je hrozně těžké od něho odejít. Znáám to sama. Jinak určitě je to nevhodné, pokud je to zanedbání od pečující osoby velmi závažné.

**DC6/3 Dítě se potřebuje cítit v bezpečí – jak byste rozeznávali, kdy se tak necítí a vnímali byste to jako důvod k nenavrácení dítěte do původní rodiny?**

Dítě to umí dobře skrývat, takže je to těžké, ale určitě je to jeden z důvodů, kdy je nutné hodně přemýšlet, zda dítě vrátit. Dítě moc dobře ví, proč se bojí. V takovém prostředí by tam rozhodně být nemělo.

**DC6/4 Jak byste hodnotili, zda původní rodina dostatečně zajišťuje ochranu dítěte a v jakých případech je podle vás zajištění bezpečí dítěte nedostačující k navrácení dítěte do původní rodiny?**

Vy s rodinou nejste, takže to ani nezhodnotíte. Původní rodina moc nepouští pěstouny domů. Nevím, jak bych to mohla zhodnotit. I když děti mají matky rádi, tak často mohou být zdrogované, napité. Jejich přítel třeba zneužívá její dítě a ona se to musí dívat nebo je pod vlivem drog a je jí to jedno. Často vidím jako problém partnera matky dětí. Takže určitě je důležité dětem zajistit ochranu, ale pod vlivem drog alkoholu nedokáží zajistit potřebnou ochranu. Do takové rodiny bych rozhodně nevracela.



## **Pěstoun na PD 5**

(Zdroj: vlastní audiozáznam)

### **DC1/1 Co je podle Vás nutné, aby rodič splňoval v potřebě bydlení proto, aby se dítě mohlo vrátit do rodiny?**

Stálé bydlení, může to být ubytovna i azylový dům, ale jde hlavně o jistotu bezpečného domova. Hlavně, abyste měly, kde vypsát, kde umýt, kde si dojít na záchod, nějaké základní hygiena, ale jestli mají televizi, to je jedno. Hlavně, ať je tam postel, teplá voda, záchod. Ty základní věci.

### **DC1/2 V jakých případech byste nedoporučovali navrácení dítěte, pokud jeden z důvodů odebrání dítěte bylo nevyhovující bydlení?**

Já si myslím, že má být u mámy, pokud mu dokáže zajistit bezpečí a základní věci, tak to stačí. Já si myslím, že i v horších podmínkách může vyrůst šťastné dítě, když ta máma se dostatečně postará. Ty materiální věci nejsou zas tak důležité.

### **DC1/3 Jaké prostředí je podle Vás nevhodné pro dítě?**

Tam, kde se vyskytují drogy, to si myslím, že je špatně. Lidi to ovlivní a nemusí se chovat dobře k dětem. Vadí mi prostředí, kde jsou drogy, ale jinak mě nic jiného nenapadá. Vyloučené lokality mi nevadí, spíše ty drogy.

### **DC1/4 Finanční situace rodiny velmi ovlivňuje materiální potřeby dítěte, je podle vás zhoršená finanční situace rodiny důvodem nenavrácení dítěte do rodiny (např. dluhy, exekuce, chybí peníze na elektriku, vodu)? Uveďte příklad.**

Já si myslím, že to není důvod. Vždycky je nějaká pomoc, nějaká organizace, která může materiálně pomoci. Do zhoršené finanční situace se může dostat kdokoli z nás a záleží na tom, jak se k tomu dotyčná rodina postaví. Pokud rodina může využít nějakou organizaci, potravinovou banku, oblečení, tak to docela funguje. Hlavně ti rodiče by toho měli využít. Jsou různé dávky, nebo tak, takže si myslím, že je to řešitelné. Že pokud rodič chce, tak to jde vyřešit.

### **DC2/1 Pokud je zanedbaná základní péče dítěte (např. zdravotní stav dítěte, stravování), je pro vás důvodem nenavrácení dítěte do původní rodiny? (uveďte příklad)**

Je to problém. Tu zkušenost mám, že děti byly hladové a nenasycené. Když jsou špinavé, to mi tolik nevadí, ale jídlo a pití je velmi zásadní. Zažila jsem, že dítě dostalo rohlík a raději snědlo drobky, protože na to nebylo zvyklé a to je za mě hodně špatné.

**DC2/2 Je pro Vás nevhodného oblečení pro dítě důvodem nenavrácení dítěte zpět do péče? (Pokud dítě nosilo v péči rodiče nevhodné oblečení do počasí dlouhodobě, nevhodnou velikost nebo oblečení zapáchalo)**

Když je špinavé, to zas takový problém není, ale aby bylo dlouho dlouhodobě promrzlé, tak to je špatné. Takže by pro mě mohl být důvodem nenavrácení dítěte zpět do péče, protože se to nenaučí. Je to zdraví nebezpečné. Může dostat zápal plic apod.

**DC2/3 Pokud rodič neučí dítě správné hygieně (nebo je dítě zanedbávané z hlediska hygieny a hygienických návyků), je podle Vás důvodem k nenavrácení dítěte zpět do péče, uveďte příklad?**

Je to určitě důvod. Pokud nebude mít hygienické návyky, tak tím bude trpět, protože je to nezajištění základních potřeb. Svrab a vši jsou rozhodně špatně, když se to neřeší. Dítě má bolesti.

**DC2/4 Co podle Vás znamená nedostatečný dohled nad dítětem, který by byl nedostačující pro návrat dítěte zpět do péče?**

Když děti zůstávají samy bez dohledu. Když děti zamknou doma nechají je tam.

**DC3/1 Dítě je potřeba motivovat k učení se novým věcem, pokud mu v původní rodině tato potřeba nebyla naplněna, v jakých případech je důvodem k nenavrácení dítěte do rodiny?**

Když ten rodič nedává dítě do školek a škol. Když zanedbávají tohle. Někteří rodiče nejsou schopni děti učit něčemu, ale minimální základ je, aby dítě odvádělo do školy a školky, aby to dítě navštěvovalo. To že rodič nenaučí dítě kreslit nebo počítat, tak to nevidím jako důvod nenavrácení dítěte rodičům.

**DC3/2 Jak vnímáte za nutné zvyšování kompetencí dítěte v rodině?**

Já si myslím, že se to může naučit ve školce. Neviděla bych to jako důvod, aby se dítě nevrátilo do rodiny.

**DC3/3 Jaké prostředí je pro vás dostačující, a naopak nedostačující pro vhodné vzdělávání v původní rodině?**

Nezanedbat tu péči, aby nebylo samo, aby s ním někdo byl, aby vyrůstal v klidu, a ne kde je neustále šrumec a rámus. Prostě ten klid a pohoda na to, aby se mohlo vzdělávat. Je důležité, aby mělo stůl a svůj koutek. Nějaké minimální zázemí na to, kde může psát a kreslit.

**DC4/1 Pokud se jedná o dítě, které je emočně zanedbané (jeho emoční vývoj je opožděný z důvodu zanedbání), je pro Vás toto zanedbání důvodem k nenavrácení dítěte do původní rodiny? (uved'te příklad)**

Je to hodně důležité, aby ty děti se naučili mít vztahy, být veselé, aby se naučily projevovat emoce, aby nebyly trestané za to, když vyjadřují emoce. Je důležité, aby cítili emoce i od rodičů, že je má někdo rád.

**DC4/2 Jak je pro Vás důležité, aby rodič byl pro dítě průvodcem v poznávání emocí dítěte a pomocníkem v jejich zvládnutí?**

To souvisí a je to hodně důležité.

**DC4/3 Do jaké míry je podle vás důležité, aby dítě umělo navazovat nové vztahy (s dětmi, dospělými v jeho okolí), může to být důvodem k nenavrácení dítěte do původní rodiny?**

Rozhodně je to pro mě jedna z nejdůležitějších věcí, aby měly sociální kontakt, aby vyrůstaly s vrstevníky, to je velká otázka vývoje dítěte. Je důležité, aby se o to postarali rodiče, protože škola a školka to už nedoučí.

**DC5/1 Je pro vás rozhodující pro navrácení dítěte do původní rodiny, aby dítě mělo jistou citovou vazbu s pečující osobou (nejčastěji s matkou)?**

To je jedna z nejdůležitějších věcí. To je základ všeho. Potřebují to, potřebují jistotu, aby se mohly vyvíjet, aby mohly normálně v klidu žít, tak potřebují cítit bezpečí a v někom jistotu, na koho se můžou obrátit.

**DC5/2 Do jaké míry je pro vás překážkou, aby se dítě vrátilo do původní rodiny, pokud se u dítěte projevila psychická deprivace způsobená nedostačující citovou vazbou (nedostatek lásky, citové vřelosti a podpory)?**

No, to souvisí s tou předchozí otázkou, protože dítě potřebuje cítit bezpečí, potřebuje mít k někomu hezký vztah, aby se zdravě vyvíjelo. Když to nedostanou, tak potom budou mít problém celý život. Takže když tohle není naplněné, tak to nemá za mě význam, aby se vracelo do rodiny.

**DC6/1 Pokud bylo dítě odebrané z rodiny kvůli syndromu CAN, jak hodnotíte možnost návratu dítěte do původní rodiny?**

No, těžko. Z mého pohledu nevracet. Když se dítě trochu spraví v náhradní rodině, tak kdyby se mělo vrátit, já si myslím, že se to nikdy nezlepší. Že se lidi nezmění. Budou se chovat stejně.

**DC6/2 Dítě má být chráněno před fyzickou a psychickou újmou, pokud tomu tak není v jakých případech je podle Vás nevhodný návrat do původní rodiny?**

Jestliže dítě nedokáže ochránit, tak bych nevracela. Když je dítě svědkem násilí a křiku, tak hrozně trpí a ve výsledku to může brát jako za normální a bude se chovat stejně.

**DC6/3 Dítě se potřebuje cítit v bezpečí, jak byste rozeznávali, kdy se tak necítí a vnímali byste to jako důvod k nenavrácení dítěte do původní rodiny?**

Matka musí dítě ochránit před nebezpečím, aby se dítě cítilo v bezpečí. Pokud se počůrává osmileté dítě, tak je něco hodně špatně. Je vidět, že má strach, necítí se v bezpečí. Je to na mámě. Takže pokud to neuměla zabezpečit před odebráním, tak pochybuji, že by to dokázala teď.

**DC6/4 Jak byste hodnotili, zda původní rodina dostatečně zajišťuje ochranu dítěte a v jakých případech je podle vás zajištění bezpečí dítěte nedostačující k navrácení dítěte do původní rodiny?**

Pokud rodič nedokáže zabránit násilí a vyhodnotit nebezpečné situace. Nechá ho běhat po ulici bez dohledu. Pokud rodič nedokáže vysvětlit dítěti, že nemůže lítat do silnice, nebo nedokáže dát dětem řád, povědomí o tom, co je a není v pořádku, tak to je špatně. V těchto případech bych dítě nevrátila, protože se dítě samo neubrání. Hodně ovlivňuje rodiče i drogy, že potom nemají tu rychlou reakci, aby ho ochránili.

## **Pěstoun na PD 6**

(Zdroj: vlastní audiozáznam)

### **DC1/1 Co je podle Vás nutné, aby rodič splňoval v potřebě bydlení proto, aby se dítě mohlo vrátit do rodiny?**

Aby mělo zázemí pro dítě, takže aby matka nebo nejlépe oba rodiče fungovali, aby tam byla citová vazba, aby mělo dítě pocit bezpečí a láskyplného prostředí. To je nejdůležitější.

Já ani nekladu tolik důraz na to, jestli má postýlku nebo nemá, protože jsou lidé, kteří na to nehledí a není to pro ně tak moc důležité. Vždycky jim říkám, že je důležité, aby dítě mělo pocit, že ho ti rodiče milují a že je pro ně důležité.

„Takže to pro Vás není nutné, aby bydlení něco splňovalo“?

No tak určitě musí splňovat, dítě by mělo mít svůj prostor, kde bude spát, aby vědělo, kde bude jíst. Je potřeba, aby se návyky dodržovaly. Je to hodně faktorů. Někdo řeší, jestli mají vymalováno a jestli mají děti 20 plyšáků. Někdo na to nemá finance, ale umí to dítě motivovat jinak – mohou dát dítěti jiný prostor. Nejdůležitější je, aby se dítě cítilo v bezpečí a bylo milované, aby byl nějaký režim, a to si myslím, že je nejdůležitější.

### **DC1/2 V jakých případech byste nedoporučovali navrácení dítěte, pokud jeden z důvodů odebrání dítěte bylo nevyhovující bydlení?**

Já jsem třeba zažila, že bylo šest sourozenců a bydleli v jednopokojovém bytě, neustále tam docházeli cizí lidé, kouřilo se tam, pilo se tam. Děti chodily nepravidelně spát. To mi přijdou ty faktory. Ne jak je zařízená domácnost, ale jak lidi v domácnosti fungují. Jestli děti nemají pravidelnou stravu, hygienu, nemají podmětné prostředí, nikdo je tam nic neučí, jenom tam jsou. Většina je mají jenom proto, že na ně berou peníze. Nejhorší je, že tam není jídlo, Matka není schopna se postarat o jídlo. Když za ní přijdou z OSPODu a otevrou lednici a tam nic není. Nemá pleny, nemá základní věci pro dítě a řeší to z hodiny na hodinu, že to dítě něco potřebuje. Dává mu pít obyčejnou vodu nebo mléko místo Sunaru. Nechodí k lékaři, kašlou na to. Nechodí do školky, školy. Nemělo by dítě v takovém prostředí být, pokud jsou tam drogy, alkohol, násilí, sexuální obtěžování, týrání dítěte. To jsou nejhorší věci.

### **DC1/3 Jaké prostředí je podle Vás nevhodné pro dítě?**

Ve vyloučených lokalitách je vidět že děti lítají venku a rodiče se nestarají. Tam se počítá s tím, že se postarají starší děti a učí jeden druhého. Stačí jeden, který mluví sprostě a je agresivní a děti to opakují. Nebo také ubytovny, kde jsem předávala děti, tak to taky není dobré prostředí. Protože jsem tam měla chlapce, kterého tam šikanovali. Někdy jsou ale matky, které se snaží v takovém prostředí fungovat. Zařízení pro matky s dětmi, kde matka utekla od muže, co ji týral, tak to je něco jiného.

**DC1/4 Finanční situace rodiny velmi ovlivňuje materiální potřeby dítěte, je podle vás zhoršená finanční situace rodiny důvodem nenavrácení dítěte do rodiny (např. dluhy, exekuce, chybí peníze na elektriku, vodu)? Uveďte příklad.**

To je těžko říct, já si myslím, že pokud je to jen tento důvod, tak by nemělo být odebrané. Rodič třeba neumí požádat o dávky nebo podobně a s tím by se mu mělo pomoci. Když vidím, že rodina jinak funguje, tak by se jim mělo všemožně pomoci. Pokud ale vidím, že na finance kašlou, tak potom kašlou i na ty děti. Jsou různé charity, potravinové banky, takže se dá s tímto pomoci. Takže pokud rodič chce být s dítětem, tak se jim dá pomoci. Nevidím to jako důvod odebrání dítěte z rodiny ani jako důvod nenavrácení dítěte zpět do rodiny.

**DC2/1 Pokud je zanedbaná základní péče dítěte (např. zdravotní stav dítěte, stravování), je pro vás důvodem nenavrácení dítěte do původní rodiny? (uveďte příklad)**

Je důležité, aby byla vidět snaha. Často se jedná o rodiče, kteří zažívali to samé. Jsou ze stejného prostředí. Zrcadlí to stejné, v čem vyrůstali. Potom je otázka, zda to chtějí změnit a něco si z nabízené pomoci vezmou. Nebo pokud vidíte rodiče, kteří se nepoučí. Já nejsem zastávce toho, aby se opakovaně dávala šance rodičům, aby se dítě vracelo do nefunkčních rodin. Tam už to dítě nenávratně poškodí. Ty změny jsou takové, že ty děti nejsou už nikdy v pořádku.

**DC2/2 Je pro Vás nevhodného oblečení pro dítě důvodem nenavrácení dítěte zpět do péče? (Pokud dítě nosilo v péči rodiče nevhodné oblečení do počasí dlouhodobě, nevhodnou velikost nebo oblečení zapáchalo) / V jakých případech je podle Vás nevhodné navrátit dítě do původní rodiny, pokud rodič nezvládá nápravu v poskytnutí dítěti vhodného oblečení?**

Ne, ale pokud vidím celkově, že to tam nefunguje, rodič nebude fungovat ani v ostatních věcech. Jestli to dítě dlouhodobě neoblékám pořádně, ale mi přijde, že pokud rodič bude chtít, tak se dá oblékání dítěte spravit. Nepřijde mi to jako důvod k nenavrácení, ale když každý den chodí do kolektivu, do školky a tam se mu posmívají, tak je to pro něho psychicky těžké. Tam bych apelovala na to, aby to v rodinách někdo načal a pomohl jim. Je to hrozně těžké. Já jsem zastávce toho, že pokud rodiče dítě milují, tak ať je s rodiči. Pokud rodič má handicap a neumí si s určitými věcmi pomoci, tak by měly být od toho nějaké organizace, které té rodině pomohou. Zase je to o tom, zda rodina pomoc přijme. Když by dítě žilo v dalších nevyhovujících věcech, jako že se nekoupe apod, tak je to potřeba řešit. Nekoupaní dítěte je taky důležité.

**DC2/3 Pokud rodič neučí dítě správné hygieně (nebo je dítě zanedbávané z hlediska hygieny a hygienických návyků), je to podle Vás důvodem k nenavrácení dítěte zpět do péče, uveďte příklad?**

Měla jsem děti zavšivené. Měla jsem také dítě, které mi zdrhlo z vany, protože v životě nevidělo vodu, ale to už nefunguje nic, ani stravovací návyky, ani výchova. To už jde

v ruku v ruce. To už není jenom o tom, že dítě nemyje, ale i o tom, že rodič nefunguje i v jiných věcech.

Pokud má ze špatné hygieny svrab, nebo je šíleně opruzené apod. To dítě není v komfortu a potom pláče. To je týrání, pokud rodič nic nedělá s tím, že je dítě opruzené až do masa.

### **DC2/4 Co podle Vás znamená nedostatečný dohled nad dítětem, který by byl nedostačující pro návrat dítěte zpět do péče?**

No tak, určitě nepustím tříleté dítě samotné ven. V ghettu počítají s tím, že starší hlídají mladšího, aby mělo bezpečné prostředí doma, aby se neopařilo. Aby si dítě neubližovalo, aby do hlídali, neměl zbytečné úrazy, nenechávali ho samotného doma celý den bez jídla, nenechám dlouho dítě plakat. To jsou věci, které dítě psychicky ohrožují.

### **DC3/1 Dítě je potřeba motivovat k učení se novým věcem, pokud mu v původní rodině tato potřeba nebyla naplněna, v jakých případech je důvodem k nenavrácení dítěte do rodiny?**

Všechny děti, které jsem měla v péči, tak jsou ve vývoji pozadu minimálně jeden až dva roky. Mám teď dítě v péči, které je čtyřleté a je na úrovni dvouletého. Špatná slovní zásoba, neumí si hrát, nezná hračky, nemá knížku, v životě ji neviděl, neumí jezdit na koloběžce, nemají jemnou motoriku. Je to velký důvod k nenavrácení dítěte, když ho rodič nestimuluje, protože mozek dítěte zakrní a už to nikdy nedožene. Tam už jsou změny nenávratné. Nedoučíte je to. Teď mám dvouletáky a tříletáky a ty, když mají podmětné prostředí, tak to rychle doženou, pokud nemají snížený intelekt. Takže ty děti rychle nasávají jako houba a doučí se strašně rychle.

### **DC3/2 Jak vnímáte za nutné zvyšování kompetencí dítěte v rodině?**

Já jsem zastávce toho, že je rodič od toho, aby dítě učil samostatnosti. Děti se to chtějí naučit, ale rodič často spěchá a obleče ho v té školce a umetá mu cestičku. To je chyba. Když dětem dáte prostor, tak ho to rychle naučíte.

### **DC3/3 Jaké prostředí je pro vás dostačující, a naopak nedostačující pro vhodné vzdělávání v původní rodině?**

Teď chlapce, kterého mám v péči, tak tam vidíte, že ta matka je absolutně, a to nechci nikoho shazovat, že je tam snížený intelekt, i kdyby stokrát chtěla, tak není schopna zajistit tu správnou výchovu. Ona toho není schopná, je nesamostatná. Tam jsem ráda, že nepůjde zpátky. I když se o tom uvažovalo. Přišla o bydlení a tím pádem o tři děti a měla za úkol si za rok najít práci a bydlení a nenašla. Není schopná je nic naučit. Při schůzce s dítětem bylo vidět, že si s ním neumí hrát. Ona sama by se to potřebovala naučit. Zezačátku musíš dítěti ukázat, jak si hrát. Ono pak samo bude přicházet na další možnosti. Dítě by mělo mít svůj koutek, kde má hračky. Máme to rozdělené v krabicích, kde jsou kostky, plyšáci. Ví, kde má knížky, kde má stůl na kreslení, kde má pastelky... Je fajn,

když má dítě své zázemí. Nemusí mít svůj pokoj Pro mě to jsou nedůležité věci. Pokud rodina funguje, mají se tam rádi.

Nedostačující prostředí je to, kde nejsou žádné hračky, nejste schopna dítěti zajisti posun ve vývoji, nějaké edukační věci, nějaké věci, které ho naučí rozlišovat tvary, barvy. To když to rodič nemá doma, dítě není v podmětém prostředí to dítě a brala bych to jako důvod odebrání dítěte. Protože pokud dítě nemá hračky, je vidět, že se mu rodiče moc nevěnují. To už je na posouzení OSPODU někdo má minimálně hraček, dělá jim z kartonu věci, ale umí to s dítětem pracovat jinak. Těžko se to posuzuje.

**DC4/1 Pokud se jedná o dítě, které je emočně zanedbané (jeho emoční vývoj je opožděný z důvodu zanedbání), je pro Vás toto zanedbání důvodem k nenavrácení dítěte do původní rodiny? (uveďte příklad)**

Určitě. Já z praxe mám děti, kdy mají osm i dvanáct sourozenců a jestli větší polovinu dětí nemám doma, tak je to pro mě rodič, který selhal. Selhal opakovaně a ty děti mají jen do doby, než na ně přestanou brát mateřskou (myslí se rodičovskou) nebo je mají vyloženě kvůli penězům a pak dojde k situaci, kdy dítě má nastoupit do předškolního nebo školního vzdělávání a neposílají tam a potom OSPOD může odebrat děti, a to potom slyšíte, že je chtějí zpátky jenom proto, že na ně berou peníze a oni potom můžou být doma a nemusí chodit do práci. Takže pro mě, když rodič selže jednou, a to vy poznáte (já už na druhé třetí schůzce vím), za celou mou zkušenost se jenom jedno dítě vrátilo domů. Otec se opravdu snažil, dělal všechno pro to, aby se dítě vrátilo. On sice selhal, ale vidíte, že naslouchá vám a dělá vše, co řeknete. Potom je ale rodina, kdy vidíte, že nemá zájem. Kamarádka má teď dítě, kdy matka rodila jenom proto, aby oddálila nástup do výkonu trestu, a teď chtějí nejmenší dítě vrátit. Je poznat, že rodič je násilník a děti chtějí kvůli penězům. Děti jim vrátily a následně ve školce zjistili, že je dítě týrané. Kamarádka si chlapce vzala zpět do pěstounské péče, protože ji děti už znaly. Dítě neumí poděkovat, poprosit, neumí být laskavé, rozdělit se. Děti do pěstounky koaly, plivaly. Co z nich asi může vyrůst. Už jsou poznamenané na celý život. Dítě není navázané na jednu dobu, dítě v budoucnu bude střídat partnery, nebude mít pořádně kamarády. To už je špatně.

**DC4/2 Jak je pro Vás důležité, aby rodič byl pro dítě průvodcem v poznávání emocí dítěte a pomocníkem v jejich zvládnání?**

Je to hodně důležité. Nesouhlasím s tím, že se snažíte předejít negativním emocím. Protože si myslím, že je důležité, aby dítě umělo pracovat i s negativními emocemi. Je důležité, aby děti věděly, že když se něco nepovede, tak že se nehroučí svět, ale že se zvednu a jdu dál a třeba přijde jiná příležitost, ale že také mám zázemí v té rodině, že ví, že mi pomůžou, že mi kryjou záda. Je důležité jim nastavit hranice. Pevný režim je v pěstounské péči velmi důležité, protože v rodině málokdy měly režim.



**DC4/3 Do jaké míry je podle vás důležité, aby dítě umělo navazovat nové vztahy (s dětmi, dospělými v jeho okolí), může to být důvodem k nenavrácení dítěte do původní rodiny?**

Nevím, jestli je to důvodem, ale je to důležité. Většinou vidíte, že u více dětí funguje nějaká hierarchie. Zažila jsem, kdy desetiletá holka dělala matku dvouletému. Kdy ho krmila, přebalovala, měla pořád v náručí, starala se o něho. Protože matka nefungovala. Musí tam být více faktorů. Ve školce už si myslím, že je pozdě. Má se to naučit už doma, že se má rozdělit. Děti se mají družít už na hřišti, že se mají rozdělit a když vezme druhému hračku, tak ho hned nebouchnu, ale naučím se s tím pracovat. Aby dítě vědělo, co se může, co se nemůže. Celý život jsme v kolektivu. Ve školce ho to doučí. Když bude vybočovat z řady, tak mu to dají najevo, ale myslím si, že čím dřív se to naučí, tím to pro něj bude lepší. Ale nevidím to jako důvod nenavrácení dítěte zpět do péče.

**DC5/1 Je pro vás rozhodující pro navrácení dítěte do původní rodiny, aby dítě mělo jistou citovou vazbu s pečující osobou (nejčastěji s matkou)?**

Určitě by tam měla být citová vazba. Většinou nemají ale žádnou. Teď dítě v péči své matce říká této. Se mnou teď má vazbu. Když ke mně přišel, šel by ke komukoliv, ale teď když někdo přijde, tak se za mě schovává.

Jestli se dítě bojí rodiče, tak to způsobuje trauma a nikdy to nebude dobré. Může dojít ke zdravotním problémům, může se pomočovat, poškozovat. Zažila jsem, že se děti z frustrace sebepoškozují. Pokud se dítě rodiče bojí, tak bych ho zpět do péče rozhodně nedávala. Nemyslím si, že se to zlepší, když je rodič tyran, tak se nezmění.

**DC5/2 Do jaké míry je pro vás překážkou, aby se dítě vrátilo do původní rodiny, pokud se u dítěte projevila psychická deprivace způsobená nedostačující citovou vazbou (nedostatek lásky, citové vřelosti a podpory)?**

Matka neměla vybudovanou citovou vazbu s dítětem, a když přišla na návštěvu babička, tak to bylo jako přes kopírák. Nechtěla bych vracet, pořád se potom opakují stejné problémy.

**DC6/1 Pokud bylo dítě odebrané z rodiny kvůli syndromu CAN, jak hodnotíte možnost návratu dítěte do původní rodiny?**

V žádném případě bych nevracela. To jenom blázen by dovolil. Většinou to na dětech poznáte.

**DC6/2 Dítě má být chráněno před fyzickou a psychickou újmou, pokud tomu tak není, v jakých případech je podle Vás nevhodný návrat do původní rodiny?**

Pokud se dítě nevrátí do toxického prostředí (kdy matka od muže který ji nebo i dítě týral, odejde a nestýká se s ním), tak jsem pro návrat, ale jinak ne. Rodič je ten, který má chránit dítě, aby bylo v bezpečí.

**DC6/3 Dítě se potřebuje cítit v bezpečí, jak byste rozeznávali, kdy se tak necítí a vnímali byste to jako důvod k nenavrácení dítěte do původní rodiny?**

Když jsem já nervózní, tak i dítě je nervózní. Dítě by se mělo cítit v bezpečí, a pokud se necítilo v bezpečí, tak nenavracet. Hlavně zjistit důvod, proč se bojí.

**DC6/4 Jak byste hodnotili, zda původní rodina dostatečně zajišťuje ochranu dítěte a v jakých případech je podle vás zajištění bezpečí dítěte nedostačující k navrácení dítěte do původní rodiny?**

Pro mě je na prvním místě v bezpečí. Nemělo by být zanedbávané po jakékoli stránce, ať je to fyzická, mentální nebo stravovací stránce, hygienické, ale pokud to není zajištěné, tak bych rozhodně do rodiny nenavracela.